

De arboribus et plantis.

be? / et iō a rubore fructuū ē dicitur rub? . i ramos longos / graciles / et rotundos spinosos et densatos subrubros et i se reflexos se diffundit. cui? folia sūt breuia et in lateribus sūt scissa aliquatū et acuta hūna exteri? quasdam aculeos pūnos paruos et adūcos valde pūginuos. vñ mibus a radice vsq; ad sūmitatē aculeat? est et spinosus. cui? aculei versus terrā paruo recurui ad similitudinē dentū sūt formati. cui? fruct? primo ē viridis dur? / et valde stiptic?. deī sūt rub? paruo aceruosus. vltio efficit niger et dulcis quā penit? ē maturus. cui? succus ē rub? et infiat sicut sanguis. et ē fruct? exterius tenuissima pellicula et molli circūdat? valliculis quibusdā distinctus. et cū quādam rotunditate paruo eleuat?. s plen? est quādam carnositate hūda interi? et granosus. et est arbor medicinalis cū fructu suo. Est. n. rub? fri. et sic. s m pla. di. et p stan. sūmitates eius esse stipticas et valere contra calida apostēata et vsturas. et contra rubores oculoꝝ si cune ei? cū albu mine oui cōterant? et apponantur. succ? ē turio nū ei? et amari vñ cōtra dissenteniā cū aq; ordeibuscq; platea. De fruct? aut eius vtilitate qre s in lra m. de moris agrestib?. In terra stentia crescit et est optimū circa ortos et vineas munimentū. nā sua spissitudine et aculeoꝝ multitudine bestias et trāscentes hoīes arceat ab ingressu leporū et bimōi minorū aialiu est receptaculum auū i eo nidificantiu defensaculū et lanbulum nā ad b danti sūt ei aculei a natura vt eis quasi cū mucronib? se defendāt. et iō man? inuadentiū fruct? suos vulnerat et pūgit. et ad sua interiora aduersarios ingredi nō pmissit. rub? ē vñ brosus ē et obscur?. sua dēitate soli nō pūit. et iō colubris et alijs venenosis reptilib? ē amio. Et a rubo dicitur rubeta quā rana venenosa quā rubos inhabitat et frequētatur. vñ iuxta rubos dormire et req̄escere nō est tutū ppter ei? venenosa. vt di. magi i bysto. sup. exo.

De ruta.

Ruta ē medicinalis herba dicta eo quod sit feruētissima. cuius duplex ē spēs. s. agrestis et domestica. et vtraq; est feruida / sed agrestis magis. vt d. s. li. xvij. c. vlti. hāc venenis contrariā et repugnare mustele docent quā primo ruta comedūt et ei? odore se inuñt et virtute antequā dimittēt cū serpēte vt d. idē. imo mustela vñ ruthe noscēs p ipsius esse inuadit secure et interficit basilicū. vt d. pli. Diat cōstant. multis siquidē laudib? extollit eaz pli. li. xx. c. xvij. fere pte cōctis herbis. dicit. n. vñ rutēz hīe calidissima calidā. s. et sicca stomachi cōfortiū si sepe potet. Itē vim hz pnis moriū expulsiuā et imundiciāz mīas educatiuā et cōsumptiuā et p pnis cōfortatiuā. Itē hz virtus

tez hūoris venerei cōsumptiuā et ipsi? venenis appetit? i masculis repressiuā. qz i eis incēdit siccitatez et calozē pplexionalē i masculis dūantē. ex quaz q̄litate itensioe desiccac humor et cōsumit? q̄ solet eē viris cā venerei appetit?. in multenb? ar fri. et bu. opaf et cā contraria cōtrariū supradictis. decoctio aut ruthe sedat dura tormenta ventris si poterit et herba calida super ventris regionem cathaplasmeū mūdāt et iuuat. pulmones et pectora ab oī hūda et frigida mēbroꝝ spūaliū infectiua. decocta cū oleo vermes vems necat. cruda comesta visus acuit oculoꝝ caliginē dissipat atq; curat. fluxum sanguinis p nares ei? succ? nanb? instillatus desiccac atq; sedat. comesta vel potata venis oib? potēt obuiat et oīm venenatoꝝ morsus cū allis / sale / et nuab? pntis piter curat mire. succus ei? nanb? instillatus a fleumate caput purgat et epilepticos multū iuuat. dolorē dentū eius decoctio releuat. mēbra plitica ad sensuz reuocat et poros prius clausos decipilat. v̄tōlitatē intestinoꝝ potēt extenuat / et oīm interiorēz dolorē sedat. lippitudinē oculoꝝ et ruborē cōtinuo in aq; rosacea ruta mixta mūdāt mirbiliter atq; sanat. eius odor oīa venenosa de oīs fugat. et iō plantat circa saluā quā serpētes diligunt et bufones vt eos fuget. De ruta q̄ di. pli. li. xx. c. ix. Ruta vult feri in equoctio autumnali. odit hyemē / fumū et hūores. siccas gaudet t̄pibus et ra latericia ac cinere vult nutiri. et cinis eius semidz misceri vt careat crucis. Adustū rutatuz bibebāt antiq; romani contra venenū et alias passioēs. vim semētina hz in semie / i stiptite / siue in surculo / i radice. nā in curuato rami alicuius cacumie stant fixa i terra radicat? et difficilime arescit amicitia ē ei cū fixa in t̄m vt nusq; lenior conualescat q̄ sub fixa vel iuxta fixa. Itē di. idē pli. xx. Errauit pitagoras quā putauit oculis noxi amie ē rutā. qz sculptores et pictores comedunt rutā cā oculoꝝ et acuit eoz visus. p̄caueāt aut gratidē ne comedāt rutāz / qz pnis interficiatur abo rali. cōtra pfluuiū genitale dat? et venerem crebro p sōntia imaginātib?. succo rute inuncta a scorpioibus et araneis / ab apibus et vespis nō pūgunt. nec a succo cicute quā et est venenū venenozū inficiuntur. bucuscq; pli. li. xx. c. xiiij.

De salto.

Saltus ē vastus et siluestris locus vbi arbores in altū exaltūt et crescūt. vt d. s. li. xiiij. Diat et idē li. xvij. Saltus ē densitas arborū alta vocata s noie eo quod exiliat in altū et cū surgat et differt a silua. nā in silua crescūt arbores plures et breuiiores et spissius et vicini? sibi inuicē p̄pinquātes. In saltu vero ar

bores sūt pauciores sed altiores sūt ⁊ maiores
 vñd silua ē spissū nem⁹ ⁊ breue ⁊ dī a silē qđ ē
 lignū qz multa ligna ibi cedūt ⁊ vastant. ⁊ ē
 idēz silua nem⁹ ⁊ lucis. ⁊ silua dī a silen qđ est
 vastitas vel silentiū. qz silua est vbi loca sūt va
 sta ⁊ deserta ⁊ silentio plena. nem⁹ p̄o a numie
 nūcupat. qz ibi. s. in siluis idolū statuebatur ⁊
 p̄ numie adorabat. Sūt aut̄ nemora arbores
 maiores vmbrose frōdibus. lucis aut̄ dī dēsi
 ras arborū solo luce detrahens. ⁊ dī p̄ antifrasi
 a luceo ces. q̄i mīme lucēs. sicut p̄isanah mīme
 pisces bñs. vt d. 3. si. li. xvij. Saluis igit̄ ⁊ silue
 siue nēora sūt loca vasta ⁊ deserta vbi crescūt lig
 ī fructuosa multa ⁊ fructuosa pauca. ⁊ sūt fructu
 osa maiora et altiora gñalr q̄ fructuosa. pauq̄
 excepti. s. quercub⁹ atqz fagis. ⁊ a feris ⁊ auib⁹
 siluestribus frequētatur. gramia ⁊ pasca in sil
 uis ⁊ salub⁹ generātur. herbe medicinales in
 nēoribus ⁊ siluis p̄ apue mōtosīs repiūtur. in
 estate virore frōdiū ⁊ graminū decorātur. in sil
 uis ē locus deductiōis ⁊ venatiōis. nā venan
 tur ī eis fere ⁊ ī eis multiplices insidie a camb⁹
 ⁊ venatoribus p̄parātur. Itē ē locus occultatiō
 nis. nā ī siluis sepius p̄dones ⁊ latrūculi ocul
 tātur. in quoz icidentes insidias transcuntes
 spoliānt sepi⁹ aut iugulātur. Itē in siluis pp̄
 viarū multitudinē ⁊ semitarū incertitudinē sepe
 deuiāt ignoti ⁊ et viā incertaz et ignotaz p̄re co
 gnita eligētes sepe ad latronū latibula nō sine
 piculo deducūtur. et iō fiunt signa et nodi ī ar
 bustis siue arborū ramis vt vīe tute ⁊ certē via
 rouub⁹ ostēdant. a latronib⁹ aut̄ in buiis aliq̄s
 imutātur bñōi siue signe. ⁊ sic p̄ signoz falsita
 tē multi deuiant ⁊ a rectitudine vie obduant.
 Itē ad siluas aues p̄fugiūt ⁊ apes. ille vt mīdi
 ficēt / iste vt mellificēt. aues vt ab aucupe tueā
 tur / apes vt mellis fauos in arborū p̄cavitatib⁹
 cōponētes secret⁹ abscondant. Itē cū silue pp̄t
 earū densitatē sunt frigide / cōsue ⁊ vbrose / via
 tores estu solis fatigati in vbroz vacare refrige
 no delectāt. Ex siluarū aut̄ multitudie regionū
 termini ab inimicē distingunt ⁊ p̄ arborū mutuas
 cōpressiones ⁊ ingagnes ab hostibus deffen
 sant.

De salice.

Salix quedā arbor ē sic dicta eo qđ ce
 lenter saliat postq̄ in aliquo loco fi
 git vel plātat vt. d. 3. si. li. xvij. ar
 bor qđ lēta ē ⁊ mollis vmbus. i. vinearū pal
 mitibus vinciendis apta ⁊ colligandis (vt. d.
 idē. Dec arbor fructū nō hz s̄ solū semē siue flo
 rē. cui⁹ semis dicūt eē bñc virtutē. vt si qđ ea in
 poculo bauerit filios nō generet imo filias effi
 cit infecundas hucusqz 3. si. do. li. xvij. De salice
 aut̄. d. pli. li. xvi. c. xxxij. salicū diuersa sūt ge
 nera. nā qđā ī magnā p̄centatē virgas emittūt

crescūt quoqz in altū ⁊ pariūt particas vinearū
 q̄rū cortices lōgi sunt ⁊ spissi ac fortes interi⁹ al
 bi ⁊ exteri⁹ virides ex q̄b⁹ vincula cōponūtur ⁊
 tales salices q̄uis sunt fortes nō tū sunt ita fle
 xibiles vt minores. ⁊ iō cū cōfringunt q̄n ad
 ligandū circūtorquent. Sūt ⁊ salices minores
 ⁊ ceteris graciliores ductiles supra modū ac fle
 xibiles. ita qđ p̄ circūflexionē nō rūptūt imo ad
 instar fili torri fortificant ⁊ inde fiūt vimia ad vi
 res ⁊ ad dolia colligāda. Et est tertia spēs sali
 cis inter duas primas ī quāntitate ⁊ in flexibili
 tate medioais. nā maior ē flexibilior ⁊ rigidior
 est minor. ⁊ illi⁹ rami cortice detracto sunt colo
 re cādidi ⁊ p̄tactu leues atqz plani nō nodosi
 ex q̄b⁹ fiūt varia supellectilia vī sedes / sportule
 ⁊ canistra p̄ plexionē aut̄ ⁊ tonsurā densior fit ī
 ramis. Dis. n. salix q̄nis sit quo ad fructū ster
 nliis tū in frōdib⁹ ⁊ in ramis sterilib⁹ nō ē. ⁊ ma
 xime si tpe debito. s. in marcio vel in apuli tōdē
 at vt. d. idēz. 3. si. li. aut̄. xvij. c. xx. d. idē inter ali
 as arbores que plātant pp̄rie salices obtinent
 principatū que si binis pedibus a terra putent
 cohercent ne in altū crescāt s̄ in latitudine se dif
 fundēt vt vltē sine scala tōdēatur. Dis. nō sa
 lix tanto ī ramis ē fecundior q̄to terre est pp̄in
 or. p̄cessu t̄pis q̄n multū antiq̄tur salix deficiat
 paulatī ⁊ putrescat. ⁊ ei⁹ putredo ⁊ corruptio ī
 apit interi⁹ a medulla ⁊ iō remanet interi⁹ sepe
 tota cōcaua et vacua ⁊ tū vī exteri⁹ viridis atqz
 pulchrā. in cui⁹ cōcauitate sepi⁹ latēt venenosi
 n̄mes vt colubri ⁊ serpentes. ⁊ iō dormire sub
 aliqua salice nō ē tutū. hucusqz pli. q̄uis aut̄ ī
 utilis arbor sit salix quo ad fructū. multū tū est
 vtilis medicane. Est aut̄ frigida ⁊ sicca vt dī in
 pla. ⁊ hz vī cōstringēdi et cōsolidādi ⁊ febrilem
 calorē mitigādi si def̄ in potu succus folioz. ⁊
 Valet etiā contra dissenterā puluis corticis cō
 busti ī potu sūp̄. Idē etiā puluis consolidat
 vulnera vlcerosa. Idē etiā puluis sanat venū
 eas interi⁹ in potu sūptus: et exteri⁹ cathaplas
 matus rami ⁊ folia aqua aspsa aerē m̄frigidāt
 circa febricitates ⁊ eos recreāt ⁊ cōfortāt ⁊ som
 nu⁹ p̄ouocāt. hucusqz plare. De s̄abuco

Sambucus vel s̄abuca ī arbor mol
 lis ⁊ parua ex qua p̄ponit quēdā
 spēs siphonie quēdāmbia vel sam
 buca. vt. d. 3. si. li. xij. ī tractatu de musicis īstru
 mētis. arbor. n. ē hñs lōgos ramos rotundos ⁊
 planos exteri⁹ valde solidos ⁊ cōpactus inte
 rini s̄o valde cōcauos quada⁹ molli medulla
 plenos. cuius folia sūt plana ⁊ crassa ac grauis
 odoris. flores aut̄ hz multū candidos ⁊ valde
 aromaticos ⁊ munitos. corticē hz duplicē exte
 riore fuluū ⁊ interiore vīdē. ⁊ ille cortex valde
 hūidus ē actualiter. ⁊ eius succus conuenit me

De arboribus et plantis.

dicuntur plures in anno flores et fructus facit. et ille fructus niger est coloris et odoris horribilis ac saporis et ideo inutilis est ad comedendum. est autem sabucus arbor calida et sicca cuius cortices flores et folia conveniunt medicine. ut dicitur in platea. diureticaque habet virtutem et diuisivam et attractivam. et pleuritis purgativam. et ideo valde contra quotidianam febrem et pleuritem procedentem. succus eius per se vel cum melle lubricos interficit. decoctio corticis media cum vino duriciam splenis solvit. idem faciunt folia in oleo decocta et cataplasmata folia eius et cortices ac fructus decocti in equa salsa tumorem pedum dissolvunt si pedes inde fomententur. versus contra hydrophorum ex frigida causa. decoctio est foliorum et fructuum in vino fortissimo multum confert contra lepra et pleuritem si frequenter fiat. nam pleuriticos humores corruptos vel corruptioni dispositos purgat mire. Aliter autem est videndum in sabuco. nam si cortex medianus stipitis vel radices radat versus superius per regionem superiorem purgabit. et si inferius per partes inferiores solvet ut dicitur in platea.

De salivca.

Salivca est herba spinosa et modica sed bugula a saliendo dicitur eo quod facit saltare se calcantes. et ideo dicitur galli therape. quia capit et ledit pedes se calcantes. et hoc videtur dicere virgilius dicitur. Punicis que salivca rosetis. et sed hoc est herba cuius radix est magna et longa pinguis mollis et carnosae sicut pastinaca et solet poni in electuariis. et dicitur alio nomine yningus et emittit quosdam bastulas duras et angulosas in quibus summitatibus crescunt quaedam capitella circumque aculeata sicut calcaria et crescunt in terra sicca stercili et arenosa et ab aliquibus scorpionis vocatur quia ad modum scorpionis pugnat sese tangentem. Sed in platea. arborum. xx. c. vij. salivca est brevis et modica foliosa et ramosa et de se quasi manu pressa. multum aromatica fere ut nardis picea et quibusdam radiis minutis adhaeret terre in panonia regione nascitur in locis duris et lapidosis et est herba calida et sicca subtilis in substantia et multum diuretica cuius radix decocta in vino sistit vomitum et stomachum multum confortat ut dicitur in platea. li. xi. c. xx.

De stacte.

Stacte dicitur gutta mire arboris. et est idem quod ipsa mira ut dicitur in galieno super galienum. xxvij. et declinat hanc stactem hanc stactem inveniunt autem stactem in decedibile. vultus. In li. ij. vbi loquitur de odoribus. d. stactem est incensum quia ex pressura manat et est grecum nomen. quere supra in li. m. de mira.

De storace.

Storax ut dicitur in galieno. li. xvij. est arbor a rabie silis malo atomo cuius virgule circa cantale ortu cavematis laqueum fluunt. cuius distillatio in terra cadens mun-

da non est sed cum cortice proprio servatur. Illa autem que virgulis et calamis imbecit / albida est atque munda / sed primo efficitur fulva calore solis. quedam autem eius species dicitur calamites que et pinguis et resinosa humectat et velut mellosus liquoris iocundum odoris emittens. cuius gutta pinguis et coagulata sili nomine appellatur. nam greci siriā dicitur gutta grece vero storax / latine storax appellatur. ut dicitur In li. Idem d. glo. super ecclesiam. c. xxiii. Storax itaque arboris storacis est gutta. et est multum efficax in medicina. nam secundum dia. et platea. calida est et sicca substantia habet glutinosam / et virtutem habet attractivam. Eius triplex est materia. scilicet calamita. i. bona gutta et prima que purius ab arbore effluit et emanat. Alia est storax murea que fluit purius que purior est. Tertia est storax liquida in colore rufa / in odore suavis / in sapore potica / et substantia magna. et manibus malaxari potest. que autem dulcis habet saporem / sibi isticata est. discernitur autem sibi isticata quia si verus est dum malaxatur pulverisatur et in frustis cadit. si recens est humectatur. nimirum inde manet et non satis inuisatur. et plus habet dulcedinis quam deberet. licet non sibi isticata. Inter has tres species calamita est maxime virtutis / cerebri mire confortat. fumus eius omnem reumaticum fluxum sedat. caput ex ea facta gingivas et dentes motos roborat et confirmat. menstruis impar. contra tussim et raucedinem bene iuvat. vtiliter vero ponitur storax in epileptis contra tinea et pustulas capitis et multas alias passiones. vultusque dia. et platea. In sum storacis di. In li. purgat aerem corruptum et fugat omnem vaporem et fumum pestilentem.

De sicomoro.

Sicomorus est flos fatua in folijs moro similis. in plijs flos speciem tenet. ut dicitur in magister in historia li. xxvij. Sicomorus et morus greca nomina sunt. et dicitur sicomorus quia in folijs moro est silis. hanc latini celsam vocant. moro enim longe prior et maior est. vel secundum alios dicitur a file quod est flos et moros quod est fatuitas quasi fatua. flos. sicut dicitur in glo. super lucam. xix. Et est secundum dia. sicomorus flos silvestris fructus quosdam perferes sub dulces / sed nunquam veniunt ad maturitatem. sicut de capusico. d. in li. xv. c. xix. Silvestris flos nunquam maturecat / aliqui tamen comedit tales fructus. Dicitur et dia. quod sicomorus lapideus emittit lacrimam ad modum gummi. et idem est medicinale nam succurrit moribus venenatis si bibatur tumores que splenis compescat dolorem stomachi tollit.

De spina.

Spina est arbor aculeata sic dicitur quia spinarum acumine velut quibusdam spinulis contra tangentium ininnas est armata ut dicitur in li. a cuius similitudine dicitur spina dorsus

ppr radiolos ossiu que sūt acuta sicut spine?
 Spina aut pprie dicitur ipse acule? qui a stipi
 re exiēs spissus et grossus in sua extremitate pi
 ramidalis efficitur et acur? cui? rōem potes inue
 nire sup. e. li. vbi dicitur de arborē in generali et dicitur
 spositiōe arborū. vbi dicitur qd nō est de intētiōe na
 ture qd arbores sūt spinose. sed accidit ex rarita
 re plantę p quā attrahit humor frigidus parū
 coctus/ qui p poros ad exteriora attrahit a calo
 re solis ad spinā coagulatur. et ppter paucitā
 tem materie que attrahit in fine acuitur et pirami
 daliter figuratur. et hoc aliquā cū quadā inclinā
 tione. vt est videre in rubis et in rosetis. Aliquan
 do in erecto acumie ad modū spiculi siue teli.
 Spinay aut frequentia signū est terre sterilis
 vel in culte. et ē quasi generale qd oēs frutices et
 arbores que multū sūt spinose/ mutuo se puer
 tūt et alterutrum se muniūt et defendunt. et tra
 man? sibi resistentiū pugnāt et vulnerant/ nū
 qd nō inuicem sese ledūt. ppter suā densitatem
 radios solares intercipiūt et roisflus celi gut
 tas ad eos que sub eis sūt descendere nō pmit
 tūt. et iō que intra spinas vel intra seminatur/
 nō de facili cōualescūt. Spinay pūctura man?
 vel pedes sepius vulneratur/ et nō cessat dolor
 nisi de locis levis totaliter extrahant. ppter sui
 acuitate et pūcturā vix sine falce vel sarculo fer
 ro euellūtur. et cū sunt auulse/ alligate p fascicu
 los in dibano expurūtur. Sepe etiā inter spinas
 apparēt flores. et etiā fructus multi/ sed ppē flo
 rū molliē nō molliciant spine imo deficiē
 ribus folijs remanent spine et āplius induran
 tur/ ppter eorū naturalē siccitatē de facili in igne
 accēdunt/ et vehemēter inflāmātur. et scintillan
 tes accēpitates sonitū nō modicū faciūt/ et sta
 tim postea annihilātur. sicut dicitur glo. sup. vij. c.
 ecclē. nō tū spine penit? inuiles sūt/ imo mul
 tis vrb? cōgruētēs. nā ex spinis fiūt sepes qui
 bus boies se et sua muniūt. multiplices etiā ge
 nerant fructus vrb? quos defendūt quere sup
 de rubo sub littera. R. **De ligno sethim.**

Ligna sethim eē dicitur quedā arbo
 res spinose/ leues/ impuribiles/ simi
 les albe spine/ que grece acharitis dicitur.
 sicut dicitur sup. exo. xxv. vbi dicitur. Sethim nomē est
 mōtis/ regionis/ et arboris/ que albe spine in fo
 lijs est similis. et est leuissimū lignū impuribi
 le et incremabile. vñ dicitur in aurore. Ligna set
 him torpent/ nulla putredine iustos. Signat
 in celis que sine fine nitent. Spina sethim vo
 cant/ quia vix qd penit. Et quia tormentis itur ad
 astra dei. Sēdm dia. et plī. virtus est illi stiptica
 et cōstrictiua/ et fluxus sanguinis sedatiua. folia
 aut aspera/ spinosa/ et albida. florē habet pur

pureū et virgulas longas ad grossitudinē ma
 nus digiti. in quaz summitatib? habet capitel
 la spinosa semine rotūdo plena. et valet contra
 venenū et fugiūt serpentes odore eius potatū
 quia putida membra fouet et inuat.

De sentice.

Sentice. as. gen? est herbe vel fructus
 habētis aspa folia pinguis et diuisa
 sa vt cruce. virgas hancet duoz cu
 bitozū. Et dicitur sentice a situ vbi crescit. quia inter du
 ra et in culta crescit sentices sicut spine. vt dicitur
 Isido. capitella habet vt carduus/ cui? radice ē
 rufa/ lingua pinguis et est medicinalis. subue
 nit combustions. vt dicitur dia. et valet cōtra vena
 rum intrinsecam compacturam.

De sepe.

Sepes sepiis ē gen? munitiōis facte ex
 sentib? spinis/ atq; lignis. nā sudes
 siue pali in terra figuntur/ circa quos
 spine et virgule circūnectuntur. et sic dom? vel et
 segetes sepiis beneficio muniuntur. Et dicitur bec se
 pes hui? sepiis. vñ ecclē. xxxvi. g. vbi nō est se
 pes diripietur possessio. Circa sepes et latitat
 venenosi venes vt rane/ colubri/ et serpentes/
 vñ a sepi dicitur seps serpens. cuius venenū non so
 lū corp? vrb? etiā ossa destruit et consumit. vñ de
 luca. Ossaq; dissoluēs cum pectore tabificas
 seps et. et ideo intra sepe dormire piculosus est
 ppter latentia venenosa. sepes imbrū? et cau
 matibus exponuntur. cito deficiūt/ nisi renouen
 tur. et dum res alienas custodiunt soli exposte
 paulatim se consumūt. et tandē exsiccitate et pu
 trefacte nisi incendiū pmouerent. A sepi autē si
 ue a sepio sepiis dicitur septū septi. i. ābitus loci. i.
 circūdusus. dicitur enim intra septū repli. i. intra ā
 bitū seu clausurā. **De fude.**

Sudes sudis ē palus vrb? extremita
 te exarctus a suo suis dicitur. quia sepes
 quasi pputa sudibus videt ex eo qd su
 des p eam extraverso figuntur. vt dicitur Isi. Sed
 bug. sudes dicitur a sudo sudis. vel a sud? suda su
 dū qd est mūdus et pur?/ eo qd sudes mūdatur
 et purificantur priusq; terre infigantur. qd tanto for
 tiorez faciūt sepe/ quāto plus in terra pfundā
 tur. et virgis eas psumēt? fortius pstringunt.
 Et est sudes feminini generis. et dicitur bec sudes
 huius sudis. vt dicitur bug. Et ouidius in metab.
 dicit eis qua p iuncta est bumeris cervix sude fi
 gis combusta et. **De siliqua.**

Siliqua est gen? leguminis sonori fol
 lib? et vacuis qd magis onerat qd refi
 ciat. vt dicitur glo. sup. luc. xv. Sēdm bu.
 siliqua dicitur folliculus cuiusq; leguminis et pur
 mentū ex quo pora nutriuntur. Isaac aut li. xvij

De arboribus et plantis.

dicitur siliquon. quā latini corrupte siliquaz vo-
cant. ideo tale nomē a grecis accipit. qz est ar-
bor cui fructus est dulcis. non q̄ppe lignum di-
citur siliquon dulce. Et huic sententie p̄cordat pli-
nius li. xxvi. c. xliij. vbi dicit q̄ fructus silique
sūt p̄dulces et habēt longitudinem vni⁹ digi-
ti. et pollicares latitudinē quoz cortex mandu-
catur. Et di. ibidem li. xliij. c. ix. q̄ aliqui dixerūt
eam eē sicā egyptiā. sed hic est error manifest⁹
qz in egypto non crescit. sed in sinā etc.

De sinapo.

Sinapis dicitur a sin. q̄ est similis
et napus eo q̄ in folijs napa sit si-
milis vt. di. Isido. li. xvij. De sinap-
pi dicit plini. li. xx. c. xliij. Inter has quas pita-
gorica laudauerat herbas asseritur primaz lau-
dem tribuisse sinapi et dicit eam inter herbas
obtinere principatum. calida est et sicca in quar-
to gradu humoros grossos et viscosos extenu-
at atq̄ purgat. serpentum et scorpionum scus
addito aceto sanat. fungorum venena superat
dentium dolorem mitigat. ad cerebrum pene-
trat et ipsum mirabiliter purgat. confringit la-
pidem et menstruis imperat. appetitum p̄uo-
cat. et stomachum confortat epilepticos iuuat
et hydropicos curat. litargicos excitat et eos
multum iuuat capillos mundat et eorum casū
compefcit. incongruos autem sonos aurium et
tinnitus tollit. oculorum caliginem detergit. et
asperitatem palpebrarum lenit paralitias sub-
uenit. qz poros aperit et humorem infundan-
tem nervos et laxantem. et insensibilitatem in-
ducentem dissoluit et consumit. Has et multas
alias ipsius laudes predicat plinius et virtu-
tes. et dicit q̄ maior est virtus in semine. semē
tamen minimum in quantitate. sed maximū in
potestate. multum enim est calefactiuum. aperi-
tiuū et consumptiuum. et sui multiplicatiuū
et vno enim grāto minimo maxima planta p̄-
ducit que fronde flore et germinē in immensum
dilatatur. Semen eius in quibusdam folliculis
seu thecis oblongis et rotundis crescit et illarū
thecarum beneficio vsq̄ ad maturitatem con-
seruatur. flores eius sunt multum crocei et odo-
riferi et cum tota herbe substantia feruida sit et
austera. flores eius maxime ab apibus dili-
guntur et frequentantur vt dicit plinius. et tamē nū-
quā contingunt flores oliuarum vt dicit plini.
li. xx. c. xij. Ita etiā se multiplicat vt vbi semē se-
minatur vix locus in d̄ vltimus liberatur et vbi
semel cadit prius viret vt dicit idē li. xij. c. ix.

De semine.

Semen est q̄d in agro spergitur ad
gignendum fructus quos per quā-
dam appropriationes dicatur semē
aiatum q̄d emittitur ad procreandum fetum.
vt. d. Isi. Sementis vero est semen frugū quā-
do est tempus seminandi. s. actus seminationis
a multis etiam dicebatur quondā dea vel do-
mina seminationum. seminarum vero est vni-
uscuiusq̄ rei exordiu vel vas in quo semē ponit
seminandum sed sementum dicitur q̄d a semie
est lucrati. ita dicit hugo. et ponuntur versus
differenciales in gressu. Est aiatorum semen
cāpiq̄ satorū. Sementis pprie sementinū q̄d
in archa. Laudat atq̄ suo sperget tēpe i agro
Seminū cuiusq̄ rei dicatur origo. Secunduz
aut vt di. pli. li. xvij. c. xliij. semen bonū ē an-
niculuz binū vel innū. sed vltimus parū valet
et illud granū q̄d in area subsedit semine seruā-
dū est illud. Est enī optimū quod est graui-
mum. et est illud semen optimuz. q̄d est magis
ponderosū et intēd magis albū. Scdm quali-
tatem aut terre est semē densius vel rarius semi-
handū. sicut citius vel tardi⁹. nā in locis humi-
dis celerius ne semē imbre putrescat. in siccis
vero tardius vt pluuie sequatur. ne diu iacēs
semen vltro euanescat. Est aut serendū miuus
de semē in terra pingui et hūida q̄ in macra. qz
in terra pingui in principio min⁹ crescit. et p̄ sui
multiplicationem nimiam in fine mutuo se de-
struit opprimit. et confundit. Semen quod
celerius ei citius seminatur debet eē densius q̄
q̄d tardius solo cōmendatur. Semen. n. seroti-
num debet eē rariū ne nimia densitate necetur
Arta quoq̄ est semen equaliter spergere. nam
manus cōgruere debent cū gressu sp qz cum dex-
tro pede. nec est transferendum semen de locis
frigidis ad calidiora nec e contrario. nihilq̄ in
contrario precipitandum est. semen seminatū
in macro solo raro facit culmū. spicam minutā
generat et inanē. pingua vero arua ex vna se-
minis radice fundant segetam numerosam. in
autumno vero circa equinoctium est tempus cō-
trariū seminationi similiter in vere. sed in recta
p̄uista serēduz nō est. q̄d p̄z qz hiberna semina
cū ante p̄uinā semiant septima die erūpūt. s̄z
post p̄uinā vix infra. xl. (buculq̄ pli. c. x.)
Semē itaq̄ est granū modicū et rotunduz b̄is i
se virtutē suē sp̄ci multiplicatiuā et cōseruatiuā
vnde cū semē terre p̄mittit. ex hūore terre turges-
cat. et ex calore terre induso p̄tes rificante et
humores arcūstantis terre ad sui tempamētū ac-
trahente mollescit et grandescit. et sic cuticula se-
minis sassa germē paulatim emittit. et radices
interius in terra figit. quib⁹ cōtinue nutritur

sibi haurit. et sic tandem vi caloris terram insensibiliter aperit et erumpit ex se. producit culmum / frondem / florem atque semen et fructum. et quousmodi sit quod seminat / maximum tamen est quod ex semine generatur. a stultis putatur prodi semen quod fertur / et tamen meliori modo quam per seminatioem nullatenus custoditur. in semine et viget ratio seminalis in qua operatur calor naturalis / et ad eius augmentum piter et nutrimentum humor nutritivus attrahitur vi caloris. De semine autem mediante culmo surgit spica / que secundum Iridio. lib. xvij. a spiculo est dicta eo quod in spica producat. aristarum culmina quemadmodum spicula sunt acuta. ad hoc enim fecit natura aculeos in ipsis spicis contra subitum autem minutarum et vermiculorum morsus in spicarum summitatibus esset arma ut dicitur idem. Spica autem secundum diversorum seminum naturam se diversificat in figura. nam quousmodi est lata ut in ordeo. quousmodi triangula ut in spelta. quousmodi tetragona seu quadrangula ut in tritico. aliquid est rotunda ut in plini. et etiam aristoteli. Est autem spica in culmi summitate multis folliculis circumdata / in quibus velut in matrice grana seminalia nutriuntur et usque ad maturitatis tempora perseverant. qui quidem folliculi erumpentes cum grano primitus manent clausi deinde paulatim turgescunt / granis mature in tritico sunt scissi. ut dicitur super librum aristoteli. de plantis. Spicarum capita generaliter in principio calore eluate sursum eleuantur / sed quousmodi tendunt ad maturitatem ex granorum pondere inferius aliquantulum inclinantur. Preterea quousmodi si spica in virore ex corrupto aere et rore profuse in corruptelam et aumiginem vertuntur. Imbre vero et rore congruo profuse et calore celesti modo debito circumfote citius mature scissur / et propter roris humectationem sua grana de folliculis cadere non permittunt. ut dicitur plini. li. xvij. Iridio. dicitur. et Iridio. Ex bonitate autem terre cognoscitur bonitas spicae. quousmodi in terra bona et pingui generatur spica bona quantitate magna et granorum numerositate multiplex ac referta. in terra vero sicca et macra e converso. ut dicitur plini. li. e.

De stipula.
Stipula ab vltimo est dicta / quasi vltima stipula collecta. n. messe stipula vincta propter culturam agri. ut dicitur Iridio. li. xvij. Vel dicitur stipula a stipos / quousmodi stipula facit culmum quem stipat. ut dicitur bug. Est proprie stipula idem quod stramen vel palea que in folijs et vaginis relinquitur in agro spicarum multitudine percisa a falcebus / et a messoribus recollecta. et hec stipula a multis rebus colligitur ad diversos usus. Nam quidam inde domos contegunt. quidam loco straminis stipulam sibi stemunt. alij palearum vice animalia inde reficiunt. alij vero stipula ignes nutriunt et reficiunt. panes et cibaria inde coquunt. ut dicitur plini. li. xvij. c. xxx. que res supra de palea in libro p. Stipula quidem est res levis et concava / et sicca / et hispida et vento

subdita et ab igne facillime inflammata / ut dicitur idem.

De simila.

Simila tritici est medulla. farina est purissima et delicata unde fit panis nobilissimus / qui similago proprie nuncupatur. et est flos tenuissime farinæ / mundissime / ac albissime et nobilissime / ac diversis cibis apte et etiam medicinis. Quere supra de farina sub libro f. et de polenta sub libro p.

De scopia.

Scopia est arbor a scopado dicta. nam scopos scopis vel scopos scopas idem est quod purgo purgas eo dicta quod ex eo scopatur terra. ut dicitur Iridio. li. xvij. hec a multis dicitur bryth / et bryth folia levia sicut tremulus eo quod folia cum sint tenuissima / leuissimo flatu ventorum agitata tremere videntur. multas bryth virgulas duras / nodosas / quibus pueris dorsis denudatis sepius castigantur et corriguntur. ex eius est ramusculi sunt scope quibus purgatur domus / et a pulvere et alijs sordibus euacuatur. semina facit quedam vacua ad modum quisquilay siue siliquarum quibus videntur boies siluestres loco panis. Dabet autem hec arbor multum de succo acido aliquantulum pingendo. unde solent boies in autumno et in vere cortices incidere et humorem effluentem recolligere quem bibunt loco vini. Talis siquidem potus sitim sedat et compestat. et multum inflat ut dicitur / sed non reficit nec inebriat nec nutrit. Idem etiam succus in aliquo vase sub fimo diu a calore solis decoctus / corrumpitur et putrescit et vertitur in pinguedinem et efficitur ut unguentum. multi etiam detrahunt per ignis decoctionem ad modum picis. et quantum sit horribile / nigrum et fetidum / tamen multis visibus est necessarium. et ideo siluam homines in desertis semine et succo istius arboris videntur pro annona / pro vinea et etiam pro oliua. ut tangit plinius ubi agit de arborum succis lib. xv.

De stupa.

Stupa est purgantium canapi siue lini et dicitur secundum antiquos stipa ex eo quod ex ea rime nauium stipantur. vnde et stipatores dicuntur que ea preparent in vallibus et componunt. ut dicitur Iridio. li. xix. ubi agit de lanis. per multas autem carpinatioes et pectinatioes stupa a lini siue canapi substantia separatur separata grossior / nodosior et hispidior et breuior inuenitur. et tunc ad vendendum et fila componendum non est multum apta. sicut tamen fila inde multum grossa et inequalia et nodis plena. ex quibus sunt ligamina necessaria visibus candelay. nam cum sit magne siccitatis / de facili inflammatur. unde subito accenditur et citissime reddit in cinerem et favillam. et quousmodi extinguitur / amarum reddit fumum tetrum naribus et oculis nocuum. vtilis tamen est stupa medicam quam a suis bastulis est bene purgata. valet. n. ad vulnera desiccant

De arboribus et plantis

da et sananda ad mitigandū arsurā et reprimē
dum tumore oculorū vt. d. pli. li. xix. c. r.

De taxo.

Taxus est arbor venenata ex cuius succo
venena toxica exprimunt. arbor est for-
tis et pœra hñs ramas grossos flexibi-
les et longos. ex quibus faciunt parthi archus si-
cut. d. Jsi. li. xvij. vnde poeta. Taxo torquetur
in arcus. cuius umbra est nocuus et dormientibus
sub ea mortifera; cuius succus nimis laxat. cuius
raro igne grecū seruat in extingibilē. vt. d. dia.

De tabula

Tabula a teneo tenes est dicta. et est vna
significatione mensa diuitū quasi te-
nabla eo quod bolos teneat et vasa et mē-
salia que de super apponuntur. super pedes eri-
gitur et quodammodo arcū ducitur et abitur. Alio
modo dicitur tabula alea in qua luditur. et hec du-
plicatur et diuersis coloribus insiguitur. Tercio
modo dicitur lignū planū et tenuē in quo posito
colore littere inscribuntur. quibus planatur bre-
ues asseruli et attenuantur ac concuuantur in vnaque
parte parū et artificialiter spaginantur et replen-
tur cera nigra viridi vel rubea ad scribendū. Et
dicuntur tales læssres tabule eo quod teneant litte-
ras que in eisdem tabulis sunt conscripte. tabule
autem tanto sunt meliores quanto ex ligno plani-
ori et duriori et leuiori sponuntur. Alio modo dicitur ta-
bula regēdo quod regula / asser / longus / latus / ser-
ris diuisus / et sectus cum securibus vel dolatus
nam huiusmodi ligna ad domorum tecta sunt necessaria
quod ex eis fiunt tabulata. scilicet laquearea et alia edi-
ficia ex talibus tabulis artificialiter sposita et cō-
pacta. arte mira et multiplici incastratura dispo-
nuntur. post multiplicē supfluoꝝ refectionē vt
tales tabule equaliter inuicem cōiungantur do-
mus ornant. et tñ posite in solarijs cum oibus
deseruiant ab eisdem quibus seruiunt cōtinue
conculcantur. trabes quidem p latum sibi inuicē
habent quasi eqli distantia suppositas quantū
sustentaculo se defendant vt minus incuruent
quod a pavimento vel alijs rebus superpositis
ipsa tabulata nimium onerantur. nauibus cō-
ponendis pōtibus cōstruendis. istis et alijs vte
silibus fabricandis tabule necessario reparan-
tur. dauiculis et alijs artificijs pariter cōpaginā-
tur. ad tabulas etiā sflugiunt naufragates et a
periculo sepius liberantur.

De trabe.

Trabs est lignū trāuersale quod ponitur
p latitudinē domus in vnaque extremi-
tate parietes tangens et tenens ne lap-
sum vel incuruationē ppter suā altitudinē pa-
niantur. hec trabs vel trabes a trabo. his. quod ab
vno pariete ad aliū trahitur cui isigitur et vni-
tur vt. d. bug. oportet autē vt trabs sit longa l.

fortis / et spissa / et maxime circa medium. ne for-
te si fuerit nimis gracilis in medio incuruetur.
vñ ppter incuruaōis piculū sepe oportet vt
columna vel stotua sustentetur. nam lignū si po-
nitur p trāuersū sustentaculo idiget cuius auxiliū
alia sibi supposita faalius substineat.

De therebinto.

Therebintus vt. d. Jsi. li. xvij. arbor est
resinā sudās oibus alijs pstantior est cu-
ius resina dicitur therebintina et est multū
medicinalis. nam scōz dia. et folia fructus corti-
ces et seia sliptica sunt. et sili diligētia colligunt
sicut cini. et sūt pœra mortibus venenosis. eius
resina est bona quod est mūda et lipida et aromati-
ca in colore rufa et hz virtutē dissoluēdi / larādi
et maturādi. et iō pdest pœra apostēata dura et
alias collectiōes tā in capite quod in mēbris. De
therebinto autē di. pli. li. xij. c. vij. Siria inquit
therebintū hz. Et est eius spēs duplex. scilicet mascu-
la. et illa est sine fructu. secūda femia. et hec est du-
plex. vna hz fructū rufū magnitudine lēnicule.
alia pallidū magnitudine fabe. et est fructus odo-
re iocūdus et tactu pinguis et resinofus. et est in si-
ria arbor magna et est ei materies lenta ad modū
et durabilis quod vetustate nigrescit et splēdescit.
Eius folia sūt dēsa et hz quosdā folliculos que
dā aialia (vt culices) emittētes / quod cortice tere-
brāt. et sic cortice pfoato gutte resinose effluūt
et emanāt. Jte pli. li. xiiij. c. vi. therebintina ra-
dix et folia in vino decocta stomachū pfortant.
pœra dolorē capitis iuuāt. placet therebintina
odoratissima tā siria quod cipria pura / plucida
et subalbida cum aliquo rubore. et illa que est mon-
tana potius quam campestris. vulnera sanat
et purgat.

De thima.

Thima sūt ligna quedā preciosissima
ad modū hebeni ex quibus salomō fecit
gradus et fultra in domo dñi. vñ di. gl.
liij. R. x. c. sup illū locū. Atulit autē mulier ex ef-
fir ligna thima / et ligna thima sūt iputibilia et
spinosa in similitudine albe spine. rotūda / can-
dida / et valde fulgētia et polita ad instar specu-
li siue vnguis. vñ in eis resultāt imagies sicut
in vngue. et in igne nō pburuntur neqz in aq. resol-
uuntur. sicut nec ligna sethim et multi crediderūt
eadē esse ligna.

De tirs.

Tirsus est tam arbor quod olez et herbarū
frutex medius sic dicitur / quod de terra sur-
tū est herex vt di. papi. Est itaqz pars
plante superior tenerior / viridior / et mollior ac
pulchrior celo vicinior a terra remotior / roze ce-
li pfusior. folijs et ramusculis tenerimus pleni-
or. et est melior in medicina. nam in tirsis maxi-
me viget virtus herbe.

De thina.

Igna sūt ligna que a parietib⁹ vel muris vsq; ad cacumen edificij sūt erecta supposita totū in rectū ad modū conij vel pyramidis sursum tendūt ⁊ paulatim se inclinantiā ad alterutū in cacumē mutuo se d̄ringunt. ⁊ dicuntur igna a tegendo vel a tegula. qz regulis ad sustentationē tecti supponuntur. regule autē dicuntur ligna quedā longa valde ⁊ aliquātulum lata/plana ⁊ tenua. que ex transuerso tignis multis danielis affiguntur ⁊ in eis asseres vel lateres suspenduntur. Sūt autē tigna forcia/dolata ⁊ quadrata ⁊ cōplanata. sunt autē fortiora ⁊ grossiora versus domū ⁊ exliora ⁊ min⁹ fortia versus tectum exterius lateribus ⁊ assereb⁹ vel straminib⁹ onerantur interius vero pulchris laquearib⁹ decorantur ⁊ in ipsis laqueantur ⁊ figunt. ⁊ dicuntur laquearia asseres que interius ad decorem camere tignis d̄iunguntur. Et a tignis dicitur signarius q̄ tectoria tignis inducit. vt dicit papias.

De tritico.

Triticū a tritura est dictū vt purissimum in horreo seu grauario recondat. vel qz granum eius cōmollit vel teritur vt edatur. vt dicit Isido. li. xvij. Est autē duplex triticū. s. rubeum exterius in vtraq; extremitate acutum/in latere scissum interi⁹ albidissimum/graue ⁊ ponderosum. ⁊ illud gen⁹ est optimum. vt dicit pli. Aliud est colore croceum exterius. interius vero albū/in superficie lucidum ⁊ leue ⁊ frangit difficile. De proprietatib⁹ autē ⁊ generibus eius q̄re supra de humenco littera. f. sicut dicit Isa. in die. Diuersificat autē triticum ex diuersitate soli in quo seminat. nam qd̄ crescit in terra pingui atq; pumibili crassius est ⁊ pinguius atq; ponderosus ⁊ nutritius q̄ id quod crescit in terra macra siue sicca. vnde bonitas tritici intēditur ex bonitate soli ⁊ e conuerso. Triticū autem ex diuersitate tempis variatur. nam qd̄ nascitur tempe moderato in q̄ritate ⁊ qualitate erit perfectū ac medulle multe ⁊ cortias valde pauci ⁊ optimi nutrimenti. immoderato vero tempe exortū. erit imperfectū. Item differt s̄m vetustate ⁊ nouitate ⁊ mediocritate. nam qm̄ est vetustum longo tempore cōseruatum nimis efficit siccum ⁊ durum ad digerendum ⁊ modice nutritiuū. qz tunc eius humiditas substāialis a calore aeris minuit ⁊ nimis desiccatur. nouū vero puo tpe reseruatū p humiditate superflua ⁊ viscositate terre humidum est ac viscosum. densum ad digerendum/durū ⁊ inflatiuū. ventositatis ⁊ rugitus ventris generatiuū. medium vero inter vniuersū nouū ⁊ vetustum est inter multā humiditatem

⁊ paucam temperatum. ⁊ ideo magis laudabile est ⁊ amplius nutritiuū. nam exhausta humiditate accidentali substātialem humiditatem in parte caloz aeris temperat. ⁊ ideo tale triticū magis laudabile est ⁊ melius nutrit ⁊ bene digeritur. perditq; viscositates terre ⁊ densitates. Est autē triticū vt dicit idē Isa. calidum. ⁊ inter humidū ⁊ siccū temperatū. sed panis ex eo factus est calidior ppter caloz ignis ⁊ coctionem. intēditur enī ex eo caloz naturalis p calozem ignis acualē. Item hanc proprietatē habet triticū p cunctis granis q̄ nutritius est ceteris. ⁊ hoc ppter similitudinē humane complexionis. vt dicit idē. Item triticū est colatiuū ⁊ mundificatiuū ⁊ lauatiuū. ⁊ ideo ius de eius farina factū purgatiuū est pectoris ⁊ pulmonis. idē facit tisanū de eo factum sicut de ordeo. qz mundificat ⁊ plus q̄ de ordeo. valet etiā contra tussim ⁊ sanguinis fluxum. Item triticū coctum cū oleo positum sup durū apostema dissoluit illud. Item triticū coctū in succo rube dissoluit coagulationē lactis si manille inde leniant. Item tēperatū cū succo ius quiami ⁊ positum sup nervos p̄hibet humores noxios ne descendant. Item grauū masticatum valet cōtra morsū rabidi canis. nam venenū extrahit vt dicit idē. De tritico fit oleū quod valet ad multū. sed maxime ptra p̄uritū ⁊ serpiginē ⁊ impetiginē si cum panno aspero bene cōfricetur/vt virtus olei possit melius subintrare. Item cortex tritici siue surfur habet virtutem colatiuā ⁊ mundificatiuā pl⁹ quā farina eius sed modicā vel nullā exhibet nutrimentū. Item vt dicit idē triticū recens ⁊ nouū parū est nutrimenti. ⁊ qm̄ comeditur crudū fleumaticū est ⁊ inflatiuū. ⁊ in lateribus dolore cōmouet ⁊ rugitus. cito etiā p̄uertit in putredinem. ⁊ ideo lumbrici ⁊ alij vermes nociui ex tali cibo sepius generant. assatum autē magis nutrit ⁊ min⁹ ventositates facit multū d̄spat ⁊ constringit. in aqua coctū grauissimū est ⁊ multū inflatiuū et viscosi humoris generatiuū. bucusq; Isaac in dietis.

De tisanā.

Tisana (sicut dicit glo. sup. ij. Re. i. ordei d̄ siccatū/pila tonsū ⁊ decorticatū. ⁊ fit inde ab⁹ apr⁹ illis q̄ carēt dentib⁹. Et tisanis fit et pot⁹ utilis paritib⁹ febres ⁊ alias calidas passiones. q̄re sup de ordeo in littera. o. caloz mingat ⁊ alterat sitim sedat ⁊ declinat. hec tisanā hui⁹ ne. penultima est p̄ducta. vñ alexander neq; sic ait. Lotice nudato tisanas ordea dicas. Et d̄ anped qd̄ ē paritio. qz parit in pila cū decorticat. pot⁹ autē inde facit tisanū d̄ ab Isa. in dietis.

De tribulo.

Tribulus est fructus spinosus qui mollior est quam sit arbor et durior quam sit herba. cuius due sunt species maior que crescit iuxta sepes ut dicitur plin. li. xxi. c. xvi. Tribulus dura res est septa villarum obtinet in altum crescit. sed cum non habeat vires ut directe se extollat incuruat. et versus terram se reflectit. dentes habet acutissimos aculeos acutos et dentatos. et singule eius virgule a summo usque deorsum ad radicem aculeis sunt munite. Alia est species tribuli minor et crescit in locis palustribus et in campis. et est minor in longitudine et grossitudine quam sit maior. folia habet minuta et rotunda hastulas proter longas / teneras / rubeas / sperfas per terram diffusas / aculeatas per totum et spinosas. florem faciunt album et fructum primo viridem. deinde rubeum tandem nigrum et hunc fructum diligunt serpentes / colubri et buffones. et ideo talem fructum comedere hominibus non est tutum. et quem ipsum comedere libuerit eligere debet illum que a terra magis est auerius et non nimis maturus qui integer est et in tactu a muscis vel a vermibus non corrosus. Tribulus autem campestris ut dicitur plin. aratro et frugibus est inimicus. vivax enim est et multum se multiplicat et vix eradicari potest quando in aliquo radicatur agro. et ideo messem comprimit et confundit pedes et cura transeuntium et manus se tangentium multum ledit / et transeuntes sepe cadere vel cespirare facit. vestes hominum dilaniat et disserpit / et onium iuxta se pasce querentium lanam rapit. et ideo dicitur tribulus a tribulando quia tribulat et ledit sibi appropinquantes.

De thimo.

Thimus est herba valde aromatica. unde virgilius. Redolent thimo fragrantia mella. cuius flos dicitur epithimum. et est flos medicinalis. habet enim virtutem melancolicam purgandi et fleuma et ideo valet contra quartanam et alias melancolicas passiones.

De thimiana

Thimiana est quedam confectio preciosissima ex onice et stacte galbano et thure preparata sicut dicitur exodi. g. Et est dicta a thimo flore odorifero. quia olet suaviter sicut thim. sicut dicitur Isid. li. iij. vbi tractat de odoribus. talis autem confectio in usus hominum non debuit fieri. quia dominus offeruit in templo super altare thimiamatis hanc pre-

cepit et ideo in ecclesia non debet sponsum et sponsa thurificari odore thuris. inde etiam est quod alio loco thure benedicto super altare si descendat thuribulum ad chorum aliud thuris sine benedictione apponendum est et offerendum hominibus?

De thure.

Thus est nomen arboris et gummi inde emanantis. unde plin. li. xij. Thus est arbor arabie immensa atque ramosa leuissimi corticis ad aceris quantitatem succum aromaticum et album ad modum amigdale generans et effundens masticatione. in pulverem resolutum est intus pingue et igni appositum facile ardens et appellatur apud nos masticulus eo quod natura sit rotundum admodum testiculorum. reliquum vero est planum et plene scabiosum et est masculo minus bonum. adulteratur autem admixtum resine albe siue gummi. sed sua cognoscatur propria qualitas. nam thus igni appositum ardescit resina vero humescit gummi autem calefactum resoluitur et liquefit. Arbor autem unde fluit thus dicitur libanus. et eius a natura libus ac medicis olibanum nuncupatur / a monte arabie sic vocato. sed a libano arbore fluens olibanum libanus nuncupatur. ut dicitur Isid. et dicitur glossa super eccle. xxiij. super illum locum. Ego quasi libanus non inanis etc. Libanus ut aiunt arbor est in arabia cortice et folio lauro similis fructum emittens bis in anno scilicet in vere et in autumno sed quod per se fluit scilicet in principio estans melius est quod vero in estate cortice iusto paulatim exire. cogitur in autumno vero nec ita candidum est nec ita purum / sed hoc quod primo adberet ramis et corticibus et in estate induratur et a ramis ferro recolligitur thus optimum est: quod est album / solidum / et mundum / odoriferum et rotundum ad modum testiculi ac oblongum dicitur masculinum. thus vero quod apertis corticibus in autumno vel hyemis principio effluit non est alteri simile in virtute / nec etiam in colore. quia illud album est et translucentum odoriferum valde atque mundum. thus vero secundarium est tenue et scabiosum. ut supra dicit Isidoro. Regio autem ubi crescant thura est montosa et pre altitudine ruptum et scopulorum quasi inuisa et inaccessa ut dicit glossa. eccle. supra dicta. De omnibus dicit plinius libor. xv. c. x. ut dicit glossa. quod arabia est regio thura gignens saba vel saba eiusdem regionis prouincia maxime thurifera. et est terra ex vna parte maris et scopulis / ex altera vero montibus et rupibus vix accessa unde thuris arbor sine cultore crescit et terram

argilosam diligit. Dicunt autem arabes quod ibi non debet recolligi, nec eius arbor incidi nisi a sacris et religiosis tempore collectionis contractu mulierum non pollutis. et sic putatur per religionis obseruantiam merces augeri.

Item idem ibidem. c. xvi. Prima naturalis eius videntia est circa canis ortum in fortissimo estu. nam tunc eius cortex tenuissimus laxatur. et proscinditur inde spuma pinguis quae dextra densatur ubi loci natura poscit hoc purissimum et candidum. Secunda videntia veritas biemem corticibus iscais rufum exire. nec copabile est priori. Creditur autem nouelle arboris gummi esse candidius. sed verens efficacius. et quidam putant in insulis melius gummi cum alijs negent in insulis nasci. Collectum ibi in camelis defertur in ciuitatez que sabothna dicitur porta adhuc patente. nec per aliam viam ingredi licet. vbiq; decimat deo que inuocant. vbiq; sine mensura non in potere accipiunt sacerdotes. nec nisi inde in mercari nisi per us deo debita portio offerat. candore probat et carbone si statim ardeat et inflammetur. si dentem non recipit. sed statim frangit in puluere vel in micis buculis plis. Sed dicitur. v. o. et pla. thus est cuiusdam arboris gummi in alexandria. et dicitur olibanum alexandrinum quod est purius et melius. Aliud inuenitur iuxta damascum et dicitur damascenum. et non est ita bonum nec ita purum sicut primum. Est autem calidum et siccat multum aromaticum / multum pingue et glutinosum. virtute habet confortandi ex aromaticitate sua consolidandi / et stringendi et coagulandi ex gummositate sua potenter stringit lachrymas et fluxum humorum descendenti de capite precipue qui fluunt per venas exteriores faciei si circa tempora eius puluis cum vino albo et cum albugine oui emplastratur. Sic et sedat dolorem dentium et gingivarum masticatorum. thus prohibet fluxum humorum a capite ad membra spiritualia ad peccatum videlicet et pulmonem contra digestionem et acidam eructationem multum vix vinit in quo fuerit thus decoctum. maritice confortat et mundificat et conceptum iuuat sum eius. puluis eius mixtus cum aceto graciliat et attenuat mamas turbidas. puellarum crassationibus cum pice subuenit. dolorem aurium mitigat. mixtum cum vino tumorem intestinorum subuenit si cum vino bibatur. buculis dicitur. et pla. Dicitur autem thus secundum Isid. a theos quod deus quia in deorum sacrificijs adoleatur. et secundum hoc habet aspirationem. Vel dicitur a tundo dicitur. quia habile est ad tundendum et sepe tunditur. et quanto plus tunditur / plus redolet et facilius inflamatur. et tunc caret aspiratione. Ex thure incenso procedit aromaticum summodum modum virgule. et est inferius gracile / multum mobilis / in multis circinuationibus fractuosum et se ad partes oppositas motu leuissimo circinuationes versus superiora se dilatens / immutans aera et obubrans odoris sui fragrantia. fetorem co-

dauey auferes / ad cerebrum directe penetrans / spiritum aialem confortat et recreat / per cerebrum ventriculos se diffundens.

De vimine.

Item in his. dicitur virga mollis. et dicitur vimen eo quod habeat vim multam virosam. nam eius natura est talis ut est arefactum si in aqua abluatur / iteque reuifescat. Et dicitur. Isid. lib. xvij. ex vimentibus sunt vitibus vincendis et dolibus religandis necessaria ligamenta ut patet. s. e. in lra. s. que re de salice ibi.

De virga.

Virga proprie est quae de ramis nascitur et dicitur a virtute / eo quod in se vim multam habeat. vel a virore. nam virtus quae latitat in radice se perdit in virore virge. Dicitur virga quasi viregens. virga. n. virtutur magis ad placandas bestias. et idcirco in virga sustinetur bos alligatus. et erga enim virtutur philosophi / reges et magistris ut dicitur. Isid. libro. xvij. virga est virtutur viatores agrorum et arenas seu pratorum defensores / legati et nuncios ac pastores. Virga siquidem ex triplici componitur substantia. scilicet ex cortice / ligno / et medulla. mediante medulla nutritur et vegetatur mediante ligno erigitur et sustentatur. corticis vero beneficio regitur et ab exterioris aeris iniuria defensatur. nam ut dicitur. dicitur. super li. de plantis. corticem habet per pelle arbor / lignum pro osse / medulla pro loco venae. nam calor naturalis existens potissime in medulla virge mediante ramo aquo pullulati / humoris attrahit a stipite et radice. et quod grossius est et terrestrius / in amato humore transmutatur in lignum et in corticem / quod vero aquosius est peruenit in frondium multitudinem. et quod vinctuosius est et purius transmittit ad virge superficie unde producat flores et tandem fructum generet atque semen. nam scit autem tunc flos quod fructus de substantia virge sine ipsius corruptione et alia violatione. nam flos insensibiliter de virga egrediens et erupens virgam non violat nec deflorat sed fecundat eam potius accipiat et decorat. virga itaque non capit fecundationis gratiam nec potentiam generandi ex commixtione seminis sicut aiantia / sed ex rore celesti pariter et calore solis. virga autem ex quo ascendit sursum semper tendit et suam summitatem ipsius celum erigit quousque perueniat ad perfectum incrementum. et est media inter ramum et stipitem seu radicem / a qua concipit fructum quem producat ex substantie sue tenentudine flexibilis est valde et de facili indinabilis in quilibet partem. Item virga extrinsecus andata est et sicca aspera et nodosa / sed interiorius mollis est in medulla et sub cortice buerosa. quanto autem virga plus crescit / tanto a terra plus recedit. et quanto sursum altius sustollitur tanto in eius acumine gracilior et acutior inuenitur. Item virga ex se debet esse creta / sed quando est nouella si casu aliquo ad terram inanietur / difficile est ut indurata in

De arboribus et platis

illa cunctate ad rectitudinem reuocetur immo sepe facilius frangitur quam rectificetur. quoniam vero virga iuenitur curua in igne ponitur et per calorem eius rigore et duricia resoluere et remollescere ad formam rectitudinis facilius reducitur. Item virga cambus est odiosa et puulis. quoniam virga eorum insolentia cohercetur.

De virgulto.

Virgultum a virga est dictum secundum bug. Est in loco ubi multitudo crescit virgarum. Secundum autem Iulium. li. xvij. virgultum est ramus qui de robore ipsius arboris pullulat. sed virga dicitur qui de ramis oritur et procedit. virgultum autem sine admixtione seminum procedit. in hyeme vile scilicet vere non placet. quoniam tunc virescit et florescit. post autem rursus pullulat et reuiuiscit. a terra in suo ortu elongatur. et quanto plus crescit tanto plus versus celum eleuatur aliquando autem dicitur virgultum vindarium vel viretum locum. scilicet. viridis et amenus platis et herbis virentibus. sicut supra de ortu patet. quere in littera. o.

De vite.

Vitis dicitur a vincedo quoniam vincit et ligatur. Secundum Iulium. autem vitis est dicta eo quod vitibus citius radican di. vel ideo dicitur vitis eo quod vim habeant ut inuicem vitis se innectant vicini arboribus reportando religent. Est enim eorum natura flexibilis. scilicet. quasi brachijs quibusdam ut quequid apprehenderint teneant et restringant. et illa ligamina quibus arbores vel palos capiunt capiunt oli dicitur sic dicitur eo quod arbores capiunt vel mutuo se innectunt quorum adminiculo freti palmites vitos sustinent et turbines ne frangant. Dicitur et cornubi. quoniam sicut anuli quibus prima que ligantur ne longius laxati palmites ventorum flatibus dissipentur et sine periculo fructus suos sustineant. Quibus autem ista maxime conueniunt. scilicet. oblaqueatio. oblaqueari autem est terra circa radicem aperire et velut lacum efficere ut radix humore diligenter humectetur et caloris solaris radio facilius penetret. Item conuenit eis putatio. et est putare virgam ex vite supuacua refecare cuius flagellum lutunat. Item eis conuenit propagatio. et est propagare flagellum vitis superstemere et quasi porro porrigere. et hinc propagines dicuntur prime. scilicet. vitis extensiones. Item eis conuenit fossio et est fodere terra mouere fossorio vel ligone. ut radices et herbe superflue amoueat et sic vitis melius foueant. Item eis conuenit pastinatio. pastinatio autem est panillare. id est. palos figere circa vitis ut sustententur ut dicitur papi. Et dicitur a pagis. xi. quod ideo est quod palos figere vel plantare. ut dicitur. idem. Sed et Iulius. autem pastinare est firmo vel terra pingui vitis pascere vel nutrire ut amplius fructificet. Item eis conuenit pampinatio. Est autem pampinare pampinos. id est. folia superflua de vite amouere. ut virent liberius aere puri capiant et folijs non obubra

re citius maturescant. Pampini autem ut dicitur. Iulius. sunt folia quorum subsidio fructus vitis ab ardore et frigore defendatur. et aduersus omnem inimicium munus qui pampini ut dicitur. Iulius. ideo sunt incisi ut solaris radius ad maturitatem fructus facilius admittatur et sunt dicitur pampini eo quod de palmitibus dependant. ut dicitur. idem lib. xvij. Item eis conuenit vindematio et est vindemare de vite uvas demere. quod fit quando fructus vinee percussus et recolligitur. De vitibus autem dicitur. plinius. li. xvij. c. xxij. vitis quando percussus tempore congruo et modo debito ex percussione vires accipit et accipit materiam et quasi flores et fructus in postea panuntur. nisi enim percussione castigaretur superfluo tota infecunda et sterilis redderet nihil enim audivis nascitur et ideo nisi vires ad panendum fuerint non est fructus paritura. In vite autem est natura ut malit parere quam viuere. et ideo quicquid de materia superflua a vite demitur fructui accedit. vitis non putationis tempore quanto citius putantur tanto plus effundunt de materia. et quanto seruis tanto ferunt fructum ubertiores. ita tamen quod putatio debita tempus non excedat. vnde vitis graciles et tenues citius oportet putare. validas autem nouissime. Debet autem percussio fieri oblique inter duas gemmas ita ut in parte gemme opposita percussio fiat vulnus ideo autem dicitur fieri obliqua et indirecte ut cito descendant et defluat guttule pluuiales per quas frequentius et permanetiam super planam insassuram vitis summitas leduntur. et quanto vitis est gracilior et maior tanto de ea plus est putandum. quam autem pampinatione indiget non dicitur remoueri folium quod est cum uua nisi vinea sit nouella sed potius alia que magis sunt remota. hinc enim uvas superplantaret. quicquid non erumpit et pullulat alias quam ab oculis siue gemmis spurium et inutile indicatur et statim est reuendendum. Item ideo. c. xxij. vitibus accidit morbus specialis scilicet. quando gemina nimis tempestiue auferuntur aut quando in supinum insadatur aut quando noxio rore vel imbre floratiois tempore profunduntur. aut quando nouella gemina pruina aut frigore decoquuntur. aut quando ab impinis cultoribus aut a infessoribus radices vulnere iniurioso leduntur et quando desquamantur. id est. a suo cornice totaliter spoliatur. Item omnia maxime leditur quando fortis imber percussit palmitem florescentem. quoniam defluit ipse fructus. ex aere vero corrupto et rore vel imbre noxio crescit quidam vermes ut eruce et testudines vitis folia et et germina depascunt et eas sic depascunt facile dere linquunt. nascitur autem hyemalis in tempore nimis humido atque lento. accidit etiam eis alius morbus quod araneus vocant viticoses. quoniam ex flatu veteri noxio et imbre corrupto generantur quedam tele quasi araneas quibus obuoluntur fructus et consumuntur et aduuntur. ledit et vitis rapbanus odit et caulem. et omne olus odit etiam et corolum.

unde quia talia vitibus sunt vicina / mistes et egre
 efficiuntur. vitru quidem et alumen et aqua marina et
 fabe acrisie putana vltima et maxie iterime
 tia vitium sunt venena (bucufq; pli. li. xiiij. c. ij.)
 Dicit apud priscos vites in magnas arbores
 numerabatur. In aliquibus enim partibus sunt vites
 ita magne ut ex earum truncis statim fiant et coluine
 ut patet in simulachro iouis in vrbis populonia.
 Sup tectum etiam repli ephesie diane vna vite a
 tiqui scandebat. coluine q; de talibus vitibus fa
 cte diuissime remanet incorrupte. in paucis. n.
 lignis natura etemior est q; in vite nullo sine cre
 scit. et circa domos et villas circundari possunt
 Scadunt et in multis partibus vsq; ad vltimi vel
 populi arboris summitates et et eorum rami quasi
 manuali affectu suis brachijs se connectunt. Ar
 bor est utilis et medicinalis tam in fructibus q; in
 fructu. et emittit ac reddere liquoris succis oiu; ar
 borum meliore. qm pscidit/lachryas emittit puris
 sima. et illa lachrya vtiliter colinis adbibet. p il
 lius lachryme euulsionem depurat eius substan
 tialis humor in radice vni fructu surgit p ea dul
 cior et purior ex ipsa vite. sfolia vitis superlata
 sunt inter plana/viridia et mollia. exten autem
 valliculata et villosa in extremitatibus. lateribus
 intercisata et acuta multum obumbrantia/quorum vni
 bra estuantibus et qescere cupientibus est iocunda et
 sunt multum medicinalia. Nam vulnera mundant et
 munda sanant. in aqua decocta refrigerant. calorem
 febrile mitigant. estuationem et tumorem stomachi
 cathaplasmata mire sedant. pgnates adiuuant/
 somnum puocant et cerebrum recreant et confortant. et
 lachryma potata sepe calculos frangit (vt dicit
 dia. visum acuit/lipitudinem oculorum tollit moris
 bus venenatis et veratioribus succumit/ventre si
 stit. Cinis etiam valet ad pndicta q succo ruthe et
 oleo admixto tumorem splenis spergit (vt di. idem
 pli. li. xiiij. c. i. dicit folia vitium dolores capitis a
 putant/inflatioes sedant/cum farina ordei cali
 da arthetica curant/dissenterios valde iuuant si
 eorum succum bibant pauetes. lachryma eius cum oleo
 super locum pilosum illita modo psiletri pilos aputat.
 et hoc maxime facit lachryma quam ramus vitis vi
 tidis emittit et resudat. venucas tollit. cortex vi
 tium et folia arida vulnerum sanguinem sedant. psuq;
 vulnibus coagulant atq; sanant cinis vitium mor si
 stula purgat atq; curat. neruorum dolores et ptra
 ctiones mitigant. scorpionum et canum plagas cum
 oleo sanant. cinis cornias p se pilos ablatos res
 taurant et multiplicat (bucufq; pli.)

De vite.

Vitis siluestris siue agrestis est labru
 sca sic dicta. q; in terre marginibus
 crescit. a labro. n. dicit labrusca. s. ab
 extremitatibus terre vbi nascit. sicut di. ssi. lib.

liij. Est autem similis viti vniifere in folijs / s non
 fructu. nam fructum facit modicum aut nullum. et si
 que fecerit/ille durus est et sriptus et amarus. vitis
 vniifera degenerat sepe in labruscam quam non colit
 tur nec putat. et e converso s labrusca fit vitis vi
 nifera p cultura debitam et tonsuram (vt di. pli.) et
 quavis labrusca non sit quo ad abum vtilis est
 vtilis quo ad medicinam. nam eius radix elixa in
 aqua pluuiali et mixta vino hydropicos curat/
 oes maculas tollit/tussim spescit/puluis radi
 cis eius contra defectum stomachi mire subuenit vt
 di. dia. Pli. autem (li. xiiij. c. ij.) dicit sic. Labru
 sca grece apeloie sargia appellat spissis folijs
 vno cortice/vuas fert rubetes modo cocti. quarum
 succo mulieres cute faciei purgant et ille vne cum
 folijs et succo vite vtiliter apponunt vitium col
 ram et lumborum nite cum aceto scabiem hois et qdru
 pedum curat. bucufq; pli.

De vitulamine.

Vitulamen a vite dicitur illa planta ba
 starda siue spuria et infructuosa que
 nascit a radice vitis siue alias non
 procedit ex ipsis gemis. et tales plante degeneres
 sunt et innaturales. et ideo non fructificat sed vitem
 onerant et grauant et fructum impediunt ac retardant
 nam humorem attrahunt a radice que deberet transferri
 ad fructum nutriendum. et augmētandum et ideo dicit
 citius extirpari ne diutius crescentes diminuant
 fructum vitis. et ideo tales plante adulterine dicuntur
 spuria vitulamina. i. degenerantia et non natura
 lia. vt dicit in li. sapien. c. iij. et bec est lra rabani
 et antiquorum quavis aug. in li. de doctri. chris
 dicit. q melius diceret adulterine plantagine.
 qd vey est quo ad simplicium intellectum. vera tū
 lra est et bona quo ad intelligentes. s. spuria vi
 tulamina etc.

De vinea.

Vinea (vt di. papi.) est locus vbi pla
 rant vites. vni et viuētū vocantur lo
 cus vbi pstra est vitium multitudo. vi
 nea diligenter ex colit et ab oibus supfluis ex pur
 gat. a cultoribus sepius visitat. et ne ledat a bestiis
 macenis et sepibus circūdat. et ne denipiant frus
 ctus eius custodes in ea sup speluncam ordinant. i
 byeme sine custodia relinquitur. s in autumno a mi
 tis frequenter. in byeme valde pallet in vere et i
 estate viret/floret ac redolet. s in autumno fructu
 gaudet. odor florentis vinee ois venenoso ptra
 riat. et ideo ipsa florente fugiunt colubri et bufones
 sustinere eius fragrantia non valentes/vitore et a
 mentate delectat visum fragrantia et aromacitate
 affiat olfactum saporis suauitate reficit gustum fo
 liorum lenitate demulcet tactum. aerem diligit purum/
 serenum (vt di. pli.) et minus diligit tpmus nubilo
 sum terram diligit calidam et siccam/mediocriter
 pingueam atq; dulcem. nam quando terra est
 nimis pinguis vel nimis humida/luxuriat in

De arboribus et plantis

ramos et in folia et paucos habet fructus / quoniam non est in terra arenosa et nimis macra cito deficit et are / scit cum ibi non inueniat sufficiens nutrimentum. si si fuerit in terra amara vel saluginosa corrumpit ra / dixit ei malicioso humore radices subam subintrat / re. et ideo diligit terram dulcem et in suis qualitatibus / temperata. et ideo motus alti soli bene expositi sunt / optima loca ad vinea. quia in eis humor est dul / cis et calor fortis. et pro vinea soli est magis ex / posita. tanto fructus reddit dulciores. Primo autem / est fructus viridis durus / stipticus / et acetosus. deinde per de / coctionem solis dulcis efficitur et deliciosus. sub fo / lio ipsius vinee latitant vulpes vvas vinee cor / rodentes auides et deuastantes. et maxime vbi cu / stodes sunt negligentes. nec prodest quod aliqui mi / nus sapientes ponunt et claudunt vulpium aduer / sarios. id est canes intra vitium maceris sine sepes / na plura demolluntur et destruunt vvas vinee sic in / dunt pauci canes qui furtime facerent plures vul / pes vt. d. Isido. et ideo sapientes vitatores sum / ma indigent diligentia ne subintraret porci seu ca / nes domestici seu vulpes. Et muscarum autem et ver / mum corrosione non potest seruari vinea nisi per ipsi / mauum quod omnia continet in sua parte vt. d. Isid. et sal / uat magnifice vniuersa.

De vva

Vva ab humo humes est dicta quasi / humida eo quod intrinsecus humoribus plena est. vt. d. Isid. li. xvij. Et / munda autem componitur vva. scilicet ex folliculis / glarea et / anillis. folliculi dicuntur vinaria siue thece in quibus / glarea continetur. Et est glarea succus siue / humor pinguis ipsius vinee. Anilli autem dicuntur / paruula grana que sunt in racemo et dicuntur alio / nomine acini ab aceto acis. et dicitur hic acinus / acini sicut patet in maiori volumine piscian vbi / dicitur illud ysaie paulini. Exprimit humores acinos / succumque liquere. Aliqui tamen dicunt hoc acinum vva / et est generale nomen ad botros et ad racemos / nam vva proprie est multorum granorum coadunatio. / racemus autem dicitur vnum granum. bonus autem vvarum / congeries vel congregatio. quia gallice dicitur moissinie / secundum papiam autem et Isid. racemus est botionis / pars. scilicet ramusculus cuius prescisus. nam a ramo / dicitur racemus. secundum Isido. vva a multis dicitur / suburbane eo quod in vrbibus videntur ad coeden / dum. Comendat. n. eas et species et iocunditas sa / poris quarum multe sunt spes sicut sunt procoate sic / vocate. quia cito maturescunt et ante omnes calore so / lani decoquuntur quasi greci lageos dicunt. quia festi / nant ad maturitatem sicut lepus. Item sunt pur / puree a calore purpureo sic vocate. Item sunt / dacie sic dicte a magnitudine sicut dactyli a lon / gitudine. Item sunt stephente a rotunditate nu / cupate. Item sunt cretane sic dicte eo quod rube /

ant velint ignis. Sunt autem et aduine vve. scilicet albe / mineo. scilicet colore rubeo non permixto. Item sunt / apiane facientes vinum dulce quas nisi cito colli / gas pluuijs et ventis et maxime apibus infe / stant per quarum depredatione apiane sunt vocate / Item sunt et bicabite a regione nomine fortite. tur / bines / pluuias et calores optime substinent et / in terra macra non deficiunt. huiusmodi dicitur esse basili / ca. Item sunt argite quasi nisi primo tempore colligas / aut in terram cadunt ante humore computrescunt. Item sunt / et elbolie id est varie que neque purpuree sunt ne / que nigre ab albo colore sic dicte. elbui. n. inter al / bum et nigrum est medium. Sunt autem et multe alie diffe / rentie vvarum differunt ab invicem et in colore et in / sapore / in magnitudine et virtute. sicut he sunt ma / gis famose vt. d. Isid. li. xiiij. secundum Isaac non / in die. color vvarum quadrupliciter variatur. Sunt / enim vva oino albe dare et aquose modicum carnis / habentes cortices subalbes ossa exigua. Sunt etiam / vva oino nigre / grosse carnis et cortices. parui / humoris / et ossium magnorum. Sunt etiam que / magis precipitant cum albedine quam cum nigredine. / Sunt iusup rube que magis accedunt ad nigredi / nez quam ad albos. Albe leuiter nutriunt / facili / ter digerunt. venas penetrant et vrinam puocant. / Nigre sunt dure digestionis tamen stomachum plene con / fortant et et plus nutriunt quam bene digerunt. Li / tane autem et rube sunt medie in virtute. Et sicut di / citur idem Isid. quanto vva sunt maturiores / tanto sunt / laudabiliores ad numendum et gustandum bonum / sanguinem meliores vva quam minime habent carnis quam hu / moris / laudabiliores humores generant quam ille / que sunt pluris carnis quam humoris / non tamen / sunt tanti nutrimenti.

De vva imatura.

Vva imatura est frigida et sicca et / multum acerba. parit nervos sua fri / giditate. dentium etiam radices in ta / tum / quod obstupescunt et videntur quodammodo congelati / ri. virtute enim habet costringendi / et colericum vom / tum reprimendi / et calorem epatis extinguendi / si / tim auferendi / acutum calorem mitigandi / humores / grossos in oculis et in palpebris desiccandi / et / pruritum oculorum et asperitatem abstergendi (vt di / citur Isid.)

De vva passa.

Vva passa multis modis fit. aliquando n. / torquetur illud per quod vva dependet a vite / ita quod non possit humore vltimo ad vvam / ascendere et sic permittit a sole per dies aliquos desic / cari. Et hec dicitur vva passa propter calorem solis / quam panis. et est optima ad comedendum. aliquando / racemi inuoluuntur in pannis vitis et colligi / gantur folia filis ne racemi dispergantur. et post / quam panis est extractus de cubano quando / calor est temperatus imponuntur ibidem racem.

inuoluti et exsicantur. simili modo dicuntur iste
vuae passe. quod quaedam violentiam a calore di-
bani patiuntur. simili modo quandoque in furna-
rio fit vua passa. unde dicit alexander nequam.
Dant vvas passas diban? fumaria phebuis. de
vua passa. d. Isa. in die. Vua passa perfecta in
dulcedine est calidior maxime si nigra est. nec ni-
mo mollificatiua. nec nimis etiam stipatiua. s.
media malos humores temperat et mitigat mor-
sione maxime quam pinguis est et carnosus et corticis
est tenuis. et eius ossa siue granula sunt exigua at-
que pauca. hinc. vna passa est doloris pectoris
adiuuat/pulmonem mundificat/russim sedat/ve-
sicam et renes purgat. spleni tamen et epan. non
venit si habuerit duritiam et grossitatem. vua autem passa
hinc acerbitate cum quadam potestate minus est cali-
da quam sit dulcis et minus humida maxime si sit al-
ba. et ideo parum nutrit/coloris extinguit/ventrem con-
stipat et restringit.

De vino

Vinum dicitur quasi invite nati vel avena
eo quod potus eius vena sanguine cito
replet. ut dicitur. Isa. li. xxi. ubi tractat de
potu. Temere autem dicitur forte vinum eo quod terat me-
tem et temerarie agere sepe facit. dicitur et merum quod
est purum et aque non admixtum. et dicitur bachus a libe-
ro patre qui vocabatur bachus et dicitur fuisse primus re-
pertor vitis. vel bachus dicitur ab effectu quod fortitudi-
ne sua facit bibentes furere et in alios debacha-
re. laudes autem vini non potest ad plenum describere
etiam si viveret bachus ipse. Inter autem omnes li-
quores et succos arborum vinum optinet principa-
tum. nam pro omnibus liquoribus vinum moderate su-
ptum corpora plene confortat/corda lenificat morbos
et vulnera euacuat atque sanat. vnde Isa. d. in vlti-
mum dietarum. Vinum dat bonum nutrimentum corpori sa-
nitatem reddit perditam ac custodit calorem natu-
rale pro omnibus cibis et potibus confortat et aug-
mentat propter familiaritatem confortium quod habet cum
natura. vnde sanguinem purissimum generat et turbidum
purificat et clarificat. venarum ora aperit et
ad interiora cum mundificandi sua subtilitate pe-
netrat et tenebrosam fumositatem tristitie induci-
uam illuminat atque fugat rotam corporis nescientia
corroborat et vigorem singulis administrat. vini
n. bonitatem actio aie manifestat. facit in ea tri-
stie et dolorem oblivionem. nec permittit eam senti-
re angustiam et dolorem acuit intellectum et facit eum
doctilem ad investigandam rem difficilem et subtilem
animosam etiam ipsam efficit et audacem. vnde patet
vini excellentia cuius usus convenit omnibus ho-
minibus/etatibus temporibus et regionibus si debito
modo sive vires bibentis a singulis assumat. semper
etiam convenit quod calor vini eorum repugnat frigidita-
ti. Juvenibus procreat secundum cibum. quod natura siliis

est nature et etati juvenili et adolescentibus et pu-
eris est abusus et medicina. quod eorum calori adhuc
imperfecto nutrimentum exhibet et ipsorum humidita-
tem superflua puerile consumit et desiccatur in fri-
gida regione et in hieme vinum forte et multum pu-
rum convenit. in estate vero et calida regione vinum pa-
rum et multum mixtum utile est. corpus. n. humectat
et refrigerat propter mixturam aque subtilitate
vini ad remotiora membra educit valde cito. id
antiqui vocaverunt vinum rhyacum magna. quod in-
venitur illud duarum rerum esse iunctivum. calefacit. n.
corpora frigida et in frigidat calida/humectat
sicca et humida extenuat et desiccatur. sed eius cale-
factio et siccatio est naturalis. humectatio vero
vel in frigidatio est accidentalis. quod subtilitate
sua potest aquam ad membra que necesse sunt in-
frigidari et humectari ipsa aqua. ut dicitur. idem. In
vino autem considerantur ista/substantia siue liquor/
color/sapor atque odor. Nam secundum substantiam vinum ante-
ditur subtilitas et terrestreitas siue grossities at-
que mediocritas. Vinum substantialiter tenue et
subtile/album est et durum et convenit stomacho
quod cito digeritur et venas perforat/mentem non per-
tinet neque ledit/nec vis nec cerebro aliquid infert no-
cumentum. vinum autem terreste atque grossum est huic
oppositum. stomachum. n. gravat et difficile pene-
trat. Color autem vini est quadruplex. s. albus in-
ger glaucus/citrinus et roseus siue rufus. album
vero et nigrum vinum ceteris est minus calidum
et album est magis humidum quam nigrum pro-
pter subtilitatem et aquositatem sibi dominantem.
nigrum vero magis siccum est propter grossities
et terrestreitas ei magis substantialiter domi-
nantem. Vina vero mediocres colores habentia
sunt alijs calidiora. s. vinum citrinum/seu aureum
et vinum rufum. et hoc secundum quod magis ab illis ex-
temperantibus sunt remota/sunt minus calida et
quanto illis sunt viciniora/ratio sunt magis calida

De vino rubeo.

Vinum rubrum valde intensum in
bore/sicut sanguis fortissimum est et
multum ledit caput et percutit mentem
et forte facit ebrietatem. et ideo optime indiget
aqua immisceri. vnde si commisceatur quandoque et bi-
batur propter etatibus et temporibus et regionibus/ac-
consuetudini convenit atque decet multum est lauda-
bile quod grossos dissolvit humores. vias venarum
a putredine mundificat et sanguinem purificat ma-
xime si vicinum fuerit puritati. et ideo convenit se-
nibus. quod eorum colorem confortat et frigidorum hu-
morum dissolvit abundantiam in senibus corporibus
collectorum. vinum rubrum necesse est habere saporis
ponticum siue dulcem et liquoris inter grossum et sub-
tile mediocre. et odor eius inter aromaticum et grave

De arboribus et plantis

et tale vinū ceteris est temperatius ad nutriendū
7 facilius mutatur in sanguinē ppter similitu-
dinem quā h3 cū eo in liquore 7 sapore 7 colo-
re. Vinū dulce 7 multū rubeum iuuat ad mun-
dificandū vitia pectoris 7 pulmōis. valde. n.
est saluiferū viscosi humoris 7 lenitiuū / 7 im-
mūdicie absteriuū. Vinū autē cōsideratur odor
nam vinū aromaticum signat suūz liquorem
subtilē esse 7 temperat omi3 sordicie emunda-
tum 7 optime digestiuūz. 7 ideo darum gene-
rat sanguinē atq3 mundū. et est cordis conforta-
tiuū / lenificatiuū / 7 sumi grossi 7 obscuri 7 tur-
bidi expulsiuū. vñ hypocras. Vinū inquit odo-
niferū subtili? ceteris est 7 leui? 7 digestibili?
acnumbili? qz natura in eo suā ppleuisse sigt
actioez. vinū nō qd nulli? est odoris sue vento-
sitas grossitiem insinuat. 7 iō illaudabilis est
nummētū. nec clarificat sanguinē nec etiam cō-
fortat 7 generat humores grossos. 7 fumū tur-
bidū et obscurū. vñ horribilissimū habens odo-
rem 7 sapore pōtici pessimū est. qz infert corpū
maximū nocimentū / pessimū generat sāguinē
et noxiūz. confert corpori nutrimentū maxime
si vinū fuerit valde nigrū. ad quod p̄inet gros-
sities liquoris et grauitus odoris et ponticital
saporis. vinū itaq3 predictis qualitatib? repa-
tū si temperate et modo debito bibat naturam
adiuuat laudabilem sanguinem generat / sapo-
rem abis et potibus administrat / desiderū et
appetitū excitat / vitale virtutē 7 naturalē p̄for-
tat / stomachū ad abū appetendū 7 recipiendū
ac digerendū iuuat. virtutē expulsiuā ad expel-
lendū feces excitat. sitim sedat / passiones aie 7
malo in bonū alterat et immutat. Naz animaz
vertit ab impietate ad pietatē / ab auaricia in
largitatem / a supbia in humilitatē / de timore i
animositatem. 7 vt breuiter dicam vinū mode-
rate potatū corpū 7 aie sanitas ē (huicq3 Isa.
in die. 7 pli. li. xiiij. c. ix) vbi dī. vini natura est
ipso hausto accendere viscera intus. foris nō
ipso suso infrigidare membra que ab ipō p̄fun-
dunt. vñbus autē corpū nihil vino vtili? si ad-
sit mod? nihilq3 p̄niciosus si modus in sumen-
do non teneat. vñ andronides sapientia dar?
scripsit ad alexandrum magnū cobibens intē-
perantiā vini in bibendo. Rex inquit memēto
te bibere sanguinē terre. nā bibere intēperate vi-
nū acuta est homini seu venenū. quib? p̄ceptis
si ille temperasset p̄fecto amicos in temulentia
non interimisset vt. d. pli. Idem mala autē que
facit vinū intēperate 7 immoderate sumptūz
tangit ibidem in eodē li. c. vi. Adentem inquit
mutat in furorem. in mali imperū et obliuionē
boni. ebrioso si quidem inest palloz in facie 7

gene. pendule oculoꝝ assunt vlcera et lipitudo
manus tremula lingua q3 ligata. postera die
eructationes alicuius fedivelud de sepulchro
et grauiissime sentiuntur in capite punctiones.
amaricat fumen. s. palati summitatem. amica-
bilis id est colera que intenditur a calido fumo
vini et estualis sitis torquet guttur. nam hec ne-
cessitas vinū sequitur vt bibendi p̄suetudo qui-
ditatem pariat rebibendi. vñ more sanguissu-
gevinolenti quanto plus bibunt tanto plus si-
tiunt. Ad hec verba pli. addit Isa. dicens sic.
Si vinū vsq3 ad ebrietatem sepe assumptū fue-
rit rōnis lumen extinguit et vim brutalem con-
fortat. vnde p̄manet corpus velut nauis in ma-
ri non habens gubernaculū aut rectore. et sicut
militia non habēs principē neq3 ducē ppter
qd fauet ebrius rei nō annuande et laudat qd
in se est illaudabile de sapientibus facit stultos
de beniuolis p̄uersos effiat 7 malignos. Nā
ebrietas est oim vicioꝝ fomes atq3 cā. in adū
.n. ebriosi in homiadio adulteria 7 furta. 7 iō
volētes custodire familiā oportet eos a vino cu-
stodire ne vinū pl? bibant quā eoz virtuti expe-
dit et nature.

De vino nouo.

Vinū nouū qd de lacu id est de cup-
pa nouiter est sublatum vocat mustum
qm. s. de torculari primo est ex-
p̄sum. 7 est sic dictū quasi tenēs mus. i. terram
siue lutū. mus. n. grece / terra dī latine. vnde et
bum? terra dī bumefacta. In musto autē pres-
terree 7 feculente que p̄tibus aqueis 7 aeris sūt
admixte in aquas agēs virtus ignea fortissimā
faciūt ebullitionē. naz pres ignee 7 aeree mouē-
tur sursum pres vero terree deorsum. 7 ex tali p-
turbatione 7 repugnantia fortis fit ebullitio
donec vincente calore puri ab impuro fit sepa-
ratio / 7 cōpleta digestio. Inest autē musto tāta
vis feruoris / vt vasa fortia ex eo plēa absq3 spi-
ramine mox dirūpat. vt dicit p̄stan. 7 grego. su-
per iob. vnde p̄ spiraculi aperturā spumosi vi-
ni immudicia ad vasis supficiē vi caloris eru-
cta cōtinuē euaporat donec purissimū vinūz fi-
at. In principio autē quādo mustūz eliquatur /
valde est turbidūz atq3 spissūz. 7 ideo vt dicit
Isa. bibitiū grossum generat fumū tembilium
somniaꝝ inductiuum. malos generat humo-
res. rugitum facit 7 inflationē. in intestinis mu-
stum nouum valde ventosum est 7 spumosum
propter resolutionem partium vi caloris. vñ
de galie. **V**inum quocumq3 est recens non
habet vim ducendi abum per corpus vñd vē-
rositatem 7 inflationem ac fastidium generat

quāto pl⁹ aut durat post expressionē a torcula
 ri tanto pl⁹ clarificatur et depurat^r / et apli⁹ intē
 ditur calor ei⁹ / qñ. n. ad huc ē mustū ab ebullitō
 ne nō q̄sāt. nec terrestria ad suū locū descēdūt
 nec aerea et ignea sursum locū suū petunt et rema
 net adhuc indigestū. et iō qñ vinū est bene defe
 catū / lucidū atq; clarū laudabile est et amicitū
 nature. qz tunc confortat calor eius quotidie et
 tā in odore et sapore q̄ in virtute meliorat nisi
 forsitā ex corrupto aere v^l ab aliquo corrupto
 vase corrupat. Nam si vas ipsum continens cor
 ruptū fuerit et ipsum vinū corruptū erit. Ex ae
 re aut corrupto et calore vel humiditate nimis
 distēperato vinū sepe corrupit. et iō nūc acēsat
 nunc pinguescit vel totaliter spūtescit et tunc
 nature hoīs est pessimū et maxime inimicū et est
 fugiendū simpliciter vt venenū. Vinū etiā ve
 rustissimū in calore excedit tēperamentū. et iō sa
 porē mutat et colorem. et tale vinū suo acumi
 ne ledit cerebrū et percutit mentē. et sua siccitate et
 caliditate inflammat s̄bālem humiditatē extin
 guit calorem naturalē. et iō nec nimis recēs nec
 nimis antiquū est laudabile sed pot⁹ inter duo
 extrema est mediocre. s̄m q̄ ab extremitate noui
 et vetenis magis est remotū. qz illud maxime est
 temperatum. bucusq; Jsa. in dietis.

De vino condito.

Vinū conditum fit artificialiter et ad
 mitione aromaticam tam specier⁹
 q̄ herbarū. vt patet in vino saluā
 to / in vino rosato et gariophilato / et est illud vi
 num cōuentēs taz in potu q̄ in medicina. virt⁹
 enī tam specier⁹ q̄ herbarum immutat vinum
 et sibi cōfert virtutem singularē. et ideo talia vi
 na sunt salubriora et delicatiora quādo eis sa
 lubres species debito modo incorporantur. vir
 tus enim specier⁹ cōseruat vīna ne de facili cor
 rum pant. vnde talia vīna suo sapore delectāt
 gustum / exatant appetitū. sua aromaticitate
 cōfortant tam cerebrum quā stomachū. mūdi
 ficant etiā sanguinē et penetrant ad interiora
 tam venarū quā membrorū (vt di. Jsaac.)

De vino primo dulce.

Vinum primo dulce et temperatū in
 sapore p̄ solis vel aeris decoctionē
 et longam ebullitionē corrupit /
 et in acetositatem cōuertit / qñ nō habet vim q̄
 custodiatur. vt di. Jsaac. in dietis. in. c. de ace
 to. Nam p̄ accidentalem calorem virtutem ca
 loris naturalis excedentē et vincenem subtilia
 tur substantia liquoris per caloris accidentalis
 ebullitionē et extingit calor naturalis. vnde vi
 nū qd̄ primo erat substantialiter vel naturalit^r
 calidum / p̄ corrupentem calorem efficiatur essentia

liter frigidum et auertitur in acetū. magis autem
 siccū est quā sit frigidū. moderatē enī infrigidat
 siccū i primo gradu / sed fornter desiccatur. quia
 in tertio gradu vt dicit ibidem. vñd̄ p̄pter sub
 tilitatem sue substantie et frigiditatis debilita
 tem p̄forat de facili corpus et penetrat ad loca
 quē valde sunt remota. vnde null⁹ alius liquor
 acetosus vt malignanati et similitūz habet vim
 penetrandi ad loca tā p̄funda. qz talis liquor
 in locis vicinis opatur efficacius quā in remo
 tis. vnde qui vult infrigidare calorem stomachi
 aut alia sibi vicina mēbra vtilius vnitur grana
 torū succo quā aceto. sed ad loca remota infri
 gidanda vtilius est acetum quā succ⁹ grana
 torum vel agresta. habet enim vim viuacem qua
 dirigitur ad longinqua. idcirco est dissolutius
 et extenuatius et inasimum. et ideo sanguinē et
 lat coagulatur calefactū in stomacho dissoluit
 si bibatur. Est etiā acetū (vt dicit ibidem) sto
 machi cōfortatiuū / appetitus excitatiuū. et
 augmētatiuū et malorum oīum ad stomachum
 descendētium potenter repressiuū. Est etiā con
 tra venena et venenosa mortem inferentia. vt
 ipsum apium / ius quiamū et euforbium iuuan
 uum (bucisq; Jsaac.) Secūdum pliniū vero
 et dia. acetū forte positum sup ferrū vel frigidū
 humū / mor ebullit. fluxum ventris et sanguis
 sistit si inuenit ventrem plenū soluit si vacuum
 ipsum stringit. litargias et freneticas subuenit.
 vulnera recentia mūdicat et abluit / et ipsa in
 tumescere nō p̄mit. fetorem oris et gingiuarū
 abluit et abstergit. nervos dentium percutit / et ip
 sos bebetes et stupidos cito facit vomitū et nau
 seam reprimat et compescit. gargarisatū aurib⁹
 surdis subuenit / et vias auditus aperit. oculo
 rum acē exacuit / corrodit metalla et ex eis diuer
 si colores gignuntur. vt cerusa ex plumbo. es vi
 nde ex cupro. lasurū ex argento. ouū in aceto di
 mensum p̄ plures dies mollificat in testa et euz
 ad modū pellicule molle facit. fer acetū valz cō
 tra morsus serpēnis cornuti / qui dicit cerastes.
 similitur cōtra morsus rabidi canis et coodrilli
 bucusq; plinius lib. xiiij. c. f.

De vinado.

Vinacū et vinaz dicitur posterius
 vinū / qd̄ cōpressis vltis vltimo elī
 quat. et est q̄ si fer totius vini. Eli
 nacia dicitur pellicule et acini / que remanent ex
 presso vino. et p̄ collectionē vini extra p̄hant
 tur. vñ d̄ in greasmo. Pelles vuarū vinada
 dicuntur. Et dicas acinum / qd̄ in vua cenis
 acuti. Vinacia vero libēter comedūt sues quā
 uis modicam aut nullum prebeāt eis nutriti
 um. nam plus insiant quam nutriant.

De vinaria.

De arboribus et plantis

Hec vinaria vinearie dicitur celarium vel locus ubi vinum occultatur et reponitur. unde quanto locus ille frigidior et siccior tanto est aptior ad vina in dolis reposita conservanda. et ideo excavantur loca lapidea. et sub terranea ut in eis vina melius conserventur a corruptione calidi aeris ne arescant vel alio modo corrumpantur.

De viola.

Viola propter violentiam odoris sic nominata (ut dicitur Isidoro) cuius tres sunt species. scilicet purpurea/alba et mellina. sed omnia folia nature frigide sunt et aquose et etiam solutiva. unde viola cum melle et aqua decoctae solvit ventrem. similiter si cum zucchero macerentur et in vase vitreo diu soli exponantur alium laxant/inflationem mitigant calorem febrem alterant sitim sedant. semen eorum parturientium eicit et excludit. lumbricos occidit. calefactioni epatis subuenit. herba quidem modica est viola in substantia que recens melior est quam antiqua. cuius flos maximus est odoris. unde odor eius cerebri calorem mitigat et spiritus animales recreat et confortat. somnum provocat quia cerebrum refrigerat/temperat humectat. quanto flos eius est virtuosior/ tanto plus inferius caput deprimat et inclinat. Item flores venales prius oriuntur et se citius manifestant. parvitate eius in substantia magnitudo odoris pariter et virtus nobiliter recompensat. ut dicitur Dioscorido.

De ymo.

Ymus nomen accepit eo quod in locis viginosis et humidis melius proficit. nam in motanis et asperis minus letat ut dicitur Isidoro. li. xvij. radices in terra profunde figit et de profundis terre visceribus ad nutrimentum ramorum et frondium humorem sugit. ramos multos et nodosos ex se mittit. et foliorum suorum densitate umbram viatoribus gratam facit. Est autem arbor sterilis et tamen inter glandiferas a Plinio computatur. flores habet subalidos et odoriferos ad modum ulie. et quedam sunt grana ut cubebe. sed eius fructus est inutilis eius flores frequenter apes ex eis mellis dulcedinem colligentes. et quis quasi sterilis sit in se tamen utilis est vitis fructifera. cuius fructus et palmitibus sursum erigit et sustentat. corticem habet durum et rugosum/ sed est lignum molle interius et lenissimum et ad sculpendum valde aptum. sicut tilie. ut dicitur Isidoro.

De urtica.

Urtica ex eo est vocata quod tactus eius corpus adurat. Est enim ignee nature ut dicitur Macrobius. secunda non modica

vis illius dicitur esse. unde nec immerito nomen sumpsisse videtur. Tactaque exurat digitos urtica tenentis. Urtica autem est duplex. scilicet vrens et mordens/ pustulas et pruriginem gignens. aspera habet folia et acuta et subrubea. hastulas habet angulosas et villosas et manus tangentis urticae. et est gravis odoris subamari saporis. Alia est urtica que dicitur mortua folia habet albiora et molliora et magis rotunda et tangentes non exurit. florem habet nunc rubeum/ nunc album/ et valde gravis odoris pariter et saporis. utraque urtica est medicinalis. nam succus eius cum vino bibitus/ valet contra bitericiam et contra colericam passionem cum melle curat antiquam tussim et mundat pulmonem. et ventris inflationem sedat et tumorem. folia eius cum sale contrita vulnera sordida mundant et curant. similiter morsum canis sanant etiam caneros. radix eius contrita cum vino et cocta in oleo valet contra tumorem splenis. succus eius fluxus sanguinis de naribus sistit. cum munda menstrua stringit. semen eius cum vino bibitum precipue mixtum melli et pipere movet venem et provocat urinam. herba recens cocta ventrem mollit si comedatur. unde dicitur Plinius. et precipit urticam recentem quando primo crescit in marcio decoquere per modum oleris et comedere contra multas corporis passiones. valior tamen est in medicina quam in esca.

De zizania.

Zizania herba quedam est de qua Isidoro. li. xiiij. quam poete infelix Iosium dicitur/ eo quod sit inutile et infecundum. et est femini generis in singulari et neutri in plurali. ut dicitur idem. nascitur autem inter triticum temporibus corruptis atque siccis. quam diu est in herba similis est tritico/ tamen eo potius vix discerni. suffocatur autem ipsum triticum atque ledit/ nisi ab eo cautius separetur cum cautela magna. Non est zizania quam ad huc recens est eradicanda/ ne propter similitudinem quam habet cum tritico vel zizania colligatur vel triticum sub zizanie specie euellatur. Caustus igitur est ut quis triticum a zizaniis non discernitur/ usque ad messes utrumque crescere permittatur. et tunc zizaniis per semetipsum cognitis a tritico et discretis per fasciculos colligantur. et tritico in horreis collecto zizania per fasciculos comburantur. Habet autem zizania vim acutam et quodammodo venenosam/ inflativam et ventosam. et ideo inebriat et mentem percutit et caput ledit. immutat saporis panis cui admiscetur et inficit. et si in multa quantitate comedatur valde ledit. immo quandoque interimit et occidit quis autem sit noxia intensus in corpore ad edendum. utilis tamen extrinsecus est ad comedendum.

nam si cum farina ordei et pulvere thuris ac croci miscetur/conceptum adiuuat in mulieribus atque partum. mixta cum sulphure et aceto. valet contra impetiginem/serpiginem et prurium. mixta cum semine lini et in vino cocta dissoluit apostemata. scioricum siue durum decoctum cum semine cortice et radice sanat vulnus et mundificat putrefactum. valet etiam contra fistulam et contra cancum. mire puocat mensura et mundificat matricem et disponit ac preparat ad conceptum. vt dicit plini. et dia.

De zinzibere.

Zinziber est radix herbe et est calidum et humidum. vt dicit in platea. Est aliud domesticum aliud siluestre. acutorem habet saporem siluestre domestico. et est solidius colore non adeo album sed facilius frangitur. valet contra frigidam causam pectoris et pulmonis. stomachi dolorem et in testinorum ex inclusa ventositate venientem mitigat et dissoluit. si vinum decoctionis eius cum cinno calidum assumat/stomachum confortat et digestionem parat. visum acuit et panus siue telam in oculis extenuat et consumit. et hoc melius facit domesticum quam siluestre. quanto albus est et recentius/tanto est acutius et melius per duos annos vel tres seruetur in bona efficacia. sed post arescat et a venis perforat. propter humiditatem enim suam putredini est appetitum vt dicit Isa. unde qui vult id diutius reseruare/ oportet vt ponatur inter piper/ vt pipens siccitate humor zinzibens temperetur vt dicitur idem.

De zedoario.

Zedoarium calidum est et siccum. et est domesticum magis eligendum. et id quod est magis cininum. tenue et longum. in sapore acutum non perforatum. siluestre est subalbidum et stipicum cum acumine modico. valet ad illa que zinziber. et stomachum et corpus confortat et appetitum puocat. vt dicit platea

De zuchara.

Zucharam vel zuchara fit de quibusdam canis et arundinibus que crescunt in stagnis iuxta Nilum. et illarum cannarum succis dicitur canna. de qua fit zuchara per decoctionem. sicut solet fieri sal de aqua. canne vero pistate ponitur in lebere et decoquitur ad lentum ignem usque ad spissitudinem. Et primo videtur ex toto transire in spumam/ sed post facta residentia spissius et melius petit fundum. superius autem manet quod est vanum et spumosum. et est minus dulce et forami-

nosum et inter dentes non crepitat quando masticatur/ sed euanesat subito et liquefit. bonum autem econuerso. bonum enim positum in vasis rotundis ad solem durum efficitur atque album. Aliud autem est cininum et est calidius alio et ideo non debet in acutis febribus exhiberi. zuchara autem bona est temperata in qualitate suis. et ideo vt dicit Isa. in diebus habet virtutem colatiuam/ dissolutiuam extenuatiuam/ et ventris absque ulla morsura humectatiuam/ et stomachi mundificatiuam. asperitatis pectoris et pulmonis lenificatiuam. vocis clarificatiuam tussis et raucedinis ablatiuam humiditatis consumpre restauratiuam. ponnitatis et amaritudinis specierum aromaticarum temperatiuam et ideo summe utilis est in medicinis vt in electuarijs/ in pulueribus/ in siropis (vt dicit Isa.) tamen aliquantulum ventrem inflat precipue post cibum sumptum. quia omne dulce est inflatum de natura sua. de facili etiam in coleram rubeam transmutatur si colerici tribuatur. si autem enim acerositas acume colere reprimat et extingit/ sic dulcedo quasi ei contraria coleram extirpat atque nutrit. vt dicit Isaac in eodem ca.

Finis Liber beatus septimus.

De animalibus

De animalibus liber. xviii.

Impleto

tractatu & breuiter
quo ad minera
liū & vegetabilium
pprietates quanti
fit mētio in scriptu
ra diuina. ultimo

de proprietatibus rerum et precipue anima
lium est tractandum. et primo in generali. de
inde in speciali. de singulis animalibus be
stis. s. iumentis reptilibus quorum nomina in
textu et in glosa inseruntur. Dicitur autem ani
mal omne quod consistit ex carne et spiritu vite
animatum. siue sit aereum ut volatilia. siue a
quaticum ut natantia. siue terreum sicut sunt
agrestia et gressibilia. s. homines reptabilia be
stie et iumenta. Ponit autem moy. tria anima
lium genera. s. iumenta. bestias et reptalia. ut
patet in gen. i. (vnde dicit basiliius i exame.)
Iumenta sunt animalia in usum et adiutorium
hominis mancipata. et quedam sunt deputata ad
laborandum ut equi et homines boues came
li et huiusmodi. quedam ad laneficiam ut oues
et huiusmodi. quedam ad vescendum ut sues
et porci. Reptalia autem sunt illa que corpori
contractione et extensione incuruantur et mo
uentur in anterius ut vermes et serpentes et co
lubri. Et sunt tria genera. s. trahentia ore ut
vermiculi qui se ore trahunt. et sunt serpentina
ut colubri qui vi costarum se se rapiunt. Sunt
etiam et reptantia que pedibus repunt. ut la
cerre et botrate et huiusmodi. Bestie autem di
cuntur quasi vastie que naturam habent feri
tatis. nunc autem seruiunt vngue nunc cornu
nunc dente. ut apri leones tigris atque lupi
Communiter autem dicuntur bestie animalia
indomestica que iumentis sunt fortiores na
turaliter. sed sunt seruentibus bestis mitio
res ut cerui et huiusmodi. Inest autem cunctis
animalibus virtus motiua et sensitua. s. scilicet
magis et minus. nam secundum puriorem sangui
nem et subtiliorem quedam sunt viuacioris sen
sus et fortioris estimationis et plenis sagaci
tatis. hinc est quod bos est piger et stabilis. asi
nus stolidus. equus feruens in concupiscen
tia feminarum. lupus indomitus. leo audax.
vulpis astuta et dolosa. canis graticus et me
mor amicitie et sic de alijs. vnde bonitas vel
malitia moris in animalibus bonitatem vel
malitiam sequitur complexionis. ut dicit basi
lius. Idem etiam dicit aristo. in libro de ani

malibus. Dicit etiam quod differunt animalia im
mores quia quedam sunt magne mansuetu
dinis ut vacca/ouis. et quedam indomite fe
ritatis ut tigris et aper agrestis. et quedam ma
gne magnanimitatis ut leo. et quedam magne
fortitudinis ut astutie et malarum operationum
ut lupus vulpes et huiusmodi. et ista diuer
sitas accidit ex diuersitate virtutis dissimili
ter in diuersis. Nam ut dicit idem in libro. i.
Animalia quedam habent sanguinem et que
dam non. ut apes et omne animal rugosi cor
poris. sed alium habent humorem loco san
guinis. habentia autem sanguinem sunt ma
ioris corporis et virtutis. hinc est quod quedam
animalia diligunt societatem et gregatim in
cedunt ut cerui onagri et cameli. et quedam so
cietate fugiunt et simul socialiter habitare non
possunt. ut aues vnicorum vnguium et bestie que
de preda viuunt. (ad hoc dicit idem in li. i.)
animalia quedam sunt urbana quedam aggre
stia. et inter omnia animalia homo non potest
viuere solus. ut grues et apes et formice omni
nicant homini. Discrepant etiam animalia plu
rimum in nutrimento (ut dicit idem) quedam ve
scuntur solis carnibus. sicut leo tigris lupus
et huiusmodi. quedam vescuntur indifferenter
carnibus et ossibus ut canis et huiusmodi. que
dam gramminibus et frugibus nutriuntur ut equi
cerui et huiusmodi (et ut dicit aristo. li. i.) que
dam animalia habent proprium gustabile si
cut apes quarum gustabile est mel et planta.
quedam de numero dulcium sicut aranee gu
stabile est musca. viuunt enim de venatione mu
scarum. et quedam sunt venantia alia anima
lia ut leo lupus et similia. et quedam sunt ac
cumulata suum nutrimentum sicut hericius
et formica. Causa autem quare omne animal
indiget nutrimento (ut dicit auice.) est humi
ditas substantie et calor dissolvens humidita
tem. et aer calidus circustans. vnde quia con
tinua fit per calorem humidi deperditio. neces
saria est beneficio nutrimenti deperditio resti
tutio. et quedam querunt victum suum de no
cte ut aues luffuge. et quedam de die. Dicit
etiam aristo. sicut et auice. quod quedam anima
lia omni tempore sunt siluestria. et quedam sem
per domestica ut homo mulus et capra. et que
dam cito domesticantur ut elephas. De omni
autem genere animalium domesticorum in
ueniuntur aggestia sicut siluestris homo / sil
uestris bos / siluestris equus / siluestris canis
agrestis porcus. et quedam animalia sunt ma
gne impetuositatis et bellicitatis et maxime
tempore coitus et amoris. In omnibus autem

animantibus est appetitus delectationis et tunc
 masculi zelant et pugnant pro feminis et que
 dam animalia iugemant ut sunt illo tempore
 eorum cornua dura ut porci agrastres qui confri
 cantes se aiboribus intrant lutum et ideo tunc
 pugnant (ut dicit aristoteles) et quedam anima
 lia sunt magne refrenationis. et quedam ma
 gneare et tenacis memorie sicut canis came
 lus et asinus et quedam sunt debiles memo
 rie. ut strucio et colubus. et solus homo memo
 rat oblita. (ut dicit auicenna.) multa tamen anima
 lia retinent memoriam eorum que vident et ad
 discunt. ut dicit aristoteles. li. i. In solis autem ho
 minibus est memoria per memoria subiacet
 rationi. et ideo dicit augustinus. de ciuitate dei. li. xi. Est
 inquit admiranda quedam in brutis pruden
 tia in quibus tamen nulla sit proprie loquendo sci
 entia. quedam tamen in eis similitudo sci
 entie evidentem enim habent solertiam in edu
 catione fetuum. in edificatione lanbulorum et ma
 sionum. in inquisitione nutrimentorum. in me
 dicatione vulnerum. in fuga nocuorum in presagio
 mutationis temporum futurorum. in cognitione et
 amore parentum suorum. nam ceruus ceruam diligit
 et leo leuam et visus visam et sic de alijs. (ut
 dicit etiam aristoteles.) quod in omni animali est radi
 cale membrum quod principium est omnium virtutum
 naturalium spiritualium et animalium. et hoc est
 cor vel aliquid loco eius. a cuius radice (dicit
 auicenna.) incipit omnium animalium creatio for
 matio et figuratio. formatio animali bruto et
 facto faciem habet et formam ad suum materi
 ale et originale principium scilicet ad ipsam terram
 Sola enim statura erecta est a nature principio
 et omni reseruata in quo natura hominis super
 cuncta aiantia est nobilitata et mirabiliter sub
 limata (ut dicit poeta.) Os boi sublimis de
 dit celis tui et c. (propter quod dicit basilius.)
 si homo corporis voluptate fedatur obediendo
 ventris luxurijs operatur est iumentis insipidus et
 si. f. est illis. Item dicit basilius. omnia fere terre
 aiantia genitali stimulantur ad propagationem
 sui generis et successionem plura aiantia. et hoc po
 tissime accidit tempore vernali quando virtus caloris
 celestis incipit in aiantium corporibus quodam
 modo diuani. Simile dicit auicenna. et etiam auicenna.
 omne inquit animal habens semen generat
 animal sibi simile. et ideo animali non valenti
 seruare spiritum suum in se dedit natura membra
 ut semen expellet et aliud membrum ut semen
 recipiat. sicut in femina est matrix et hoc est ge
 nerale omnibus animalibus in quibus est di
 scretio sexus. quod masculus se habet per modum
 seminis femina per modum matris. et ideo omne

femininum habet matricem vel aliud loco ma
 tris in quo suscipiat fetum suum. et hoc acci
 dit diuersimode in diuersis. quia alio modo in
 uantibus et alio modo in alijs animalibus in
 terius perfecta animalia concipientibus. sicut
 de multis exemplificat auicenna. profert autem auicenna.
 (sequens auicenna.) omnia animalia habentia sang
 uinem non habentibus. et dicit quod ista simplia
 sunt nobiliora et maiora in quantitate et vir
 tute exceptis paucis beluis aquaticis et ma
 rinis. et (subdit.) quod omne animal habens san
 guinem nobilem. quattuor mouetur instru
 mentis quia quattuor pedibus ut in brutis.
 aut duabus manibus et duobus pedibus per
 in hominibus. similiter in duabus alis et duo
 bus pedibus. ut patet in aibus et pennatis
 multa tamen inueniuntur aiantia plures pe
 des habentia ut patet in crancris et in cruas
 et in alijs. similiter etiam et plures alas ut per
 in papilionibus apibus et locustis. et in istis
 minus viger sanguis qui nature est thersaurus
 propter quod plus et efficacius operatur. in
 gana in primis quam multiplicia in secundis et
 habiliora sunt membra et efficaciora anima
 lium ad operandum in parte anteriori. quam in po
 steriori quia caloris sanguinis cordis plura
 partem ut eis vicinibus appropinquant. Genera
 les autem animalium proprietates tangit auicenna.
 (sic dicens.) Communicant autem quedam ani
 malia in membris ut homo et equus in car
 ne et in nervo. Discrepant autem inter se in
 membris. primo in qualitate et habitudine membro
 rum tam simplicium quam compositorum. ut testu
 do habet conchas et hericus spinas et homo
 non. et habet equus caudam et homo non.
 Item discrepant in quantitate. ut apertura
 oculi noctue est magna et apertura oculi aquile
 est parua. Item discrepant in numero quia
 quedam sunt bipedalia et quedam quadru
 pedalia et quedam multipedalia. ut patet in
 arancris quorum quedam pedes habent octo et que
 dam habent decem. Item in qualitate et in co
 lore et in figura aut in mollietate et duritie. ut
 pes bouis est valde durus. pes vero hominis
 est valde mollis. Item discrepant in situ
 re. ut patet in mamillis equi et elephantis.
 nam mamille elephantis sub pectore et equi
 sub inguine sitam habent. Item discrepant in
 actione ut patet in auribus elephantis cum qui
 bus pugnat et in naribus suis quibus pug
 nat. Item differunt in passione. ut patet in
 oculis vesperilionis qui sunt valde debiles et
 huiusmodi conuerso sunt valde fortes. ut dicit
 auicenna. Item dicit in animi appetitu. nam quedam

De animalibus

sunt fortis appetitus ad coitum/ et quedam debilis vt elephas et turtur. et quedam appetunt cum omni spē. et quedam tantum cū sua et quedam sunt semp continentia vt apes.

Item qdam sunt magne auditatis et vocatōnis in edendo. et ideo quedam venantur de nocte vt lupi qui dicunt babala. et quedam die vt acapiter et aquila. et quedā vtroq tpe scz de die et de nocte scz cacti. Item in omni animali necessaria sunt diuersa membra sibi inuicem subministrantia/ ppter diuersitatem opationū. vnde et ossa sunt necessaria vt sint totius corpis sustentamentum. cartilaginee. necessarie sunt ad defensionem carnis ab ossium lesione. nerui etiam necessarij sunt ad mēbroz conuincionem et sensus ac motus p mēbra deportationem. et sunt duri ad inflexionem/ et flexibiles ppter incuruationem. caro fuit necessaria ppter vacui impletionem/ et caloris vitalis conseruationem. cor necessarium est ppter vite spūum generationem. pulmo ppter necessitatem respirandi/ et frigiditatis aeris attrahendi ad caloris cordis mitigatōz stomachus ppter ciboꝝ pma digestionē. epa p substantia est necessaria ad sanguinis generationem. vena sunt necessarie ad sanguinis per mēbra deportationem. intestina fuerunt necessaria ad fecis depurationem et euacuationem. renes et genitalia ad spūi conseruationem. fel necessarium est ppter digestionis confortationem. splen ppter supfluum humoris melancholici recollectōe in caput cum suis contentis fuit necessarium ad totius corpis et capitis punctionem/ vocis formationem/ et ad abi ac potus ad stomachum transductionem. pectus necessarium est ad cordis et spūalium mēbroz defensionem brachia et manus ad opationem. latera et costae ad naturalium mēbroz pseruationem. crura et pedes ad corpis supportationem et voluntariam de loco ad locum corpis motionem. cutis est necessaria ad oim interiorum ab extrinseco nocimento munimen et pili sunt necessarij ad cutis pseruationem ungulae fuerunt necessarie ad extremitatum custoditionem/ et etiam in multis animalibus ad defensionem. In geminata ē enim natura in singulis animalibus/ ut aliquid habeant munimen contra lesionem et ideo cerni habent cornua/ apu culmos/ et leones vniuntur vnguibus p mucrone. et sic patz q in animalibus nihil est supfluum vel diminutum Admora aut animalia que carent dentibus acutis et vnguibus et cornibus agilitate mēbroz et habilitate ad fugam muniuntur

vt patet in leporibus et hamulis et huiusmodi. Item omne animal generans aliud aial hz oculos pter talpā que habet oculos clausos tela et hec tela data est ei ppter debilitatē visus. Et omne animal habens aures mouet eas pter homines. Et omne animal spirat. s. quedam p vias manifestas vt p os et p nares et quedam p vias occultas scz per occultos poros. vt apes et musce/ et animalia corporis anulosi. Et omne animal qdrupes habens sanguinem habet medullā. et maxime hominulum habet de medulla respectu sui corporis. et hoc fuit necessarium ppter multiplices eius opationes. Et omne animal habes cornua habet soleas pedis scissas excepto animalis vnicorni quod vnum cornu habet et in fronte et vnam soleam in pede sicut equus et omne al' cornuti cornu habet vacuū pter ceruū et vnicornem. et omne animal cornuti est quadrupes habens scz cornua naturaliter/ excepto serpente quodam in egypto qui cornutus inuenitur/ et cerastes a multis nūcatur. et dico de animalibus cornua habentibus que sunt de natura ossis. nam testudines habent cornua quedam mollia et viscosa tñ cornua non sunt/ sed potius quedam additamenta cum quibus testudines quia debilis sunt visus vias sibi querūt et si qua occurrerint eis dura statim cornua retrahunt/ et inter suas conchas se reconduunt. nam suis conchis vniuntur pro domibus et p castris. Item quedam animalia habent dentes in vtraq mandibula et quedam inferius tantum. et que nō habent dentes in superiori mandibula/ sunt cornuta. nulluz animal hīs dentes recuruos/ siue culmos. culmus enim et cornua simul non conueniunt. et animalia deputata prede hnt dentes diuisos/ et acutos/ vt melius possint intrare pdam/ et euellere frustum vt lupi et leones. animalia vero domestica vt vacca/ et domestica cabilia vt elephas et camelus dentes habent equales et pnuos. q. sunt vniū/ vt melius comedant herbam/ et equalius pseruant eam circa terram. nec habet aliquod animal plures ordines dentium in ore q duos exceptis piscibus/ qui pter dentes maiores quos hnt serratos/ et distates in mandibulis/ hnt interiorus dentes quodāmodo insitos/ quibus (vt dicit ar.) recolligunt abos/ ne aque liquiditate de ore citius dilueantur. vt patet in lupis aquaticis/ lucis et etiam in mulis alijs. In india tamen dicit animal esse monstruosum simile in corpe vife in crine/ homini in facie/ et hz caput rubeum sicut miniū/ os maximū et hōz

ridum. et in utraq; mandibula tres ordines
dentium inuicem distinctorum. cuius extreme
tates sunt et leonis. et cauda ei? e similitis caude
scorpionis agrestis hñtis aculeū. et pcutit pil
suis sicut por? aggestis suis sens. et hz vocē
horribilē sicut vox est tube. et ē veloc? cur? et co
medit homines/et inter omnes bestias terre
nulla crudelior et monstruosior inuenitur. (ut
dicit auicēn.) et hec bestia grece uocatur bari
cus. ut dicit pli. li. viij. c. xxiij. Apud medos in
quit. (ut scribit belias) est bestia pniciosissi
ma q̄ mancoram uocant. habēs triplicē den
tium ordinem pectinatim sibi alterutru? coe
ntem. auriculis et facie homini similis est.
glauco? habet oculos et colore? sanguineū/
leoni similis/cauda scorpionis. modo spiru
la ingerens/et infigans et uocem habet uocē
hominis similem. ut si misceatur uocē homi
nis fistule et tube. uidetur in concentibus cō
uenira. 2c. unde idem est aialde quo auic. loq̄t
et pli. Idem omne animal/gerās animal. hz
duos renes/et uesicam. sed animalia ouātia
nō habent renes uel uesicā. supfluitas enim
humidi in auribus transit in unguēs et in pē
nas. in naribus trāsfit in cōchas et in squa
mas. et ideo nō indigent membro supflui hu
midi receptiuo. Itē omne animal habēs cor
nu et nō habēs dentes supius ruminat et hz
plures uentres. unū ualde magnū et aliū mi
norē. unū longum et aliū ampliu. et cā quare
habeat multos uētres est multiplex digestio.
quia suus abus est siccus et nō bene masti
catus in principio/ ppter auiditate? comedē
di. et ideo oportet iterum masticari. de maiori
aut uentre attrahitur abus ad os. ut iter? ma
sticetur. et sic masticatus trāsmititur ad secun
dum uentre ut ibi digeratur. et sic masticare vo
catur ruminare (ut dicit auicēn.) Itē dicit auicēn.
li. ij. e. j. ego dico q̄ omne animal habens
sepū. hz cerebry pingue. et qd nō habet sepū
non hz medullā vnicuosa et omne spirās hz
pulmonem uel aliquid loco pulmōis. sicut pi
scis braucbos p quos aquā cū aere attrahit
et post emittit. et omne animal habēs sāguinē
habet cor et epar. quod uero caret sāguine/
caret corde. habet tamē aliquid loco cordis/
in quo est sedes uite. Itē omnia animalia
germinātia habēt fel. quedā occulte. ut ceru?
equus mulus. et quedāz manifeste. solus del
phinus caret felle licet generet et spiret. anima
lia autē ouantia habēt fel magnū uel parū.
sicut pisces et serpentes. Itē dicit idem q̄
omne animal habēs sāguinē/ habet semen
et omne sanguinolū generās aliud hz quinq;

sensus/ nisi quoddā genus muris cuius oculi
li sunt coopti. et habet pupillā sub corio. Et
ut sensuū in aliquibus sunt occulte. ut aures
et nares in piscibus qui audiūt/ ut patet qz
fugiunt strepituz/ et olfaciunt. aliter non ueni
rent ad rethe ppter lac et carnes assas. ppter
quas canci intrāt sportulas piscatoꝝ. (et iō
dicit arist. ut dicit auicēn. (q̄ delphini et unū
aliud genu s piscium/ ad rotatuuz et aliū mo
tum magnū et sonitum repentinum cadūt ad
fundum sicut in eis esset epilētia. et tunc capi
untur ac si essent ebrii. et fugiunt a loco ablu
tioni salterius piscis interfecti. et fugiunt a
sanguine alterius piscis. et fugiūt sordida re
tia et sportulas immundas. et libenter subin
trant nouas. et animalia anulosi copis hñt a
cutos sensus q̄uis occultos/ ut apes et formi
ce. unde audiunt a remotis et olfaciunt/ et in q̄
busdam odoubus delectantur/ in quibusdā
interficiunt/ ut odore sulphuris/ et cōbuste pel
lis/ et cōbusti coruū ceni. ut apes. nec manēt
in loco mali odori/ s̄ q̄scūt i loco odorifero/
et etiā ubi est dulcedo. ut dicit idē. Itē dicit
idē differūt animalia in modo uociferādi/ qz
quedāz habent uocē forte? et acutā. quedam
debilem et remissam. quedam autē ualde mo
dicam siue nullā. et sola animalia hñtia tra
cheā arteriā et pulmonē/ et respirātia dant uo
cem. sed que nō respirāt aliqū faciūt sonitū ali
quādo sibilum. et alia fatiētia uocē tonos et a
lia maxime uociferant. et garrūt tpe coitus et
amoris. et p pprias uoces se cognoscūt/ et ad
amplexus se inuitant. Itē omne animal ha
bens sāguinem qd ambulat/ uigilat et dor
mit et omne habens palpebras claudit eas cū
dormit. Et oē aial ouās facit somnū tenuem
Itē omne animal indiget nutrimento sibi cōue
niente/ et sue cōplexioni respondente. et hoc
est necessariū/ uel ppter indiuidui sustentamē
tum/ uel ppter eius augmētationē/ uel ppter
depditiōnē p calorem restauratiōnez. Sed in
modo sumendi cibum est magna differētia/
similiter in sumēdo potū. nā animalia gressi
bilia que sunt cōpleti et equalis labij suggen
do bibunt. ut homo/ equus/ uacca/ et mulus
et c. animalia uero que sunt inequalis labij in
quibus scz labiū inferius nō respondet equa
liter supiori sed est breuius lambēdo bibunt
ut canis/ cattus/ et huiusmodi. unde secundū
dispositiōnē labioꝝ p equalitatē quedā sug
gunt et quedā lambūt. geminata est natura/
ut canis/ et cetera labentia tenuiore? et lōgiores
habeāt linguam ac flexibile? ut sint abilio
ra ad aque cōprehēsiōnē/ et ipi? ad os depoz

De animalibus

ratione. multa tamen sunt animalia et quadrupedia que non bibunt nisi raro / ut lepores / caniculi et huiusmodi. quia talium animalium cibus est valde humidus. et eius humiditas est ei loco potus / et sufficit ad cibi deportationem per membra et ad caloris phisici mitigationem. cetera vero animalia que sunt multe caliditatis et sicce complexionis vel accidentalis / videntur cibo sicco aut calido / potum indigent ad predicta. et hec est causa ob quam columbe et cetera volucres que non sunt capaces prede bibunt. quia comedunt graua et huiusmodi. / et earum cibus est grossus et calidus atque siccus. aues enim prede vtuntur cibo humido actualiter. et ideo non bibunt nisi raro / et quando bibunt signum est infirmitatis / et quod in eis est excessus caloris in naturalis (ut dicit aristoteles. et etiam auicenna.)

Item dicit auicenna. quod animalia parui corporis magis sunt ingeniosa quam illa que sunt magni corporis ut patet in araneis apibus et formicis quorum opera sunt ita subtilia quod ad similia facienda sensus hominis non attingit. Supplet enim in eis natura in sensu et ingenio. quod illis videtur deficere in fortitudine et virtute. (ut dicit idem. Item ut dicit solinus in libro de mirabilibus mundi circa finem.)

Omne animal habens dentes serratos est gulosum / et bellicosum. ut patet in cane / panthera / leone. et ursus. et femine talium animalium filios generant incompletos ut canis cecus / et vespa generat frustra carnea per lineamenta non distincta que cubat illa sub acellis suis sicut gallina supra oua / et lambendo paulatim format ea / donec formam recipiant debitam et figuram panthera sicut et leona filios precreant / sed non perfecte effigiatos / nec completos. Item omnine animal faciens multos filios / primo nescit magis diligere / et magis sibi reputat naturalem. ideo quedam animalia deuorant fetum suum propter primum / sicut porcum quedam facere sunt consueuerunt. ut dicit idem. Item idem in omnibus animalibus facientibus filios incompletos / causa incompletionis gulositas est. quia si expectaret natura usque ad complementum / surgendo interficeret matrem propter immoderatam appetitum. et ideo celeriter in talibus est natura ut citius nascantur et ut citius orientur / ne parentes nimis grauentur. Item quia animalia talia generata sunt bellicosa. / et propter vicium ut dicit auicenna. sibi inuicem odiosa / in geminata est natura remedium ad speciem saluationem et multi filii pariter pereantur / ut si forsitan multi pereant in bello / saltem in paucis. presens conseruetur / et saluetur. et ideo lupa pa-

rit multos filios sicut et canicula. similiter ut vipera dicitur. xx. filios parere simul (ut dicit idem) et ideo cum filii vipere multi simul uiuant in ventre et aueritate nutrimenti multum suggunt et attrahunt de humore. unde mater tot nutrimento non sufficiens / deficit et moritur / antequam possit ad plenum filios suos parturire. Item dicit aristoteles. et auicenna. quod animalia habentia dentes coniunctos et sotulares sunt paucorum filiorum. habentia vero dentes diuisos et accutos et pedes multe fissure. sunt multorum filiorum et multi spermatis. Et animalia habentia primum corpus pluris generationis sunt / quam animalia magni corporis. et animalia que pauoris sunt generationis pauora habent verba et dicitur quo ad situm. et ideo canicula habet multas mamillas / similiter et porca que sunt multorum filiorum. Item animalia supflui coitus et continui sunt breuius vite / quam illa que raro coeunt / et tempore. et propter hoc enuchi diutius viuunt. quia nervus ei perfrangitur / per quem descendit semen. Item dicit galienus. libro de spermate. et huiusmodi rationes assignat auicenna. in libro de animalibus / (ubi dicit) sperma inquit est semine bono et pleno digesto quod iam est conuertibile in membrorum nutrimentum. et ideo quando homo eijcit illum humorem seminalem multum discoloratur et debilitatur corpus eius / magis quam si quadam gesties exiret tantus sanguis de corpore. quia sperma est res abilitata ad transeundum in membra. et ideo quando exiret aufertur membrorum nutrimentum naturale / et fit magna deperditio spiritum et virtutum in corpore animalis unde frequens coitus et immoderatus est causa quare corpus dissoluitur / et sic vita per consequens breuiatur. et ideo elephas diutissime viuunt / quia castitatem amat et libidini raro vacat. (ut dicit idem. et hucusque aristoteles. et auicenna. et solinus.)

Isa. autem in dicitur vniuersalibus tractat de animalibus put sunt humani corporis nutritiua. nam quedam animalia conueniunt humane complexionis ut agni / ede / et porca inter domestica / cerui ac caprioli inter siluestria et quedam omnino contrariantur et hoc in nimio calore / ut tyri et serpentes. vel in nimia frigiditate ut aranee et scorpiones quedam vero nature hominis dissimilia sunt / sed tamen non omnino repugnantia nec mortifera / sicut sunt herici / lepores atque vulpes / et cetera animalia. habentia grauis odoris carnes. talia enim animalia pessima prebent humano corpori nutrimenta. Siluestria autem animalia sunt calidiora et sicciora et macilentiora quam domestica. tum propter motus continuitatem et propter

inhabitanti aeris caliditatem. tū etiam ppter
 nutrimenti sui siccitatem. et ideo carnes habēt
 duriores et in digestibiliores. quod patet qz
 earum carnes occise non ita cito putrescunt/ si
 cut domestice. vnde omnia siluestria min⁹ sūt
 sapida/ minus nutritiva/ q̄ domestica. excep
 tis capriolis siluaticis/ que ceteris saporosio
 res sunt et laudabiliores/ et nutritiores cor
 pora enim eorum ex motu ratiificantur/ et hu
 mores subtiliantur/ et pori aperiuntur. et hu
 mores qui sunt causa grauitatis odoris disso
 luuntur. et sic saporosiores ratione motus/ et
 laboris accidentaliter efficiuntur. nam per hu
 iusmodi discursus tempatur eoz naturalis fri
 giditas. et ideo in animalibus siluaticis mag
 ni exercitij et multi motus grauitas saporis
 et odoris amputatur et teneior efficiuntur caro
 apns poris/ et resolutis humoribus/ eorum
 caro facilius et citius digeritur et membris in
 corporatur. et rōne sue siccitatis naturalis/ tar
 dius a membris dissoluitur. Inter ista autē
 animalia quedam nutriuntur etiā in locis hu
 midis et aq̄osis. et eoz carnes multum sunt
 nutritive/ et velociter digerunt/ sed cito a mē
 bris dissoluntur. quedam vero pascuntur in
 locis siccis et montuosis. et ideo eorum carnes
 sunt laudabiliores/ et in custodienda et regen
 da sanitate communiores/ et confortatiue/ et
 duracione in mēbris pfectiores. animalia au
 tem que demesticantur/ et pascuntur in domi
 bus carnes habent viscosiores et grossiores p
 pter multas comestiones/ et abi sui corrupō
 nes. et duriores sunt nutrimenti. et ad digerē
 dum in stomacho et epate tardiores. (naz vt
 dicit hypo.) ad cognitionem bonitatis natu
 re animalium/ quo ad corpus nutriendū cō
 fert scire loca et pascua vbi nutriuntur. aerem
 humidum vel siccū in quo conuersantur/ q̄ti
 tatem motus et quietis qualiter scilicet in exer
 citio vel ocio naturaliter vel accidentaliter dis
 ponuntur. animalia autē que naturaliter sūt
 domestica/ minoris caloris sunt/ et maioris
 humiditatis/ quā siluatica. et ideo eorum car
 nes sunt molliores/ et ad digerendum faci
 ores. ex multa enim quiete pori clauduntur et
 per inclusum calorem humores grossi dissol
 uuntur. vnde carnes molescunt et attenuantur. et
 quia nimium comedunt et bibunt/ augmen
 tantur eorum supfluitates/ et piguedines mul
 tiplicantur. et ideo talium animalium corpo
 ra sunt multum nutritiua et sapida et p corp⁹
 et vcnas facile penetratiua ex multitudine. n. vi
 scositatis et hūiditatis/ corruptiōi et putrefa
 cōi sūt vicina et humoris supflui generatiua.

et quibus naturaliter nutrantur tū propter excess
 sū hūiditatis cito a mēbris dissoluitur et sic ac
 cidētaliter min⁹ q̄ siluatica nutrimenti corpori a
 ministrant. quia siluatica et si parū nutriant/
 veruntamen quia dura sunt et ad dissoluen
 dum tarda in mēbris quibus assimilantur.
 diutius pfeuerant/ et ideo accidentaliter anti
 qui ea nutrire asserant. In omni etiam ge
 nere animalium/ masculina sunt calidiora fe
 minis/ et minoris humiditatis. et ideo subu
 lioris et laudabilioris nutrimenta sunt carnes
 masculoz q̄ feminarū excepta carne caprina q̄
 in femina laudabilior est naturaliter/ q̄ i ma
 re. nam in femina eius humiditas tempat sic
 citatem complexionalem. sed masculina cali
 ditas intendit siccitatem masculi naturalē. et
 ideo laudabilior est caro feminina in hac spē
 q̄ masculina. quia magis est temperata et a sic
 citatis excessu elongata amplius. et hoc siue
 sit recens siue antique. et maxime q̄ lacti est
 ad huc vicina. quia tunc eius naturalem sicc
 itatem tempat/ et laus lactis/ et laus feminei
 tatis. Animalia uero castrata/ inter cōplexio
 nem maris/ et femine sunt mediocria. naz car
 nes castratoz minus calefaciunt masculis pl⁹
 feminis. et tardius maribus citius feminis di
 geruntur et ideo minoris sunt nutrimenti/ et
 deterioris masculis/ et maioris feminis bo
 nitatis. Et est regula/ q̄ inter animalia natu
 raliter humida meliora sunt/ etate pfecta. q̄ i
 pfecta. **I**tem naturaliter femine sunt melio
 res masculis. et hoc in etate impfecta pot⁹ q̄
 pfecta. vt dicit idem Item variatur bonitas
 animalium ex diuersitate etatum. nam ani
 malia valde lacti. uicina. sunt magna hūmi
 ditatis. et viscositatis et lubricitatis. et ideo
 eorum carnes si egmaticas supfluitates gene
 rantes sunt. vbi sicce sunt naturaliter sicut bo
 uine et caprine/ et talium animalium carnes
 in tali etate sunt laudabiliores. maxime si nu
 trita fuerint bono lacte. Meliores sunt autem
 carnes animalium a lacte separatoz quia mino
 ris sunt humiditatis/ et viscositatis/ et tempa
 te soliditatis. In etate vero iuuenula. quan
 do animalia sunt in statu. tunc sunt eorum car
 nes duriores et siccores et maxime si anima
 lia sicce fuerint complexionis. et ideo ad dige
 rendum sunt eoz carnes duriores. membrorū
 tamen confortatione sunt. laudabiliores et
 in duracione plusq̄ in regenda sanitate. vt di
 cit idem in. iiii. etate vero decrepita. quo ad
 esum plus sunt inutilia. duplici de causa. qz
 uicina sunt caloris naturalis extinctioni et
 humiditatis substantialis consumptioni et

De animalibus

et id eorum carnes sunt durissime. et ideo omnino indigestibiles maxime si sicce fuerint copiosius. Et ideo est generale inter omnia animalia volatilia et gressibilia dum sunt crescentia quod sunt quo ad nutrimentum laudabiliora quam post dedinationem ad senium et magis sunt annosa (ut dicit idem.) Item est diuersitas ex parte nutrimenti. nam que pascuntur in montibus sunt melioris sanguinis et subtilioris et acutioris propter paucitatem cibi. que vero nutriuntur in palustribus sunt sanguinis grossioris et maioris pinguedinis et minoris caloris et aptioris opilationis. Alia autem pascuntur maiores herbas ut boues macilentiora sunt in hyeme quam in vere vel estate quoniam eis deficiunt nutrimenta. et ideo post medium veris vel ante in grassantur et augumentantur et eorum carnes sunt saporosiores et laudabiliores. propter abundantiam congrui alimentum. Animalia vero minutas herbas pascunt ab initio veris usque ad medium estatis sunt grassiora et teneriora et bonitate carnis laudabiliora quod tunc competentia inueniunt nutrimenta. Sunt et alia animalia pascuntur ramorum et virgularum extremitates. et ista sunt bona ab initio estatis usque ad hyemem quod tunc sunt rami teneriores. prout animalia que minutis videntur herbis et siccis meliora sunt quam illa que humidis herbis nutriuntur. et illa que teneros ramos comederunt atque frondes meliora sunt quam illa que domi fructibus aluntur sunt multum comedentibus et bibentibus meliora. nam tamen montuosa quam campestris animalia ex frequentia sui exercitii atque motus que domi nutrita sunt meliora. nam subtilior aer et siccior a talibus attrahitur ratione discurfus. vnde minuuntur humorum superfluitates et desiccantur et sic sue complexionis temperantur. E contrario animalia que domi nutriuntur ex parte nitate puri aeris et defecatione motus et multitudine cibi et potus et in cibi complexionem minus laudabilia inueniuntur. Diuersificantur iterum animalia secundum pinguedinem et maciem et mediocritatem. nam que sunt crassissima sunt pessima quo ad esum. nocent enim digestionem quia super cibum natant et cibum inflant et vires stomachi emolliunt et lubricitatem et viscositatem tribuunt stomacho et inducunt. et ideo nimia pinguedo humidum stomachum dissoluit deficiente contentiuam et confortatiua et expulsiua virtute. stomachum vero calidum nimis incendit sicut ignis externus accendere pinguedinem consuevit. et ideo preceperunt antiqui ut de crassissimis animalibus sola caro rubra denudata. cetera com-

datur. Animalia vero macilentia sunt nimiosa et parum sanguinis habentia et parum humidum. et ideo parum nutrimenti corpori humano ministratiua sed inter animalia que inter maciem et crassiciem sunt media sunt temperantiora et laudabiliora cum non tantum pinguedinis habeant ut calorem incendunt et vires stomachi lubricent. nec tantum maciei ut naturam infrigident et a sanguine eam depauperent siue priuent. Item inuenitur diuersitas in animalibus secundum temporum mutationem nam quedam animalia in vno tempore a medulla et sanguine depauperantur qui in tempore opposita plena inueniuntur. et hoc sensibilibiter patet in conchilibus maris et in cerebro hominis. et forsitan cuiuslibet animalis (ut expresse dicit aristoteles. li. de proprietatibus elementorum) et ideo multi in vna parte mensis vel anni infirmantur qui in tempore opposito tunc ab omni infirmitate iperit cognoscuntur ut patet in lunaticis melancolicis et caducis de hoc quere supra in. c. de luna. sicut dicit auicenna. de symia. quod sunt in mutatione temporum et maxime secundum lune cursum letat vel tristat. sic et quedam animalia in vno tempore macerantur quatinusque victualia tunc habundant et eadem in tempore opposito dormiendo impinguantur sicut dicit auicenna. gires inquit tempore hyemali non mouentur sed iacent sicut mortue et nihil comedentes dormiendo impinguantur. repunt vero in tempore estatis et se mouent in estate et estu solis. Simile narrat de hyridinibus et quibusdam aliis animalibus que quando mortue inueniuntur in arborum cavitatibus tempore hyemali que postea vires resumunt et quasi dormiendo fortiores effecte agiles se ostendunt tempore estuali. Est sic vnde secundum auicenna et aristoteles. et solinum post conceptum multo tempore in locis abditis se abscondunt et tunc tepis penitus cibum non assumunt. quere infra. c. de vrsulo. Sic et pisces vno mense impinguantur et statim in sequenti tempore macerantur. et quedam impinguantur vero septemtrionali ut pisces logi. et quedam meridionali ut pisces apli. et quedam tempore pluuiali (sicut ibidem dicit aristoteles.) aqua inquit pluuiis auerit omnibus testem coram propter pisces qui de rosetarum si gustauerit de aqua pluuiali ipso die morietur. in quibusdam nocet pluuiam quoniam excecet eos si fuerit multa. Sunt quedam animalia vno tempore se renouant et sua superflua deponunt et immutantur ut canes suas testes. cerui cornua. et accipitres plumas suas. sicut et dicit ysa. carnes animalium in quibus dominat siccitas et caliditas ut camelina in estate sunt illaudabiles sed in hyeme sunt conuenientes et carnes animalium que sunt calide et humide ut gnetine vel quine vel

minuta animalia vt porcine in vere sūt bone
 ⁊ in autūno competentes. frigide autem ⁊ sic
 ce sunt illaudabiles vt caprine frigide ⁊ humi
 de/vt porcine a medio estatis vsq; in finem
 sunt optime. in hyeme pessime. In vere vero
 ⁊ autūno sūt mediocres. vnde dicit hypo. ca
 ro inquit porcina in estate est bona in vere ⁊
 autūno minus bona/sed in hyeme maxime il
 laudanda. caprina in estate bona. pecorina i
 vere. bouina in fine venis ⁊ in principio esta
 tis est laudabilis. Carnes autem animalium
 prout sunt ordinate ad humanum esum vari
 antur scdm diuersam preparationem. naz vt
 dicit ysa. animalium carnes aliquando assā
 tur/aliqui etiam frizantur. aliqui cum sale ⁊ aq̄
 elixantur. Assate ⁊ frize sunt grossiores in nu
 triendo ⁊ sicciiores ⁊ ad digerendum durio
 res/qz humiditate earz cōsumpta ab igne con
 trahunt siccitatē. vnde non sunt carnes multū
 pingues comedēde nisi assē/vt humiditas il
 laudabilis ab earz subā extrahatur. carnes au
 tē elixate sunt humidiores ⁊ ad digerendum fa
 ciliores/quia aqua tēperat eas ⁊ humectat.
 aliqui aut in aqua in qua elixantur/ apponū
 tur species ⁊ fiunt diuersa condimenta/ q̄ car
 nes custodiāt in natura ⁊ bonitate sua/ ⁊ eas
 reddāt tam in odore q̄ in sapore meliores ⁊
 ad diuersos morbos expellēdos amplius ef
 ficaces. Decet aut carnes animalium siccoruz
 ⁊ macroz elixari. humidoz vero ⁊ pinguium
 assari. mediocriū autem inter istas diuersis cō
 dimentis preparari. Sic autē ista preparatio
 materialiter fit/qz alique inueniuntur carnes
 animalium que sunt salubres ⁊ conueniētes
 assature. ⁊ sūt illaudabiles elixate. melior. n.
 est caro caprina ⁊ bouina elixa/ q̄ assa. porci
 na ⁊ pecorina assa est melior/ q̄ elixa. naz per
 elixationem sicce carnes humectantur. ⁊ p̄ assa
 tionem humide desiccantur. ⁊ ideo porcina
 p̄pter suam humiditatem bonum est assare/ ⁊
 caprinā seu bouinā p̄pter siccitatis excessum
 elixare eorūdem etiam animalū carnes scd̄z
 hmoi accidentia variantur. naz caro porcina
 assa per assationem melioratur ⁊ minus bo
 na efficitur per elixationem. caprina vero mel
 or est elixa/ ⁊ peior q̄ ē assata. similiter ⁊ bo
 uina. ⁊ sic de alijs est iudicandum. (bucufq;
 ysa. in die.) Item ordinantur animalia non
 solum quo ad corporis nutrimentum/ imo et
 quo ad remedium morboz/ ⁊ multiplicēz me
 dicinam. Omniū animalū/ tam iumentozū
 q̄ reptilū ⁊ bestiaz genera. creata sunt p̄pter
 optimū hominis vsum. vt dicit phūs ⁊ Jo.
 dama. sed hoz quedam p̄pter esum vt pecu

des/ cerni/ ⁊ huiusmodi ⁊c. quedam propter
 hominis ministerium/vt equi/ asini/ boues ⁊
 cameli ⁊ hmoi. alia ad hominis iocunditatē
 vt syricie/ simie/ atq; pauī. Animalia etiā cre
 ata sunt ad hominis exercitationē/ vt suaz co
 gnoscat homo infirmitatem/ ⁊ dei timeat po
 testatem. adeo enim creati sunt pulices/ ⁊ pe
 dūci/ sicut leones/ tigrides/ atq; vrsi. vrin p̄
 mis recurrat homo ad p̄prie infirmitatis reco
 gnitionē/ ⁊ territus a secūdis. s. a repūlib⁹/
 ⁊ a feris/ refugium habeat ad dei nominis in
 uocationē. Sunt insup creata aialta/ ad sub
 leuandā multiplicis infirmitatis humane ne
 cessitatē. vt carnes vipe ad tyriacā. ⁊ fel tbau
 ri/ ⁊ alioz animalium ⁊ auum/ ad oculorum
 caliginem amouendaz. pellis serpentis deco
 cta in oleo/ dolorem aunuꝝ mitigat miro mō
 vt dicit dyas. i libro ascalapij. de occultis mē
 hoz virtutibus dī. patiens emoroidas/ si se
 denit super pelles leonis recedēt ab eo. ⁊ qui
 linit corpus suū cū sepo renū leonis/ aut qui
 mungitur eius fimo fugiunt ab eo lupi. Itē
 ibidē dicit idem si quis suspēdit caudā semis
 lupi/ ad presepe vaccaꝝ nō appropinquāt ei
 lupi. Item dicit as. Denti vrsi erunt/ ⁊ super
 dextrū brachiū hoīs ligant/ mitigant quartā
 nam eius. Itē dentes canini lupi curant il
 los qui lunaticā sustinent passionem. vt dicit
 idem. Simile dicit pic. ⁊ pli. ⁊ dicit qd si oca
 lum lupi erutum viderint quādrupedia dome
 stica fugiunt/ atq; timent. In libro macro. di
 cit conitan. pili canis albi nullā maculam ni
 gredinis in se habentis si fuerint suspēsi ar
 ca collū patientis iuuant epilepticū ⁊ p̄hibēt
 eius casum. Simile dicit pic. in li. romanorū
 fiat inquit anulus ex vngula asini nigredinez
 non hñis ⁊ induat eū epilepticus/ iuuat ⁊ p̄
 bibet eius casuz. ⁊ dicit qd fel taurinū sub vni
 bilico inunctū soluit ventrem. Dicit etiā idēz
 dens serpentis eradicatus dum vixerit/ suspē
 sus super quaranariū soluit quartanaz ieiuz
 ⁊ si fumigaueris domū cum pulmone asini/
 mundas eā ab omni reptili ⁊ serpente. Das
 ⁊ multas alias virtutes admirādas. dicit pli.
 in mēbris animalūz latitare. sicut in naturis
 animalūz particulariū post dicitur/ qz nihil
 est in corpore animalis/ qd careat manifesta/
 vel occulta medicina. nam pellis ⁊ pilus/ cor
 nu/ ⁊ vnguis/ caro ⁊ sanguis/ non sunt sine re
 medio/ nec ipse fumus. ⁊z bec ad presens di
 cta generaliter hic sufficiant.

Descriptis animalū p̄prietatibus
 ⁊ naturis in generali/ restat descri
 bere dei gratia quozūdā aialium

De animalibus

et repulsius proprietates in singulari / et hoc p
ordinem alphabeti.

Aries est pecus laniferum animo placidum / naturaliter mansuetus (ut dicit Isidorus libro. xij. capitulo. i.) Est autem dux et princeps ouium / et ideo dedit ei natura fortitudinem. Deicit. n. arietem ducem ceterarum ouium et tutorem / alijs eē viribus fortiozem. et ideo ut dicit Isidorus aries veruē a viribus est dictus eo quod tanquā vir ouium / cum sit masculus ceteris viridentibus sit amplius virtuosus vel ut dicit idem Isid. veruē est a verme dictus / eo quod vermem habeat in capite / cuius pruritu excitat caput concutit fortissime / et quicquid sibi obuiat dure ferit / et ideo aries ab ares grece quod dicitur virtus latine / est vocatus. quia in gre gibus masculi dicuntur arietes / quia ad recā dandas oues virtuosus sunt atq; fortes. nam corporis magnitudine et virium fortitudine / et cum virtute oues alias precellunt. dicit autem aries ab aris. quia ut dicit Isidorus. hoc pecus primum fuit in aris a gentibus imolatum. unde dicitur ideo aries / quia mactatur ad aram. unde secundum legem mosaticam aries fuit animal potissime mundum / et ad sacrificium et ad esum. nam pro peccato populi conuenienter offerebatur. et quia fidebat ungulam pariter et ruminabat / a populo comedebatur. et ut dicit Isidorus libro. xij. bidentes quondam dicebantur / eo quod inter octo dentes quos habent / duos habent altiores et ideo eos gentes maxime in sacrificium offeriebant. ut dicit idem. De ariete autem singulariter dicit Plinius libro. viij. ca. xlvij. arietis naturale est agnos fastidire / et oues antiquas sibi obuias consecrari. nam ipse melior est et utilior in senecta. Et cum respectu ouium feror sit animo eius ferocitas cohibetur / si cornu eius iuxta auriculam perforetur. et dextro testiculo preligato feminas / sinistro vero striato mares gignit. in vento aquilonari mares percreat. in flatu austri feminas generat / et quales venas aries sub lingua gestat / tales fetus in vellere generat. nam si nigras habet venas fetus in vellere niger erit. et si albas / albus. et si varias / varius in vellere apparebit. Idem dicit Aristot. et etiam Auicenna. (quere infra de de oue) frontem habet aries durissimam / corneam dunciem fere prestantem. sed tempora habet debilia / et quodammodo caralaginosas / et ideo ad munimentum partis debilitatis

bedit natura cornua magna / circa temporum loca ad modum scuti rotundi reuoluta / que tamen in extremitate aliquantulum sunt acuta. ut eorum duncie et fortitudine / caput defendit / et eorumdem acumine aduersarios impetat et impugnet. ut dicit idem. sine enim armis defensionis / non decebat naturam gregis relinquere defensorem. et ideo duo dedit natura sibi cornua / ad modum circuli replicata / ut caput proprium quod ex se est infirmum protegat. et contra aduersarios armis munitis se audaciorē et armorum confidentia exhiberet. et ideo securius preceat gregem. et erecto capite / et fixo pede ungula diuisa vestigio firmius terram premit. vellus habet pinguius. et in vellere prolixius pilos diffundit. fortiori etiam corio / siue spissiori cute / contra extrinsecas aeris calidi vel frigidi iniurias se defendit. et ideo sue cutis superficies / ratione sue fortitudinis corianorum violentas arces preceat ouium pellibus sustinet. et ad diuersorum telorum recipiendam impressionem habilior se prebet. (ut dicit idem) tempore autem pugnat pro vrbibus suis. et aduersarios cornibus impetit. et ut melius impugnet et fortius contra resistentem retrocedit resiliendo / et cum impetu homines ferit. De arietibus etiam dicit Auicenna libro. viij. arietes inquit et capri vadunt multum in uanuz / in hyeme non se abscondunt propter frigus. et aliquando exeunt de loco calido ad locum frigidum. et quando pluit non fugiunt a pluuia quousque moriantur. et arietes naturaliter sequuntur capros. et quiescunt omnes quousque pastor unum accipit ex eis / et facit ipsum antecedere / et sequuntur alij. et timēt naturaliter tonitrua / sicut oues que si impregnate fuerint / et audierint tonitruū / abortiunt pro timore. et ante mediā noctem stant simul cum ouibus et dormiunt. et post sparsim in dormiendo super latus alterant vices. nam a vere usque ad autumnuz / dormiunt in vno latere / et deinde usque ad ver dormiunt in altero latere et dormiunt erecto capite / nisi quando in firmantur. et ruminant abos et masticant dormiendo sicut et vigilando. et si contingat eos errare non redeunt nisi a pastore reuocentur. (Dicit ad hoc ysa. in die.) quod arietes in iuuentute manentes / minoris sunt humiditatis et viscositatis / quam agni lactantes et hoc propter etatem eorum complexionem dominantem. et ideo ipsorum carnes sunt carnis agnorum et ouium meliores. et meliorem sanguinem generantes / maxime si sint

castrati. quia eorum caliditas humiditate ac-
cidentaliter temperata est. unde sunt boni saporis.
sed quando sunt decrepiti in caloris sunt defectu
si non sunt castrati ex etate. si vero sunt castrati
et decrepiti/duplici carent causa caloris scilicet
testiculorum et etatis. et ideo eorum corpora sunt
frigida et sicca ad modum ligni et duriora et insipidiora.
tamen respectu castrorum et boni et huiusmodi que in
decrepita etate sunt pessima/corpora arietum que
naturaliter calida sunt et humida ceteris decrepitis
naturaliter frigidis et siccis simpliciter sunt meliora.
huic usque ysa. in die. Item dicit anisto. et auicenna
libro vi. qd arietes et capri sicut et cetera animalia
habent propriam vocem per quam se clamant et
vacant feminas tempore coitus et amoris. porantes
aquam salis/anticipant coitum et citius mouentur
ad amorem. et quando arietes senes mouentur
citius ad amorem et coitum quam iuuenes in
tempore determinato/signum est bonitatis temporis
in anno illo. et si in illo tempore excitentur
iuuenes citius ad amorem/signum est pestis
future super oves in anno illo. (vt dicit idem.

Agnus vt dicit Isidorus a greco
vocabulo dicitur quasi pius/nam
inter omnia terre animalia/maxime
inuenitur innocens et mansuetus. nullum
enim ledit dente/nec cornu nec ungue. et quicquid
in eo reperitur totum vtile est/qd caro ad cibum/
pellis ad varium usum/pilus ad idumentum/
simus ad terre impinguationem/vulgula et cornu
ad medicationem etc. vel vt dicit Isid. libro .xij.
latini agnus ab agnoscendo putant dicitur. eo qd
pre ceteris animalibus matrem suam noscat/adeo
vt si in magno grege errauerit. statim balam
vocem noscat parentis tempore autumnali.
vernales autem sunt corpore maiores robustiores
vires et pinguioribus/ quam sint autumnales
vel hyemales. In aliquibus tamen regionibus
multi hyemes agnos preferunt vernis. et dicunt
hoc solus animal vtiliter nasci prima (vt dicit
plinius libro .viiij. c. .xlvij.) et dicitur ibidem
q agni concepti flante vento aquilonari sunt
meliores/ quam concepti flante vento australi.
tunc enim mares generantur. talem enim
colorem habet agni in lanificio seu in vellere/
qualem habet parentes in lingue venis. nam
si vene fuerint albe/ et agni erunt albi. et si
nigre/ nigri. et si varie varij (vt dicit idem)
in suggendo poplices antenores flectunt. et vt
mater ei plus lactis

tribuat/capite matris vbera premit. balam
quent matrem. qua inuenta/cauda matrem
blaudiendo/erecto capite mammas quent. et nisi
caput prius erigat/nunquam suggit. pilum
habet subtilem et crispum multipliciter in se
reflexum. multum nocet agnis frigus/et maxi-
me tempore fluuioso. de societate gregis
gaudet/quando solitarius est dolet plurimum ac
timet. ante gregem salit/et saliendo ludit.
quando videt lupum timet vehementer/et
subito fugam appetit. sed post pre timore
stupidus/subito gradus figit. et fugere ulterius
non audens/sibi non balam/sed potius
simpliciter vultu parat perire. captus ab hoste/
ligatus a canifice/nec cornu nec dente se
defendit et siue spoliatur vellere siue cure
sicut animal innocuum obmutescit. siue enim
ducatur ad pacem/siue deferatur ad victimam
nec gemit/nec remurmurat/nec calcitrat
sed obedit (vt dicit plinius.) agnos dimittere
solitarios est periculosum. quia si
superuenerit forte tonitruum de facili
moriuntur. Nam agnus naturaliter debile
habet caput. et ideo remedium est eos
simul aggregare/vt ex coitione mutua
animantur/et presentia plurium confortentur.

Agnus anniculus etate unius
anni est completus. qui infra unius
anni spacium / tanto est melior/
quanto a lacte remotior est. nam a lacte
eius humiditas complexionalis augmentatur/
per separationem a lacte intenditur eius
color et superflua humiditas temperatur.
maxime si manserit adhuc non castratus.
(vt dicitur apertissime in dicta.) agnus enim
anniculus corpore integer. et carne mundus
aptus est ad sacrificium et ad esum/
etiam si fuerit velle re maculosus.
non enim reprobat agnus a sacrificio
macula velleris/nisi sit fedicas vel
corruptio in carne interi/vel in cute.
vt dicit gl. super exo .xij.) et super
malachiam dicit hieronymus. et super
leuiti. non impedit inquit sacrificium
varietas maculose velleris/ si corpus
fuerit integrum et non subuenit scabies
in superficie ipsius cutis. agnus igitur
anniculus vt dicit plinius libro .viiij. c. .xlvij.
deorum agnus fuerat aptus. et tam in
usu vellerum quam in usu carum/
vsius hominum est necessarius et ideo
sicut propter sumptus hominum excoluntur
et custodiuntur corpora bouum. sic oportet
vt habeatur diligentia circa custodiam
ouium et agnorum. (dicit etiam dias.)
q agnus simus habet nigrum qui si cum
aceto dissoluatur et cataplasmetur/
nigras emendat maculas/fla

uos corporis tollit/ignem sacrum curat. mi-
tus cum cera ei oleo combusturas sanat.

Agna est arietis filia que minoris
est corporis et maioris humidita-
tis quam sit agnus ratione feminee co-
plexionis (ut dicitur in die.) cuius ratione dum
est lactans maioris est viscositatis propter humidita-
tis superfluitatem. tunc ex etate/ quam ex complexionem/
et corporis dicitur rationem. et ideo quod ex eius carne
generatur flegmaticum est et viscosum. ac dif-
ficulter digeritur. et digestum a membris vix dis-
soluitur ratione viscosi et glutinosi humoris
qui inde generatur. a stomacho tamen facile
descendit/ratione sue lubricitatis et humoris
(ut dicitur ysa.) et eius carnes meliores sunt as-
sate quam elix/ quia consumitur superflua earum
humiditas vi caloris. maioris tamen simpli-
citatis/ et timiditatis est agna quam agnus. quia
minus habet caloris naturalis femina quam ma-
sculus/ et ideo minus est animosa. propter quod
etiam caret canibus/ quia essent ei superflua
cum propter defectum audacie eis nesciret vti
(ut dicitur auice.) Dicit etiam aristoteles libro. iij. a-
gnis accidit egritudo/ quando nimis impin-
guantur circa renes/ quia si operiantur sepe
renes moriuntur. et multiplicatur sepe pro-
pter bona pasqua. et ideo arcantur a pasuis/
ne nimis impinguentur. quere infra de oue.

Aper est porcus siluestris vel agre-
stis quia seuisissimus est et inimicus
(ut dicitur Isidorus libro. xij. c. i.) et di-
citur aper quasi a fera feritate quia secundum
quantitatem sui corporis ferus est et crudelis
vide et apud grecos aper frugos id est ferus
vulgariter nuncupatur. dicitur autem a lati-
nis verres eo quod grandes habet vires (sicut idem
dicitur ibidem) secundum autem plinius et auicenna
etiam aper est animal valde seuum. quia vix
castratus se exhibet mansuetum. cum tamen
cetera animalia ablatis testiculis amplius man-
suescunt. Est itaque aper tante feritatis quod etiam
mortem parvipendens contra viatoris ferrum
occurrentis intrepide se infigit ei. et etiam iam
transfixus contra sibi resistentem vires recol-
ligit/ ut culmis vindicet se de aduersario. etiam
in mortis periculum contra hostis venabulum
mira audacia se opponit culmos duos
habet in ore aduncos et fortes et acutos. cum
quibus omne sibi resistens secat crudeliter et
dilaniat. culmus autem vititur pro gladio ad pu-
gandum. In latere dextro habet os durissimum
latum et spissum/ quod semper opponit venabulo per-
sequenti. nam osse illo vti pro dapeo ad se prote-
gendum. sentiens sibi imminere bellum acuedo cul-

mos circa arbores eos fricat. et si hebetatum
acumen habeat/ confricando ad arborem ipsos
probat. quos si senserit hebetatos/ organum
querit/ et masticat. cuius virtute culmorum radi-
ces mundificat et confortat (ut dicitur auicenna.)
Plinius in libro. xvij. c. x. dicit quod vicia apri
medetur vicia aurium si cum oleo rosaceo mi-
sceatur. similiter et eius fel valet contra calca-
lum (ut dicitur libro. xvij. c. lx. et est ei ita gra-
uis sua vrina ut vbi egesta fuerit surgere non
possit/ imo opponitur ut defunctis/ nam exi-
ritur dum curuatur ex vrina. Item idem ad-
coitum stimulat fel caprinum. (dicit etiam li-
bro. v.) Porcus agrestis multum diligit radi-
ces et culmis in adit terram et fodit et scandit
radicem culmo et impinguatur/ quando quie-
scit per septem dies et maxime quando parum
potat. Et preliatur cum lupo quia ipsius odit
naturaliter. Nam lupo insidiatur filiis suis
et sepe rapit eos. (et ideo ut dicitur idem libro.
xiiij.) dedit natura apro culmos ad defenden-
dum feminas et filios suos. quia femine sunt
debiliores in se/ et peioris complexionis. Unde
mares sunt audaciores et vires habent femi-
nis fortiores. femina tamen seuit irata et fo-
diendo ledit denabus mordendo et dilamando.
Aper vero ledit culmis sursum ferendo/ et
ideo parum potest ledere prostratum/ et iacen-
tem. et femina parum ledit stantem. Et dum a-
per irascitur et pugnat ore spumat. similiter dum
luxuriatur cum vxore. Omnia supradicta re-
citat plinius et addit ad iam dicta in libro. viij.
c. ij. vbi d. apros et alios porcos detatos na-
sci enigidiup/ tradit. Inest autem manibus apris
maxima asperitas/ et feritas animi/ quando
sunt in amore. quia tunc pro vxoribus atro-
citer pugnant/ unguis terram scalpunt/ scras
erigunt/ culmos vibrant/ et quatunt. et horre-
do gemitu/ sinum pectoris tunc ostendunt. pa-
rum etiam tunc comedunt. discunt post fe-
minas. et ideo attenuantur plurimum et macre-
sunt. in horrendis et vmbrosis vallibus et ne-
moribus mansiones querunt vbi custodiunt
fetus suos. de radicibus et arborum fructibus
viunt. quoniam venatorum insultus vel lupo-
rum imperio sentium/ suos filios precedunt. et cum eis non prolo-
fuge/ pro filiorum defensione periculo se exponunt. quoniam
debet dimicare armis arborum idurant costas su-
as et se involunt in luto et desiccant ad solem et iter
pilos lutum pro glutinant et inuiscentur sic securus
aduersario-um ictus sustineant in proflitu. (ans. li.
vi.) femine apro-um post partum sunt aspe et crudeles
et crudeli morfu filiorum suorum dilaniant inuasores.
bucisque plinius. (Est autem caro apri)

(vt dicit ysa.) magis sicca et minus frigida quam porcina domestica et hoc est propter motus sui continuitatem et victus siccitatem et aeris cui continue exponitur caliditatem ideo eius pinguedo est durior et caro delicatior ad edendum. et propter hoc verres domesticavehementer agitantur et eorum carnes verberantur antequam occidantur vt eorum carnes teneriores et sapidiores ex motus violentia efficiantur. (De aporetiam dicit dyas.) quod eius fumus desiccatis et cum vino et aqua bibinis eicientibus sanguinem singulare est remedium lateris dolores cum aceto curat. fracta ossa consolidat et confirmat. quere infra de porco.

Asinus a sedendo est dicitur quasi a sedus quia homines super asinos sedebant antequam usum equorum haberent. (vt dicit Isido. libro .xij.) animal quippe est simplex et tardum. et ideo fuit et facili subiectum humanis viribus et prostratum. et dicitur ab a quod est sine et sinos quod est sensus quasi animal sine sensu. inde dicitur asellus id est iuuenis asinus qui pulchrioris est forme ac dispositionis quando etate est tenellus quam quando senex efficitur et antiquus. Nam tanto magis fit annosus quanto plus quondam deformis hirsutus et villosus. Est autem animal melancholicum frigidum salicet et siccum. et ideo naturaliter ponderosum tardum atque pigrum stolidum atque obliuiosum tamen odoriferum est et patiens laboris. vili et modico utens cibo. Inter tribulos enim et spinas accarduos carpunt abum suum et ideo dicitur auice. lib. viij. similiter aristoteli. quod asinus minutis auibus inter spineta et cardineta nidificantibus est erosus. et ideo minuti passerules pugnant contra eum quia comedit spinas in quibus nidificant passerules illi et confricant se ad spinas illas. Et cum cadunt pulli eorum passerum siue oua. et quando asinus rudat ex eleuatione capitis et forti flatu mouentur spine et ex horrendo sonitu seu rugitu terrentur auiculae et fugiunt de nido suo. et propter ista saltant matres super ipsius faciem et impetunt eius oculos atque percipiunt rostro suo. et si habet asinus vulnus in dorso vel in latere ex spinatum punctura vel quacumque alia de causa pungit eum cum rostro suo in vulnere vt recedat a loco sui nidi. et cum talis passerulus habeat corpus minutissimum vix potest asinus se defendere contra eius impetum atque morsum. (Dicit etiam aristoteli. sicut et auicenna) quod coruus valde odit asinum et ideo coruus volat super

ipsum et temptat tangere oculos suos rostro suo sed iuuat asinum profunditas oculorum et spissitudo corij supercaliorum quibus contra morsus auium clausis regit visum suum. et etiam cooperatur proceritas aurium et mobilitas cum quibus tenet auriculas quando infestat suum visum. Item aristoteli. libro viij. versus pugnat cum asino et tauro quoniam comedit crudas carnes. et hec est causa quare pugnat contra eos quoniam eorum carnibus appetit satiar. De asinis autem (dicit plinius. libro .xxvij. c. ultimo) ungule asini fumigate. partus adiuuat in tantum vt etiam abortus euocetur nec aliter debet addi quia viuum partum necat si diu et frequenter apponatur. eiusdem animalis fimus recens sanguinis fluuium currere sedat eius iecur valet contra caducos morbos paruulorum. Plinius libro .xxvij. c. x. lac asine est sicut sanguis et valet contra morsum scorpionis. si quis autem lac asine misent in aure percussam a scorpione transire primum malum dicitur. a facie etiam suffumigationis pulmonis asini fugiunt omnia venenata. Dicit etiam in ero. c. ix. lac asinum valet contra gipsum contra cerusam vel argentum viuum. Item libro decimo. ossa asini contrita et decocta valent contra venenum si eorum decoctio bibatur.

Item vrina maris asini cum nardo capillos multiplicat et conseruat. De asinis autem dicit plinius libro viij. capitulo .xiiij. Asinus est animal magni frigoris impatiens. et ideo in frigidis regionibus vt in ponto non generatur. Item dicit aristoteli. cum asinus sit multe frigiditatis et siccitatis multe tamen est luxurie sed non mouetur ad coitum antequam sit triginta mensium. non generat antequam sint tres anni completi aut duo et dimidius. Unde dicit ibidem plinius partus asini a trigesimo mense est ociosissimus sed a trimatu legitimus. Idem dicit aristoteli. libro .v. Et subdit plinius. raro geminos parit et quando femina est partura lucem fugit et tenebras querit ne ab homine videatur partum suum amore diligit in tantum quod etiam per ignes ad fetum vadit. aquas transire et pedes in eis figere multum horret. et quando cogitur aquam vel riuum euadare in ipso mingit. nec transeunt asini voluntarie per pontes vbi planities pontis possunt videre aquas defluentem. debile enim habent cerebrum et patiuntur de facili vertiginem. propter quod timet per rimas potius cadere in aquam quam respiciunt sub ponte transire nec bibunt et facili nisi ad suetos fontes qui sunt in pecuarijs ad quos pertinent

De animalibus

ire sicco pede. et quod mirum est dictum quā
uis multas sitiant/ si mutentur aque eius vi
porant nisi sint illis similes quas frequentat
Item plinius libro. xviii. capitulo vi. si asi
na comederit ordeum intinctus sanguine men
struali/ tot annis nō concipiet quot grana co
medit sic intincta. et ex asina et equa mulus gi
guitur. sed ad tales partus eliguntur eque/ que
neque quadrennis sint minores neque decenni
bus maiores nec commiscantur passim ad inui
cem. Porum animalium duo sunt genera/ sci
licet equus cum asina/ et asinus cum ipsa equa
imo vnum genus altero se cohercet/ nisi in in
fancia lacte hausto mutuo nutrantur. et pro
pter hoc pastores mulos vel burdones ex di
spansibus animalibus gigni cupientes dicunt
tur vti illa arte. Nam iuvenes equarum pul
los in tenebris subijciunt vberibus asinarū/
et nutrant eos lacte asinno. et tales pulli equo
rum adulti iam effecti/ ad asinarum commixti
onem tempore cortus commouentur. similiter
pulos asinarum in tenebris subijciunt mā
tris equarum. et aselli tali lacte iument. no nu
trunt/ equas inuadunt quādo adolefcunt. et ta
li asini et equi commixtione generatur animal
quoddam quod antiqui vocabant bymulus
nos autem dicimus eum burdum. gemitū ve
ro ex asino et equa dicunt mulum. Aristo. au
tem libro. xvi. dicit. Si asinus coeat cū equa
impregnata/ eque corumpitur conceptus/ p
pter frigus spermatis sui. sperma enim asino
rum est frigidissimū naturaliter. et materia si
militer. Materia enim eque est calida. et ideo
quando miscetur calidum cum frigido fit tem
peramentum/ tunc ex eis potest fieri conceptus
et saluari fetus quando scilicet equi asinorum
seminis commiscantur. similiter quando eque a
sinis in artibus supponantur. sed filius aselli
et eque/ scilicet mulus non conuenit generatiōi
Nam vtriusque parentis frigiditas scilicet natura
lis/ et complexionalis in ipso dominatur/ et ideo
ex mulis aliud nō generatur animal. vt dicit idē.
Item ibidē dicit idē si asina coapit ab equo
subsequens asini cortus cū eadē facit eā abor
tū. cuius ratio est (vt dicit auice.) quod frigiditas
seminis asini superuenientis/ corripit et
destruit temperantiam seminis equini prece
dentis. et semen asine frigidum est ex comple
xione. et ex sexu. Semen vero equi calidam tē
perantiam facit. vnde quando superuenit su
bito semen asini naturaliter siue complexionali
ter frigidus cum frigiditate sexuali/ intensa fri
giditate corripitur precedens temperantia. ex
calido equi semine et frigido asine introducta

et ista est ratio quare omnis mula est sterilis (vt
dicit auice.) quod intemperata est mula. in asino
enim est excessus frigiditatis complexionis. et in
matre scilicet in equa remissus est calor ratione
sexus/ et ideo quāuis calor seminis matris. si
eque temperet semē frigidum asini/ vt animal
generet. in genito tamen remaneat generantū
predominans frigiditas/ que naturaliter dis
sponit ad sterilitatem. Est autem quedā spe
cies asini que dicitur indicus asinus habens
in capite in medio frontis cornu vnum et non
habet nisi vnam ungulam in quolibet pede.
omne enim animal habens duo cornua ha
bet in pedibus ungulam scissam. et ideo asi
nus indicus non habet nisi vnum cornu. quia
ungulam non findit (vt dicit aristo. libro. ij.) in
tamen omne animal findens ungulam habet
cornua/ sed potius e conuerso. si habet cornua
findit ungulas vt patet in tauro ceruo oue et
huiusmodi. (vt ibidem dicit aristo.) Item di
cit aristo. libro. vij. asinus et mulus sicut et equus
comedunt fructus et pascuntur herbis et ipse
guantur ab aqua. et diligant plus aquā tur
bidam quā claram. vacca autem e conuerso plus
diligat claram quā turbidam. Item aristo. lib.
eo. asini in maiori parte infirmantur vna in
firmitate/ et dicitur milide/ et est hec infirmi
tas prius in capite/ et currit a naribus flamma
multum calidum. et si descenderit ad pulmo
nem asinus morietur. et hoc animal sentit fri
gus plus omni animali/ et propter hoc nō in
uenitur in terra septentrionis. Sunt autem vt
dicit idē spondilia dorfi asini fortiora/ et ner
uis fortioribus compaginata a parte posteri
ori circa dumes. i. renes/ quā a parte anteriori.
et ideo in ipso dorso potius circa renes quā cir
ca humeros grauiora onera imponuntur. post
equinoctium veniale mouetur ad libidinem/
et post ruit horribiliter et tremibili sonitu femi
nam exarat ad amorem. Mentum autem odo
rem femine eius naribus deferentem/ attra
hit. et eius attractu ad libidinis desiderium in
ardescit. (vt dicit pli.) alias siquidem habet a
asinus conditiones miseras omnibus fere no
tas. Nam supra vires laboribus exponit su
ste ceditur/ stimulo pungitur chamoso et stru
gitur eius. hinc inde circumducitur. et eiusdem
chami refrenaculo ab illis passus/ per que tra
sit sepius cohercet. per labores cassos in fine mo
ritur/ nec per precedentis laboris seruitio/ per mor
tē saltē ei curis dimittit/ sed auferit. et cadauer
sine sepultura aeri exponit nisi iquantū in canū
et luporum ventibus deuotionis gratia aliquo
tius sepelitur.

Anguis vocat oē serpētīnū genus
 qđ torq̄ri ⁊ plicari pōt ex hoc an-
 guis ē dictus / eo qđ ē āgulofus / ⁊
 nūq̄ icedit rect⁹. (vt dicit Jfi. li. xij.) ⁊ dī an-
 guis serpens / eo qđ occultis accessibus serpit
 Non. n. apertis passib⁹ s̄ minutissimis squa-
 maz nifibus siue p̄tractibus repit. ⁊ p̄putat
 inter reptilia / eo qđ pectore ⁊ ventre repit. (vt
 dicit Jfi. lib. xij.) dī ē coluber eo qđ colat um-
 bras / vel qđ in lubricos s̄ ⁊ flexuosos labiē
 nā āguis labiē dū tenet. Sūt autē anguiū siue
 serpentiūz multa genera. ⁊ quot sunt genera /
 tot sunt venena. tot p̄niciēs / quot species. tot
 dolores / quot colores. vt dicit Jfido. li. xij. ⁊
 sicut differunt angues in quantitate. ita in ve-
 neni malignitate. Sunt. n. quidā angues ma-
 ximi. (vt dicit pli. li. viij. c. xvi. scribit iquit ma-
 gestenes in india serpentes in tanta magnitu-
 dine adolefcere / vt integros deuorent cernos
 atqz thauros. Unde ⁊ in punico bello iuxta
 flumē belgīstā / a regio impatore ē interfecus
 cū balistis ⁊ tormentis vnus anguis centū ⁊
 viginti pedes hīs lōgitudinis cuius pellis ⁊
 maxille fuerunt suspense ad quoddā templūz
 rome ⁊ durauerūt vsqz ad bellū minatiū sub
 claudio cesare. In italia fuit quidā serpens in-
 terfect⁹ / i cui⁹ aluo qđā puer īteger ē rept⁹ ⁊ ta-
 les serpētes maxie ledūt / nūc morsu / nūc fla-
 tu / nūc caude ictu / nūc tortura nūc punctu-
 ra / nūc aspectu. Sūt ⁊ alij serpētes ita exigui
 quidē corpore. sed maxime sunt nocendi pote-
 state. dispas. n. serpens ē (vt dicit Jfido.) tā-
 te exiguū vt cū calcatur vix videtur. cuius
 venenūz extinguit / anteq̄ sentiat / nec inducit
 tristitiam morituro. vnde poeta. Signifex iu-
 uenē tirreni sanguinis albū. Torta caput re-
 tro dispas calcata momordit vix dolor aut sē-
 sus dēns fuit ⁊c. ita dicit Jfi. similiter tyllus
 minutus est serpentulus. ⁊ tū (vt dicit Ari. li.
 vij.) contra eius morsūz vix inuenit remediū
 ⁊ differūt ⁊ in figura / ⁊ in dispositōe. Nam a-
 lij hūt duo capita vt amphibena. s̄ quo Jfi.
 li. xij. dicit. amphibena ē dicta eo qđ duo habe-
 at capita vnū in p̄ncipio ⁊ aliud in cau da cur-
 rens ex vtroqz capite tractu corporis circularo
 bec sola serpētū frigori se cōmittit / prima of-
 p̄cedens. Idē ē dicit pli. li. viij. c. xiiij. b3 in-
 quit amphibena duplex caput / tanq̄ parz essz
 vno ore venenū fundi. Sunt aliqui serpētes
 hūtes / plura capita qđ sūt duplicata vel tripli-
 cata vel quadruplicata. sicut idē dicit Jfido.
 idra est serpens multoz capitū / qualis appa-
 ruit in p̄nīca archadie in palude. ⁊ dī qđ vno

cesso tria capita exerescebant / sed hoc fabulo-
 sum est. Nam constat idrā locum euomentez
 aquas vastantes / vicinam ciuitatem in qua
 vno meatu clauso multi erumpebant / qđ ber-
 cules vidēs loca ipsa excussit ⁊ sic claudit me-
 atus aque / ⁊ pro tanto dicitur hercules idraz
 serpentem quinqz capitū occidisse. (vt dicit
 Jfido. libro xij.) Itēz differunt serpentes in
 coloris varietate. nam quidam sunt nigri / ⁊ qđ
 dā sunt ruffi / vt tyrus / ⁊ illi sūt pessimi / ⁊ qui-
 dāz sunt maculosi / sicut scitalis serpens. (qui
 vt dicit Jfi.) tāta p̄fulget tergi varietate / vt
 notarum gratia in sui admirationem inducat
 intuentes / ⁊ quia reptādo est pigrior ⁊ quos
 assequi non valet miraculo sui stupētes capit
 ⁊ quanto magis est discolor / tanto est detem-
 or / quia eius venenum acutissimū ⁊ calidissi-
 mū esse dicitur. Nam ille idē anguis tanta est
 feruoris vt etiam hyemis tempore exiue ei⁹
 de corpore deposite / sint feruentes. Unde lu-
 ca. Et scitalis sperfis etiaz nunciosa prunis
 exuras posituras suas. / vt dicit Jfido.) ⁊c. si-
 militer ophites est serpens maculis depictus
 qui tot habet nocendi modos quot habet co-
 lores varios ⁊ distinctos. (vnde luca.) qđ pu-
 rus maculis cebanus ophites concolor exi-
 stis ⁊c. Itēz differunt in loci ⁊ situs diuersi-
 tate. nam quidam latitant in cauēnis terre ⁊
 lingunt puluerem / ⁊ suggunt terre humorosi-
 tatem. (vt dicit pli.) alij sunt aquatiles / quia
 in aquis ⁊ aquarū ripis cōmorantur vt eu-
 dris serpens aquatilis. a quo percussū obur-
 gescunt ⁊ in ydroposim cadunt quam multi
 bouam vocant quia fimo bouis remedetur.
 (vt dicit Jfido. libro xij.) similiter est rinatrix
 serpens dicitur veneno aquas inficiēs omnē
 enim fontem in quo fuerit veneno inficit. (vt
 dicit ful. rinatrix aqua ⁊c. ⁊ Jfidorus lib. xij.)
 Alij morantur ī siluis ⁊ specubus vmbrosis /
 quozum venationes sunt vt volucres ⁊ bestie
 ole minores quazum suggunt humiditatem.
 (vt dicit aristo. libro. xiiij.) ⁊ tales serpentes in-
 sidiantur dormientibus. ⁊ si aliquozum bo-
 minum vel aliozū animalium orificia inue-
 nerint aperta illa subintrant diligentes ealo-
 rem quem inueniunt ibi pariter ⁊ humorem.
 sed contra tales angues pugnat saura bestia /
 scilicet modica idest lacertula. Nam sentiens
 saura serpentis presentiam saltat super faciez
 dormientis scalpens pedibus vt cum exatet
 ⁊ premuniat contra anguem vt dicit auice. ⁊
 ē saura. (vt dicit Jfi. lib. xij.) lacert⁹ qđ qđ se-
 nescat eius oculi excecātur. ⁊ tūc imat foramē

panentis aperiens oculos contra orientem et or-
 to sole incendit et illuminatur. Dicunt autem
 quidam anguim species habitare in igne. ut
 patet in salamandra. que nominatur ab *Ist.*
 et *pli.* inter venenosa. Salamandra enim ut
 dicit *Ist.* li. xij. est nominata eo quod valens sit
 et potens contra incendia. cuius inter veneno-
 sa omnia vis maxima est. *Letera.* n. venenosa
 singulos ferunt hec plurimos simul iterum.
 nam si arbori insiderit omnia poma inficit et
 eos qui ederint perimit et occidit. si etiam in
 puteo cadat potantes inficit vis veneni. *Ista*
 quidem contra incendia repugnans sola inter
 animalia extinguit ignes. vivit etiam medijs
 flammis sine consumptione pariter et dolore
 nec adustionem ab igne recipit. sed ipsum incen-
 dium mitigat vel extinguit (ut dicit ibidem *Ist.*
do.) Item per omnia dicit *Plinius.* li. x. c. xli
 vij. Salamandra inquit est similis lacerte in
 figura. nunquam apparet nisi quando multum
 pluit. in serenitate deficit. huic est tantus frigi-
 ditatis rigor ut ignem extinguat sicut glacies
 lacream de ore sanient euomit. ex cuius cota
 cui corpus hominis pilos perdit. et quod inde
 contractum est in colorem vergit turpissimum.
 Item differunt in incessus qualitate. nam qui-
 dam serpunt flexuose semper siue tortuose. et
 quidam semper recte. (sicut dicit *Ist.* li. xij.)
Lentus inquit est serpens inflexuosus qui sp-
 efficit rectam iter. (sicut dicit *luca.*) Est semp
 recto lapsurus limite centis. Similiter alijs
 incedit curuus super pectus et aliquis incedit
 a pectore sursum rectus. sicut quidam serpents
 aquatilis et terrenus nomine chelidros qui per
 locum per quem labit expirat virus et fuma-
 te facit. sicut dicit *lucanus.* tactus a fumante
 chelidri hic semper ambulat directus et erectus
 capite. nam si se torserit dum currenit. statim cre-
 pat. ut dicit *Ist.* li. xij. Et differunt in velocita-
 te et in tarditate. nam quidam sunt valde tarde
 motis ut scatalis. de quo supra dictum est. Et
 quidam sunt ita velocis incessus et leui motus
 quod volare videntur. ut serpens qui dicitur iac-
 culus volat ut iaculum. exilit enim in arboribus
 et dum aliquod animal obuium fuerit iactat
 se super eum perimit eum. vnde et iaculi sunt
 dicit. ut dicit *Ist.* Similiter in arabia sunt
 serpentes cum alijs qui a multis syrene vocan-
 tur qui plus currunt quam equi. et ideo volare di-
 cuntur. quorum tantum est virus ut morsu an-
 te mors sequatur quam dolor. ut dicit idem. *Ite*
 differunt in maligna sagacitate ut patet in ce-
 raste serpente cornuto qui se abscondit sub ha-
 rena et ostendit cornua sua. ut ex eorum ostentatione

alliciat velut ad escam bestias siue a-
 ues. cornua enim habet ad modum arietis /
 que nuda super arenam et directa dimittit. ad
 que dum volucris vel animal accesserit non ipsum
 arietem. sed virulentum anguem per experien-
 tiam comprobabit. Similiter bouas anguis.
 ut dicit *Ist.* immenso mole in italia perse-
 quitur greges armentorum. ut bubalos et cal-
 lide vberibus irriguis lacte. se innecat et sug-
 gens interimit. atque inde a boue deppratio-
 ne nomen accepit bouas. ut dicit *Ist.* *Adul-*
ta sunt alia nomina serpentum et genera. ut
 aspides vipere et dracones. de quibus postea
 dicetur. Sed ut dicit *Ist.* li. xij. tantus est
 numerus morsum. quantum est nominum.
 Generaliter omnes angues pro maiori parte
 frigide sunt nature nec de facili percuciant nisi
 si cum caleant. nam quando sunt frigidi. nul-
 lum tangunt. et ideo eorum venena plus no-
 cent de die quam de nocte. torpent enim nocte al-
 gore et quia frigidi sunt nocturno rore. in hye-
 me in nodos se conuoluunt et torpent. in esta-
 te se dissoluunt et in malicia multum vigent.
 vnde est quod quicumque veneno serpentis percu-
 titur. primo obstupescit et postea ubi in eo ca-
 lefactum virus exarsit statim interficit et extin-
 guit. **E**t ideo dicitur est venenum. quia per
 venas vadit cuius pestis diffusa per corpus
 animam erigit de corpore et expellit. nec potest
 ledere nisi quando sanguinem tangit. (vnde
lu.) notia serpentum est a mixto sanguine per-
 stis (ut dicit *Ist.*) et subdit omne venenum fri-
 gidum est. et ideo anima est que est ignea fugit
 venenum frigidum. Inter domus autem nature
 que hominibus et brutis sunt communiavi-
 uacitate quadam sensus anguis precellit. nam
 legitur in gente. serpens erat callidior omnibus
 animantibus terre. (dicit autem *plinius.*) ut
 idem recitat *Ist.* quod caput si cum duobus
 digitis euaserit nihilominus vivit. vnde et tu-
 tum corpus obijcit ferenti per capite defensan-
 do. Item idem *Ist.* anguis vniversis be-
 bes est visus et raro ex diuerso continentur. (nec
 mirum) cum oculos non in fronte habeat
 sed in temporibus adeo ut citius audiant quam
 aspiciant. Item ibidem. nullum animal cum
 tanta sceleritate linguam agit sicut anguis
Ita enim cito mouet eam. ut triplicem vi-
 deatur habere linguam cum tamen non ha-
 beat nisi vniam. Item idem. serpentum hu-
 mida sunt corpora adeo ut vbicumque ierint / vias
 quodam viscoso et lioso humore inficiant et designet
 nam vestigia serpentum talia sunt. ut cum pe-
 dibus carere videantur. costis tamen et squa-

manum repant nifibus quas a summo guttu-
ris vsq; ad ynum aluuz dispositas parli mo-
do habent. nam squamis quasi vnguibus re-
pant/costis quasi cruribus inuuntur. vnde v-
bicunq; leditur in corpe ab aluo vsq; ad ca-
put/debillior redditur ad suuz cursum/ & mo-
tus circuitum pagendū. quia vbiq; ille ic-
tū incidit spinam soluit. per costas vero quasi
per pedes/motus corpis agebatur. (vt dicit
idem *Isid.* ibidem.) Item ibidem diu serpen-
tes viuunt etiam sine cibo. (vt. d. aristo.) et tā-
te efficiuntur longitudinis diez vt deposita
veteri tunica senectam deponere et in iuuentu-
tem redire p̄hibeantur. vnde et serpentum tu-
nice nuncupant. et exuunt/ eo q̄ quando sene-
scunt eas exuunt / quibus exuti in pristinam
redeunt iuuentutem. et ideo/ eoz pellicule sic
exute/ dicuntur exuue et induue/ eo q̄ exuūt
et loco ipsaz alie iterū induuntur (vt dicit *Isi-
li.* xij.) *Isid.* autē reuocationis ipsi ang-
uis satis videtur mirabilis. (nā vt dicit *phi-
siologus.* anguis se sentiens morbo vel. se-
nio aggrauatum pluribus diebus abstinet a
cibo/ et ieiunat/ vt sic pellicula eius a carne faci-
lius relaretur. Deinde gustata herba quadam
amara. vi erbe puocatur ad vomitum et sic
uomit hūmorem virulentū qui fuit causa sue
infirmittatis/ et defecit. tandem ut cutem ni-
gidaz temper & mollificet in aqua se balneat
et sic angustam rimaz petre alicuius seu cauer-
nam querens/ per rime angustiam intrat. & cū
quadam violentia transiens/ ab exuua peni-
tus se decorticat/ ac denudat/ et tandem soli
expositus se desiccatur in carnis superficie nouā
cutem recuperat. sumptis vinibus videt dari
incedit & repit fortius/ ac comedit audius/ q̄
ante depositionem exuue faciebat. istaz reuo-
cationis formam exprimit *plinius* set etiam a-
uicē. qui dicit cū aristo. q̄ totus serpens de-
deponit senectutem id est senectam pellē. pri-
mo vsq; ad oculos deinde vsq; ad collum/ &
sic paulatim se expoliatur totaliter infra ynum
diez. (vt dicit *li.* xij.) Item *Isid.* li. xij. c. iij. *pi-
tag.* inquit assererat de medulla hominis mor-
tui/ que est in spina doxi/ angue p̄creari / qd̄
& *Qui.* tangit dicens. sunt qui cum clauso pu-
trefacta spina sepulchro. mutari credant hūa-
nas angue medullas &c. quod si creditur me-
rito euent. vt sicut per serpentem mors homi-
ni accidit/ ita & per hominis mortem mori-
tus serpens p̄creatur. vt dicit *Isidorus.* Item
dicit *Plinius* libro. x. c. xlvj. Anguem inquit
ex medulla spine hominis gigni accipimus.
multa enim occulta & ceca origine pueniunt

etiam in quadrupeduz generatione &c.
Item dicit *Isidorus* ibidem. fertur autem q̄
serpens timeat hominem denudatum/ nec eū
audet contingere quamuis insiliat in vestimē.
Item secundum *Plinium.* Ieiuni homi-
nis sputum serpentibus est venenum. q̄ si in-
de gustauerit moriuntur. Sunt & alie pro-
prietates anguis/ mirabiles & insignes / que
ab alijs auctoribus assignantur specialiter a
Dys. an. & *Auicē.* & aliquas ex eis hic interfe-
rere vtile iudicauit. Dicit itaq; *Dys.* q̄ hyema-
li tempore latitant serpentes in tenebris & ca-
uemis. vbi ex diuturna obscuritate loca eoz
visus habitetur. Vernali igitur tempore quā-
do incipiunt exire de cauernis sentiunt caligi-
nem/ sed p̄ remedio querunt herbam feniculi
vel radicem cuius pastu confractam exiciunt
cecitatem. nec fraudatur a remedio restitudo vi-
seribus pasta anguis vel toruica. cum enim
aduerter venenum serpente/ quent organū cui-
us gustu/ contra virus anguis inuenit medi-
cinam. (Idem dicit *plinius.*) *Auicē.* vero de
serpente ait sic. li. ij. serpens vero quando ē vo-
rax panum bibit/ odit odorem rure. & ideo fu-
git mustelam/ quando sentit eam rura fore pa-
stam. & quando olfactu ruram non potest fuge-
re. comedit autē serpens libenter carnē & sug-
git eius humiditatem sicut aranea suggit mu-
scas. & transglutit oua auium/ & pullos viuos
& quando transglutit ea/ reducat ad postero-
ra sua. & expellit ipsa & nō p̄mittit vt in ventre
morentur. Item dicit *Aristo.* li. ij. interiora
& intestina serpentum/ sunt similia intestinis
animalium ouatium quadrupedum nō tamē
habent testiculos sed habent vias/ sicut sunt
vie piscium & matrices habent longas / & di-
uisas. & sunt eius interiora longa secundū lon-
gitudinem corporis sui & lingue serpentū/ sūt
nigre lōge/ subtiles & in duo scisse & ante acu-
te & p̄pter hoc multum exuunt/ & sunt faciles
ad mouendū. & venter serpentis longus & stri-
ctus & similis intestino amplo & illud intesti-
num assimilatur intestino canis. & habz post
ventrem/ parū intestinum pueniens vsq; ad
exitum superfuitatis. & habet corporium p̄-
pe collum/ simile rent in aspectu & post cor est
pulmo in quo sūt p̄tes neruose/ subtiles & vo-
lute/ dependentes a corde. & post pulmonem
est epar longum/ & extensum/ & super illud fel
sicut in piscibus/ in maioribus. Sed in mino-
ribus fel sup intestina/ & splen in serpentibus
paruus est & rotundus. dentes autē serpentū
sūt acuti recurui aliq̄tulū & p̄iuncti. diuersi in
secundū superficiem & h̄nt serpētes costas. p̄t

De animalibus

secundum numerum dierum mensis et dicitur quod accidit serpentes / idem quod accidit pulis hirundinum. ut si aliquis perforaverit eis oculos et eruent eos / ut visus etiam reuertetur et caude serpentum sicut et lacertorum crescunt. postquam sunt amputate. **I**tem omnes serpentes ouant primo interius. et deinde non simul / Sed paulatim eijciunt oua / ex quibus generantur animalia exterius excepto tyro scilicet vipera. Tyrus enim est serpens ut dicitur Aristoteles. li. iij. et generat animalia interius sed primo ouat interius et ex illis ouis animalia interius generantur. et ideo dicitur ibidem quod matris aliorum serpentium est longa secundum extensionem corporis et incipit matris eorum a parte inferiori. et procedit superius ex utraque parte spiritus. et diuiditur in duas partes quasi parietem habens inter illas. et ideo sunt oua secundum acies in matrice. et non ouat serpens omnia simul sed successiue. **I**tem aristoteles. li. v. serpentes tempore coitus ita ad inuicem se applicant et inuoluunt. ut patet aspicienti quod sunt unum corpus habentes duo capita. **I**tem Aristoteles. li. vij. serpens et maxime tyrus quando transglutit auem vel aliquid primo se erigit et postea se restringit / quousque perueniat interius quod transglutit. et hoc est / quia eius stomachus pius est / et subtilis. et possunt serpentes diu viuere sine cibo. quod patet ex serpentibus quos custodiunt venditores. **I**tem aristoteles. li. viij. gallus. i. mustela pugnat contra serpentes et manit se pastu rure / et maxime pugnat contra comedentes mures quia ipsa venatur mures / et manducat eas. **I**tem li. vij. dicit quod serpentes multum diligunt vinum. et ideo venatur cum eo similiter diligunt lac valde et secunt odorem eius. et ideo si alicuius venem serpens subintravit / extrahi potest lactis odore. ut dicit idem. et etiam dyas. **I**tem Aristoteles. li. xij. serpentes habent proprium quod possunt mouere caput ad posterius corpore quiescente. causa huius est quod amille spondilium serpentum causantur ex cartilagine. Et propter hoc sunt bone flexionis et fuit hoc necessarium aspiciendum retro ut possit vertere caput ad aspiciendum corpus suum longum atque strictum. aliter enim non possent regere corpus suum. nisi inuarentur elevatione capitis ad toti corpori precauendum. **I**tem idem in eodem serpentes natant in aqua per corporis inflexionem. sicut repunt in terra. Non enim dedit natura serpentibus pedes ad gradiendum / nec pinnulas ad natandum. cuius causa est nimia corporis longitudo. quoniam si habuissent mul-

tos pedes / essent mali motus quoniam essent super pinnulas. Similiter si plures alas valde propinquas essent grauis motus. et si ab inuicem essent remote / ad sustentandum residuum corpus longum et flexibile non sufficerent / et ideo quod faciunt pisces habentes pinnulas ipsarum contractione / et aues alarum extensione / hoc faciunt serpentes sola corporis flexione. Sunt et quedam pisces similes serpentibus in longitudine qui eadem de causa pinnulas paucas vel nullas. et natant corporis sola inflexione sicut murene / et pisces fastaros / qui a nobis dicuntur congnii qui maxime sunt anguille / et huiusmodi. et ideo quia tales pisces similes sunt serpentibus in creatione vel in extensione / habent tantummodo duas alas vel pinnulas ante / et vniuersi corporis flexibilitate loco pinnularum et alarum et propter hoc repunt in terra et viuunt longo tempore / etiam sine aqua sicut viuunt serpentes sine cibo. **I**tem idem in eodem. serpentes autem habent vias et intestina / a quibus aliquando erit superfluitas sicut habent alia animalia generantia. sed non habent viam exitus vrine quia vesica carent. **I**tem idem in eodem serpentes inuoluunt ad inuicem / quando conueniunt ad coitum et amorem. quia non habent virgam nec testiculos. carent virga / quia non habent crura et carent testiculis / quia propter longitudinem corporis. et si haberent eos infrigidaretur spermata / propter tardationem sui exitus. et sic esset minus conueniens generationi. **I**tem idem. xvij. non accidit generationi serpentium errore et monstruositas nisi raro / et hoc accidit poter figuram matris que longa est / recta atque stricta. unde et oua serpentum sunt disposita secundum aciem / propter longitudinem in matrice. Has et multas alias proprietates anguium et naturas recitat aristoteles. quas prosequi pro ordine esset longum. sed hec dicta nunc in generali sufficiant. De vsualibus eius proprietatibus et omnibus fere notis infra dicitur in littera. S.

Aspis est anguis morsu et veneno perniciosissimus / ab aspigendo aspis dicitur / eo quod morsibus venena mittat. mortifera atque spargat. vos enim greci venenum dicunt. ut dicitur Isidorus. li. xij. c. iij. (et sequitur) aspidis diuerse sunt species / et habent diuersos effectus. ad nocendum. scilicet dipsas qui fistula dicitur latie. quia que momorderit / sibi interimat et occidit. ypnialis est genus aspidis que sono necat. hinc deopatra sibi apposuit / et ita morte que sono resoluta est.

Item emorosis est aspis sic dicitur eo quod illius
suggit sanguinem. quem percutit. et qui ab
eo morsus est/dissolutis venis fluxu sangui-
nis vitam finit. græce. n. emach sanguis dicitur.
A Item prister est aspis horribilis/sem-
per ore patente et virus euaporante incedens
(De quo luca.) Quæ diffundens avidus
fumantia prister. quicumque ab eo percussus fu-
erit descenditur/et enormi infectione coporis
enecatur. (sicut dicit idem ibidem.) Item se-
pis est mortiferus aspis et rabificus. qui cum
hominem momorderit/statim eum destruit et
consumit/ita ut in ore serpentis totaliter lique-
fiat. nec solum corpus/ sed etiam ossa veneno
dissipat et enervat. (cuius poeta sic meminit)
Ossaque dissoluens cum corpore rabificus seps
ut dicit idem. Sunt et alia genera aspidis in
ta quorum tanta est virulentia/ quod etiam median-
te lancea veneno sitate sua perimunt se tangē-
tem. ut dicit Avicenna. in libro de venis. Que-
re supra li. v. c. de venis. De aspide in genere
(dicit Isidorus li. xij.) Iffertur inquit quod aspis
cum ceperit pati incantationem/ qui eam qui-
busdam carminibus proprijs euocat. ut eam
de caverna producat. illa cum exire noluerit/
vnam aurem in terra premit. alteram vero cauda
obturat et operit. et sic illas voces magicas non
audiens/ ad incantationem non exit/ et eius impe-
rio non obedit/ (hucusque Isid.) De aspide ve-
ro dicit Plinius. li. viij. c. xxij. paucis membra ab
aspide intumescunt/ et vix sine partium ampu-
tatione/ que sunt contracte aliquo remedio co-
ualescunt. Unus autem huic pestifero angui-
est sensus vel affectus. Nam comparas suos
coniugali affectu diligunt nec sine comparis
consortio bene viuunt. Unde altera in re. facta
credibilis vltionis cura/ alter persequitur in-
fectorem/ et illum solum in quantolibet popu-
li agmine agnoscens infestat. et uincitur inter-
rumpere omnes difficultates/ permeat spacia
nec nisi veloci fuga/ aut amibus et fluuijs co-
bercetur/ quin vltio de morte comparis assu-
mat. Sed contra eius maliciam/ dedit na-
tura remedium et medelam hebetem/ dedit ei
natura visum. nam oculos habet in temporibus/
et non in fronte et ideo non potest videre
aduersarium directe/ sed oblique propter quod
non potest bene persequi hostem visu. sed po-
tius auditu persequitur vel olfactu. nam in
his duobus sensibus magis viget. ut dicit idem

Item dicit Martianus quod aspis non nocet
indigenis agris et maribus. nam et illi puer-
ros suos quos de se natos habent suspectos
aspidi obijciunt. et si de eorum semine fuerint

nihil ipsis penitus nocet aspis. sed statim mori-
untur ab aspide si fuerint adulterini. et hoc ex-
presse dicit Plinius. li. viij. c. vltimo. (Dicit. n. sic)
quedam animalia indigenis sunt innoxia que
interficiunt alienos. sicut serpentes parant.
mirifice illis qui et terra oriuntur. sicut angues
circa enfraten/ terre incolas non ledunt nec in-
festant dormientes. alios autem cuiuscumque ge-
tis homines cruciant/ eos auides occidentes
dicit etiam ibidem Plinius. quod Aristoteles tradit. in quo-
dam monte a scorpiombus hospites non le-
di. sed indigenas interimi et occidi.

Ranea ut dicit Isidorus. libro. xij. ver-
mis est/ ab aënis nutrimento nomina-
ta/ que eriguo tempe longa fila de-
ducit/ et tele semper intenta nunquam de-
finit a labore/ perpetuumque sustinet in suo ope-
re dispendium. quia sepe ad modicum statim
venti aut pro pluuie stillicidij rumpitur tela sua
et tunc totaliter perdit laborem suum (dicit etiam
auicenna. quod aranea est modicum animal reptile
multipes. vi. vel. viij. habens pedes quos sepe
habet pares et nunquam impares. et hoc fuit neces-
se/ ut semper esset eius incessus equus/ sicut et
ipsum onus/ et hoc est generale in habentibus
duos vel plures pedes. habet autem aliquos
pedes longiores/ et quosdam breuiiores/ pro-
pter diuersas quas facit operationes/ nam cum
quibusdam fila subleuat/ et in longum protrahit.
cum quibusdam vero pariter fila necesse est
quibusdam per fila reptit. et quando vult in te-
le superficie immobiliter se suspendit. maxime au-
tem inter animalia anulosi corporis viget in ara-
nea sensus tactus. vnde residens in tele sue me-
dio/ subito sentit muscam telaz in parte remo-
tissima contingente quam subito inuadit/ Et
aggreditur tanquam hostem. de qua si triumphare
potuerit/ eam ne euadat inter tela sua fila mul-
tipliciter circūuoluit. et primo capiti insidens/
eius humiditatem suggit. et de tali muscarum
venatione viuunt. nam eius gustabile est talis
humor sicut gustabile apis est mel. (sicut dicit
idem et Aristoteles.) Item in genere araneorum
est diuersitas sexus (ut dicit Aristoteles. li. v.) et est
femina maioris corporis quam masculus. et pedes
habet longiores/ et flexibiliores et abiliores.
ad motum et etiam ad texturam. et sicut dicit
idem libro quinto tempore coitus et amoris fe-
mina attrahit marem/ per fila tele. et post ma-
sculæ feminam/ et non cessabit attractio donec co-
iungantur/ et masculus ponit super ventrem feie.
et iste modus est eis necessarius/ propter ventris
rotunditatem. et ista coniunctio maxime est in
fine veris et in principio estatis. et aliquando in fine

De animalibus

autūni et in principio hyemis et tunc maxime sunt nocue. et eam pūcture amplius venenose. Item aristo. li. viij. genera araneaz sunt multa. Nam quedam sunt parua et diuersi coloris et sunt acuta et velocis motus. Alia sunt maiorā et colore nigra et earum cura autenora sunt longiora et sunt tardioris motus nisi quā coitu stimulantur. et migre solent texere iuxta terram inter foramina et manent in textura sua: quousque alia icaderit bestiola sicut musca quā deprehendunt. et si habent famem suggūt eius humiditatem. et tunc deferūt ad locum suum vbi deponunt et reseruant eū donec iterum esuriam pariant. et quando torā hausit humiditatem deicit residuum et reuertit ad venandū et non venatur quousque reparat quod ruptum est de textura. et si quis ruperit texturem incipiet ipsam reparare circa occasum solis. vel circa eius ortum. et maxime tunc laborat. quia tunc plures bestiole incidunt in texturem. et femina parit et venatur. et masculus iuuat eam. abscōdit autem se in texture vel sub tela ne a bestiolis videatur. et maxime quando est magna. quia propter eius magnitudinem non de facili opent. facit etiam semina oua. primo ex quibus modice aranee post formant. et statim quando pariantur. ponit eas in texture. et statim se mouent et disponunt ad texendum. ac si in vitro materno sunt instructe ad venandum. vnde statim aptant retia conuenientia p̄de sue. Et est species quedam araneorum. que venatur lacertum paruum. et incipit texere super ipsam quousque liget eius orificium ligatione forni. et tunc saltat super eum et pungit quousque moriatur. Item in eodem etiam dicit idem. quod sepe inueniuntur quedam aranee in aluearibus apum. et ille corrumpunt mel et suggūt liquorem. et sic circa fauos faciunt textures. et corrumpunt eos. idem dicit Auicenna. Et plinius de generatione araneorum. li. ij. c. xxv. sic dicit. Araneorum natura p̄cipua admiratione est digna cuius plura sunt genera. inter que est quedam que dicitur spalangio. cuius corpus est exiguum. variū acuminatum. velox ad saltum noxiū habens morsum. Alia est species maioris corporis et nigri coloris et curis longioris caueruas sibi texens in angulis iuxta terram. Tertia est species que enudita compositione conspicuas texunt telas. Admirandum est tamē qualiter tanto opere sufficiat materia langeta. que de aranee vitro ad tante tele texture paulatim (vt creditur) extrahit. et tū eius vitrus vix tali materia vacuus inuenit. nec videt eē vix. quod dicit democritus. quod tanta esset ven-

tris araneas corruptela. vt ex eius egestionē tanta ferilitas lanifera generetur. vñ et democritum reprobatur (aristo. li. viij) quod dicit eū in hoc venatorem non dixisse cuius videtur esse ratio quia aranee et alia huiusmodi anulosa modici sunt nutrimenti. et parui cibi propter defectū sanguinis et caloris. vnde cum aranea hō tunc tunc tibi capiat. quin incorpabiliter ad p̄parationem tele sue continue plus emittat. maior esset superflui emissio. quā tibi sumptio. Et maior egestio superflua quā digestio necessaria ad conseruationem debitam animalis. vt dicit aristo. vel al. Item plinius idem dicit. moderato vngue rotundum tele educit filum. et miro artificio deducit stamina ab ymo ad sup̄mum et iterum deducit transversaliter de puncto ad punctum lineari distantia filum suum et omnes lineares tractus. quasi in punctuali medio. in equali distantia a centro copulat et connectit. deducto autem stamine (vt ibidem dicit plinius.) texere incipit a medio circūto orbem adnectens subregmina et maculas adnectens semper. et quasi reticulariter per parua intervalla. que inter valliculata foramina miro artificio sunt nunc quadrata. nunc oblonga. nunc rotunda. tanto sunt strictiora. quā sunt viciniora medio. et tanto latiora. quā proppinquo sunt extremo. quo autem medio filum filo. tam indissolubiliter iungat. et nodum nodo applicet et connectet. visus non iudicat. et rationis iudicium vix affirmat. Alia autem leuitate per fila sua. que humanis visibus vix sunt parua se eleuat. et quasi volat. binde se transferens locum mutat. Item dicit idem quod quādiu extrema tele fila durant si casu aliquo rumpatur. ipsa tela semper a medio incipit refari. re quod ruptum est quasi nihil iudicans in corpore tele esse integrum. quādiu medium nō est firmum. Item dicit idem. quod in eis sunt angustia nam scōrum quod tempora sunt futura. altius vel submissius solent componere. fila sua. Item ibidem dicit quod multitudo araneorum signum ē inundationis pluuarum. Idem libro. c. iij. de lesione vitium dicit quod aranee quedam circa germina vinearum. et etiam circa flosculos arborum faciunt textures. ex quarum circumuolutione pereunt arbores et vince quando sunt in gemme. vel in flore. morsus spalangia est mortiferus et venenosus. nisi ei citius succurratur. sed eius venenum extinguit. vis plantaginis si debito modo apponatur. et ideo venies a iij. vt lacte et bo. ta. es puncturā aranee formidantes succo plantaginis se curat. (vt dicit plinius. d. gal. et au. d. i. c. d. v. c. et mag.)

Araneorum autē tela (vt dicit aristo.) et etiam
 pli. ex earū visceribus quodā miro nature ar-
 tificio generatur/ subtilissima cōpositione cō-
 textitur/ more rethibis cōponitur et paratur. filis
 subtilissimis cōnectit. et hoc ne a muscis et ali-
 is bestiolis/ quibus tenditur, ppter grossitiē
 videatur. cū labore quidē cōponitur/ s̄ miro
 modo facilliter dissipatur. ignē non sustinent
 ventū timent cuius impetu tela rūpitur/ et su-
 bito ip̄a denudatur. et quāuis venenosa sit a-
 ranea/ de cuius egreditur visceribus/ tela ve-
 nenosa non est. sed potius q̄ multis vsibus
 medicine vtilis deputatur (naz vt dicit diac)
 tela araneaz alba et mūda/ puluerulentis so-
 dibus non admixta/ vires habet constingen-
 tes cōglutinātes et refrigerātes. ideo sangui-
 nē restringit a vulnere defluentē. superposita
 vulneri/ p̄hibet fieri sanies et sanat plagaz re-
 centē et p̄hibet inflaurā sanitatē vulneris re-
 tardantē. Est autē genus arance quā spalanā
 vocant vt dicit pli. lib: o. xix. c. iij. et est beca-
 ranea similis formice/ sed longe maior corpo-
 re rufum habēs caput/ reliquū corporis nigri
 est coloris respersum albis guttulis acerbior
 est eius ictus q̄ vipere. viuit autē maxime iu-
 xta fumos et molas. cuius contra ictum est re-
 mediū altā eiusdē generis ostendere sic passus
 et ad hoc conseruantur cū mortue iuueniū-
 tur. quaz cortices contriti et potati medentur
 morſui mustele. Est et aliud genus lanugino-
 sum cū grosso capite et dolor puncture eius si-
 cut scorpionis. et ex eius morſu genua labefa-
 ctantur et accidit caligo et vomitus. Est et ali-
 ud genus arance noie mimicaleon siue mir-
 micon qd̄ alto nomine dicitur formicaleon
 formice similis capite albo habens ingnum
 corpus distinctū maculis albis cuius morſus
 viperaz dolore torquet. et dicitur formicaleo
 qz formicas venatur vt leo. et earū suggest hu-
 miditatē. sed a passeribus deuoratur. et ab a-
 lijs auidibus vt formica. Remediū autē contra
 morſus omniū araneaz ē cerebrū gallinaū
 cū exiguo piperis bibiti cū vino dulci Item
 coagulū agni potatū cū vino sanat morſus
 araneaz. Item idē facit anis vngule aneti-
 ne cū melle. Item musce contrite et posite super
 morſum extrahunt venenū et mitigant dolo-
 rem. Sunt et alia remedia que enumerat pli.
 sed hec sufficiant. Dicit enim li. e. c. vi. aranea
 longa et candida tenues habens pedes cōtri-
 ta i veteri oleo diac solueret albuginē oculoꝝ.

Apis est animal multipes. et bre-
 ue inter omnia animantia anulo-
 si et insecti corporis in multis op-

tinere p̄cipatim. vt dicit pli. li. xi. c. vj. p̄cipi-
 tatem autē sui corporis recōp̄sat ingenij ma-
 gnitudo quāuis autē possit inter volatilia cō-
 putari. n̄ qz pedibus vntur in quibus ē vis
 progressiua merito potest inter gressibilia nu-
 merari. P̄teret vero p̄prietates superius li.
 xii. positas sub lra. a. alie sunt hic ponende.
 quas recitat pli. lib: o. xi. c. vj. sic dicens. In-
 ter omnia ē admiranda apum sollemia. qua
 mella contrahunt. succūqz dulcissimū subti-
 lissimū et saluberrimū in fauos cōponūt et ce-
 ram ad vsus humane vite perutilē operando
 conficiūt. hyeme latent et recūdūtur quia vi-
 res non habent. vt niuibus p̄uinisqz resistūt
 ac flatibus aquilonis. In vere vero cum sen-
 tiunt fabas florentes ad opera exiunt et labo-
 res. nulliqz licet vacare ocio per hos dies. p̄-
 mo fauos cōstituūt ceramqz fingūt. domosqz
 ac cellulas faciunt. deinde sobolem et postea
 mella conficiunt et cōponunt. tectū autē alue-
 aris sui lacrimis et succis arborū gūmosā vis
 habentū per totū liniunt. et contra aliaz be-
 stiaz auditates se muniunt. put possunt. fa-
 ces si fuerint nimis late constringūt. et eas suc-
 cis predictis liniunt. primo autem p̄ funda-
 mento sui operis crustulam quandam ponūt
 amari saporis quā multi cōmosis vocant. de-
 inde faciunt altā dulciorem que cere est. imi-
 um quā multi dulces vocant. tertio ponunt
 materiaz grossiorem que fauoz est stabilimō-
 tum et illam materiā p̄p̄olum multi vocant. et
 ista triplici tela a frigore et alijs iniurijs muni-
 unt fauos suos. non insident fructibus sed a
 floribus non maradis sed recentibus recolligunt
 materiā ex qua mel et ceram cōponunt.
 quādo autem flores vicini sunt cōsumpti mit-
 tunt speculatores ad vltiora pabula acqui-
 renda. et si apprehenderit eas nox in expedi-
 one exarant suppine vt alas suas p̄regant
 a pluuia et a rore vt factō mane expeditius vo-
 lant ad opus suūz habentes alas suas siccas
 et expeditas ad volatū ordiant exarantias su-
 as more castroz. de nocte quiescunt vsqz ma-
 ne donec vna omnes exaritet gemio aut tripli-
 ci bombo vt bucano aliquo tunc vniuerse p̄-
 uolāt si dies fuerit minus futurus. p̄cedunt
 enim ymbres et ventos et tunc se continent in-
 fra tecta quando p̄sciunt celi temperiem fu-
 turam cum agmine p̄cedunt ad opera. et tūc
 alie flores aggregant pedibus. alie aquā ore
 guttasqz lanugine totius corporis simul por-
 tant. adolescentiores vero ad opera exiunt et
 conueniunt et afferunt supradicta. Seniores
 vero intus operantur que flores cōportant.

De animalibus

primo onerant pedes anteriores / et post alios / donec rostro pleno remeant totaliter onerare. Exapiunt autem onustas trine vel quaterne eas que exone aut secundum quod intus sunt ordinate. earum enim officia sunt diversa. Alie enim domus construunt. alie pollunt. alie cibum parant / ex eo quod allatum est. non enim se paratim vescuntur / ne inequalitas cibi temporis et operis fiat. inter eas fauos linealiter et ordinate sponunt / et in superiori parte suspendunt. ceras cadentes fuliunt. primas lineas panum replent de melle / nouissimas autem maxime solent adimplere. apes autem gerule / que necessaria conuehant / timet venti flatus. et ideo volant circa terram. et quando sunt onuste redeunt / ne flatu aliquo impediuntur. et quando lapillis se onerant ut lapillozū gravitate sint contra venti impetum magis fixe. Adira inter eas est obseruantia discipline. nam inertiam cessantium ab opere notant / et eas mox castigant / imo morte puniunt operari non curantes. Adira inter eas est mundicia. nulles inter sua opera spurcicie permittunt. egestionem apum que operantur intus ne longius recedat alie congerunt in locum unum / et eiciunt de alueari. quando aduersperascit / intrant in domos suas. et strepunt / donec illa eadem que eas excitauit circūuolent. et eadez quo excitauit uolent / eas inuiter ad quietem et tunc omnes repente conticescunt. Item in eode. c. xiiij.) Item per apes summa equitas exercitur. ferunt enim omnes earum pacem dissoluentes / et earum mella dirumpere cupientes. regem siquidem habent apes qui non aculeo armatus est / sed potius maiestate (et ut dicit idem. c. xvij.) vel si habet aculeum / usum ferendi natura ibi negat. noluit enim natura ipsum seuum esse / nec concito petere ultionem. et ideo ei telum detraxit. et inermem dereliquit. unde constat apum imperatorem aculeo non uti. Adiranda autem est circa regem plebis obedientia. nam cum procedit / totum examen cōglobatur. et ab ipso agmine velut acie militum cingitur et vallatur. et pre multitudinem obsequentium / tunc temporis vix videtur. cum populus apum in labore est / ipse intus est / et circuit silis exercitum / solus a labore est immunis circa quez et assunt apes quendam habentes aculeum / tamquam lictores / que auctoritate assidua / regis sunt custodes. et raro procedit foras / nisi quando examinem totum dixerit. cuius exitus intelligitur ante diebus aliquot exercitum murmurante / et quasi ad exitum se preparante. vix si quis tunc regi apum precideret aliam totum examen tunc tempore non eriret. et qui procedunt singule regis obsequio se offerunt

et ei proxime esse volunt. regem fessum bumeris subleuant et fatigatum portant. si qua lassata defecerit vel ab acie errauerit. odore persequitur ubique rex procedit. et ubique rex procedit ibi cetera castra figunt. rege viso totus animus exerit / ipsoque amisso totum agmen dilabit ad alium. quod sine rege esse non possunt. ad aluearia subintrant quedam false apes / que fuci nuncupantur / habentes magnam ventrem furimque deuorant mella. et has apes interficiunt quando eas deprehendunt. quando ver est humidum / fetus apum multiplicat et mella depauperant. et eorum proso quando ver est siccum / deficiunt in plebe et in melle multiplicatur. Si autem defecerit in alueariibus / impetum faciunt in primas / proposito rapiendi et contra eas alie acie dirigunt / si rectorem habent. et si que fuerint apes fauete inuadentibus parant eis inuasores nec eas impetunt / sed post eas sibi associant et defendunt. Etiam multis alijs de causis acies contrarias construunt duo imperatores cum multa rixa / que dimicatio in iactu pulueris / aut fimo totaliter dissipat. Item idem. c. xix. apes quedam sunt rustice ac siluestres horrido aspectu et ceteris iracundiores. sed labore et opere sunt prestantiores. alie sunt vrbane quare quedam sunt breues et varie ac rotunde. alie sunt longe sicut vespe / et ille sunt alijs deteriores / et sunt pilose. et quedam ex his sunt albe que in messe mella faciunt. siluestres vero in arborum cōcauitatibus mellificat aliquando in aliquo terre specu. quibus natura dedit aculeum ventri confertum ad unum ictum. quedam autem ex vindicandi ardore ita profunde figunt telum quod sequitur subito intestinum et tales cito moriuntur alie quidem aculeum perdunt. et viuentes ulterius mellificare non possunt. sed castratis viribus nocere pariter et prodesse desistunt. odores fedos et ceteros fumos maxime odiunt. et fugiunt. in rebus autem odoriferis iocundantur. ceterorum odore si quis eos iuxta decoquat examinatur. quando rex earum moritur tristitia torpent funerantibus more cōcomitantur exequias / et meret plebs magno dolore rege peste consumpto. nam abos tunc conuehant et non procedunt tristi nam murmure glomerantur circa corpus eius luctum non minuunt / imo nisi subtrahat mortuum fame et dolore moriuntur. hylantate igitur apum et nitore sanitas estimatur. Dicit etiam ibidem apes multas incurere infirmitates. nam ut dicit. c. xx. egrotant quando non proficiunt fetus suum. inimicant etiam eis resultans sonus echo / nimis. nam facit eas timidas / inopinato sonitu terrens eas. inimicant etiam eis corrupta uebula / corruptes flores quos decasunt. aduersant et eis arance

quando se sociant eis et in alueantibus faciunt
interituras. pestifera est etiam eis musca quedam
similis papilionis/ qui insilit in candelas. nam
papilio depascit ceras/ et reliquit stercorea/ ex
quibus generantur cerredones/ qui ceras pre-
cipue appetunt. nocet etiam eis audivitas passus
quoniam nimia florum satietate replentur/ et maxime
hoc accidit in vere. oleo quidem examinatur si
cut et omnia anulosa et infecta/ precipue si ca-
pite victo in sole ponatur sed asperse aceto re-
uiuiscunt. aliquando etiam contrahunt sibi mor-
tis et morbi causas quando sentiunt sibi subtra-
bi mella nimis auide deuorantes (hucusque pluri-
mum). Insignes etiam proprietates et notabiles recitat
(auice. libro. viij. c. iij.) apes inquit abantur
ex melle et comedunt inde pap. sed quando infir-
matur/ tunc comedunt mel et non exeunt de domi-
bus suis. et quando inueniunt domos mudas
sive aluearia faciunt in eis domos fertiles ce-
reas. et quando officina aluearis sunt nimis am-
pla diminuunt amplitudinem cum quadam visco-
sitate nigra/ que in odore est acuta. etiam edifi-
cant primo domum regis/ et illa domus similis
est foramini et post alias domos secundum di-
uersitatem maiorum vel minorum. masculi autem tantum
modo operantur domos suas/ et post non est
operatio/ nisi ad comedendum mel/ et mellificandum
et apes primo morantur in fauis suis et quan-
do est repus excedunt/ ascendunt in altum secundum
foramina pyramidis. et postea redeunt et come-
dunt mel. et rex nunquam exiit/ nisi cum exercitu/ et
masculi non habent aciem nisi forte pauci. ta-
men appetunt pungere/ sed non possunt. Et
reges apum sunt duorum modorum. unus rubeus
et alter niger fere sicut carbo. et est in duplo ma-
ior quam apis que mellificat. et sunt apes masculi
magis pigre quam femine. et meliores sunt apes
minores et rotundiores habentes varios co-
lores. et apes que pascuntur in montibus pra-
tis et ortis sunt minores et meliores et faciunt
mel consimile in partibus et leue. apes autem
que non sunt bone non faciunt mel equale nec
consimile sed apis que semper adheret forami-
ni mellis efficit mel melius. aliter. n. corrupit
de facili/ et generantur in eo aranee que corru-
punt mel. Duplici autem de causa vniuntur apes
mellificantes aculeo. scilicet ad defensionem/ et ad hu-
miditatis superflue consumptionem/ vis. n. ignea
est in acu. et ideo cooperatur valde ad consumptionem
superflui humiditatis et mellis immutationem. Item
subintrant sepe aluearia quedam musce male que
faciunt alias muscas puas/ quas multi vocant
gufanes proferunt alas aliarum/ sed vere apes pro se
quoniam illas muscas et pungunt eas. nec permittunt

tunt eas cadere super domos suas. et apes mel-
lificantes interficiunt masculos nocentes eis/ et
reges malos quando eas non bene regunt/ sed
tammodo de melle nimis comedunt/ et precipue
hoc faciunt quando mel erit paucum. et apes
pugnant cum longioribus quando non ope-
rantur nec laborant et nuntur eas eijcere de al-
ueantibus/ et per talem eiectionem melioratur mel
et augetur. Est autem vnius genus apum quod dicitur
labion. et interficit apes mellificantes. et destru-
it earum domos. et hoc est/ quia sunt vigilantes et bene
custodie. et quando intrant aluearia/ in melle sub-
ito se infigunt cum deuorandi in tantum quod non possunt
evadere. et tunc statim a veris apibus huiusmo-
di interficiuntur. Et antequam rex crearet rationem
per duos dies ante sciunt alie quod rex sit facturus
ut obedire illi parate sint. et quando reges crea-
tur quilibet huiusmodi catervam unam. et illa caterva
non vult habere alium regem nisi quem primus
acceperunt/ et si alius rex voluerit illius comi-
tatis ipsum interficiunt. et postquam exierint pul-
li et fuerint pauci/ expectant societatem al-
terius examinis. et sic simul securius proficiuntur.
vel postquam ceperit volare pulli et fuerint equales
magnis/ festinant opus suum. et senioribus
plurimum cooperantur. Nulla autem creatura ard-
entior est ad vindictam quam sit apis quando ad iracun-
diam provocatur. et ideo sepe grades prosternunt exer-
citus multitudo apum/ quoniam contra diripientes mel-
la resistere compellunt. spiritum et fumum super omnia
abhorret apes. et ideo laborant feces eijcere et
squibala sua quando volent/ quia earum feces ferunt
valde. et ideo ab eis domos suas valde purgant
virgines apes et iuvenes/ melius operantur et
faciunt melius mel quam seniores et non tantum pau-
tiunt nec tantum ledit earum puncto sicut ienuz
potant autem apes et bibunt/ sed aquam tantum da-
ram/ sive prope sive a remotis hauiatur/ nec po-
tant ubi pus proiecerint fecem suam. et maxime
in autumno et in vere/ et mel veris melius est pro-
pter florum nouitatem et ampliozem pun-
tem. Et apibus placet armonia. scilicet sonitus ca-
tus percussio palmarum. et ideo cum cantu et
peluim aut cimbalarum sonitu ad alueare re-
uocantur. et quando dimittitur apibus mul-
tum de melle pigrescunt/ et minus operantur
et ideo oportet ut in alueantibus eis mediocri-
ter dimittatur (hucusque auicenna. vij. libro.)
Huiusmodi alia ponit in quibus concordat cum
aristo. libro. viij. plinius in. xi. quere supra li-
bro. xij. in littera. a. ubi inuenies multa que
ab aristo. et a seneca et alijs auctoribus sunt
accepta. sed hec sufficiant.

De animalibus

Bos grece boetes nuncupat/ que latini torone vocant/ eo q̄ terram terit. cuius latitudo pellis a mento 7 gutture vsq; ad crura pellearia ducitur/ a pelle ipsa sic dicta. quasi pellearia que gente rosiratis in boue est signū (vt dicit Isido. li. xij.) (boū aut vt dicit idē. circa socios eximia pietas est. nā alter alteri inquit. cū quo p̄ collū aratra ducere cōsuevit. 7 frequenti mugitu piū testatur effectum/ quando ipsuz cūius inueni nō contingit. De bobus vero dicit pli. li. viij. c. xlv. bobus indicis cameloz traditur esse altitudo/ quoz cornua sunt in latitudine quatuor pedū (7 sequitur ibidē) soli boues iter aialia retro ambulantes pascuntur. aque calide ablutiōe/ dicuntur pinguescere. quādo cornibus capitis cōiungunt/ plus laboris possunt sustinere/ q̄ quādo ceruice inuicē copulantur. In syria sunt boues/ qui nō hnt palleana sub gutture sed gibbos in dorso. boues quoq; lassata habentes cornua dicuntur eē in ope excellentes. boues nigri coloris pania habentes cornua/ minus reputantur vtilis ad operā dū. Ad aiora cornua 7 spissiora habēt boues q̄ tauri. 7 post castrationē bos i corpe 7 in cornibus augmentū recipit/ pariter etiā pficit in robore 7 virtute. nō tamen tante ē animositas nec audacie/ sicut ante. magis autē efficit domitus maturus 7 quietus/ patiens laboris 7 motus tardioris/ 7 incessus grauioris. Itē pli. ibidē. Natura boni i trimatu optima/ post trimatū aut nimis ē sera sed ante prematura. optima vero cū boue iuuenis inuenitur. socium. n. laboris agriculture habemus hoc animal. Tāta etiā fuit cura apud priores boues non ledere/ vt qui p̄ca aiō motus bouē occideret sine causa/ puniretur grauius tāq̄ colonū suū iteremisset (vt dicit idē) Est. n. aial mite 7 mundum nō solū vsibus boiuz necessarium/ vtz etiā ad imolādum in aris deoz ē cōgruum 7 aptū. nā ex bobus optime fiunt vitime. 7 lauissima fit ex eis placatio deorum. bos aperit terrā vomere 7 incidit 2 colit arua 7 eā gignēdis fructibus aptā reddit. bos caribus suis reficit 7 nutrit. pellis eius multis vsibus cōuenit. eius etiā fimo terra ipinguescit. eius cornua calefacta remolliunt 7 rectificant/ ex quibus diuersa vascula 7 varia vtenilia p̄parantur. Ex cornibus. n. bouinis fiunt arcus baliste quibus tela p̄tra hostes iactantur fiunt 7 toraces/ 7 arma quibus ifirmiora hominis contra hostium iacula defensantur. fiunt 7 lucerne quibus fugant tenebre. fiunt 7 pectines quibus capita a sordibus emundantur.

tur. bouinis etiā cornibus vnt venatores. nā eis tenēt feras 7 incitant canes venaticos vt fugiētia aialia insequantur. cornibus etiā vntur scriptores/ 7 pictores. in quibus varij colores optime conseruantur. vntur etiā cornuū vsu bellatores quibus bucinādo socij animant/ tā pugnantes q̄ fugiētes ad acie reuocantur. cornibus etiā vntur custodes tauroz 7 castroz siue spiculatores/ qui ipsoz sonitu ad vigilandū mutuo se hortantur. ad mltā alia cornua bouina sunt necessaria. vñ nihil ē in boue quod diuersis vsibus nō sit vtile. 7 etiā eius fimo (vt dicit pli. li. xxvij. c. xi) fimo inquit bouis cū aceto/ iuuat contra dolē articuloz. ydropicis etiā remediuz singulare ē/ si inde ad solem pungantur. Intercuranem. n. ssumit humorē 7 sedat ac reprimt inflaturā ydropicā 7 tumorē (dicit p̄terea pli. li. xxx. c. iij.) Est inquit animal paruulū simile scarabeo/ nomine burestis. hic inter herbas fallit botē. 7 iō sic est dicitur. qz premit eū nā inter herbas quas bos diligit/ illud aial se abscondit. quod animal bos deuorat/ duz herbas incaute carpit. borestio autem deuoratus/ iecur bouis sic inflamat/ vt ipsum cum cruciatu maximo tandem rumpat. vnde p̄teronus iugi quo bouis ceruix primitur/ 7 p̄ter dolorem stimuli quo bos pungitur/ burestis dum eius ventrem subintrat inter cibos/ cum interiti cruciatur veneno.

Bubulcus dicitur boū custos qui ipsoz est custodie ex officio deputat. hic boues pascit 7 nutrit. 7 ad pascua eos ducit 7 reducit 7 dum sunt in pascuis per pedes eos colligat 7 cōuertit. eoz rum ceruices iugo premit/ 7 aratro eos iugit cum stimulo pignantes cōpellit ad labores. 7 vt vniiformiter aratrum trabant/ stimulādo eos cogit sibilo/ 7 cantilena eos demulcet. 7 vt libentius iugum ferant vobis melodia allicit ipsoz 7 inducit. naturaliter enim boues sicut 7 ceru diligūt melodiaz (vt dicit auicē.) cum virga eos dirigit. 7 ut rectum faciant sulcum ipsoz instruit. nec solum cogit ad arādū verum etiā ad tritrandum compellit/ 7 ad confringendas fruges in area circunducit. finito labore a iugo eos soluit. 7 ad presepe vt reficiantur eos ducit.

Bubalus est a boue diminutiue dicitur. eo q̄ similis sit ipsis bobus. Est autem animal ita indomitum q̄ p̄ feritate iugum non recipit in ceruice. bubalos affrica procreat. in germania autē sunt boues agrestes/ hntes cornua

in tantum prenta/ vt in regis mensa ppter in
 signem eoz capacitatē/ et eis pocula fiant (vt
 dicit Isid. Est autem animal magne fortitudi
 nis vnde domari nō potest/ nisi arcu ferro
 nanbus eius infiro quo circumducit. nigri au
 tem vel vului ē coloris/ paucos et raros hīs
 pilos/ corneā habet frontē/ cornibus validis
 simis circūspectam cuius caro nō solū est vti
 lis ad escam/ verū etiā ad medicinā (nam vt
 dicit pli. li. xxvij. c. x.) caro bubali cocta vel as
 sa/ hominis morsum sanat. cuius medulla cū
 dextro cure assumpta aufert pilos palbebra
 rū. et medetur vicij oculoz. sanguis eius cū
 aceto sumptus/ reijcientē sanguinem mire sa
 nat. cuius vngule vel solie bubaline cum mir
 ra confirmant dentes motos. lac bubalinum
 valet contra viscerū torsiones. nam sua pigue
 dine delinit ea. vnde cōtra dissenteriam mul
 tū pdest. valet cōtra ictus serpentum et scorpī
 onū. et cōtra venenū salamandre et cicute. vul
 nera recentia sanat. finus bubali calefactus
 sanat dura apostemata. et eoz duricias spgit
 fel eius valet cōtra caliginem oculoz. Sunt
 et quidam boues agrestes mire magnitudi
 nis/ et tamen summe sunt agilitatis. In tātz
 enim sunt agiles/ vt simū quē piciunt citius
 eleuent sup cornū/ q̄ possit decidere sup terrā
 hī boues odiunt et psequunt oē rubeū siue ni
 sum. et ideo venatores rubeis se iduūt vt eos
 puocent ad eos insequēduz. venator iam vi
 dens bestia appropinquantē/ retro magnaz
 arborem et fortem se abscondit/ bos vero cor
 nibus ita fortiter ipingit in arbore/ q̄ ppijs
 cornibus ab arbore detinetur. et sic detentus
 venatoz iaculis cōfoditur et pstermitur et ne
 catur. Est et aliud animal simile boui agresti/
 sed non est tante magnitudinis. maxima ta
 men habet cornua multū acuta et alta/ cum q̄
 bus deijcit arbores et arbuta sed et cōcauam
 quercum robore suo deponit vsq̄ ad terram.
 qui grā pastus tādē caput submitit inter fru
 tices. et subtilia et plura virgulta siue vimina/
 quaz copulatione et adberētia cornua bestie
 circūligantur. vnde diu lucrans ptra illos pli
 ras virgultoꝝ obuoluriōes/ magis ac magis
 se intricat atq̄ ligat. atq̄ diu lucrans ab illis
 ligamimbus se nō expedit imo se inuoluit/ p
 indignatiōe alte mugit. cuius vocē horridaz
 audiens venator scit bestia illaqueatā fore et
 detentā. vñ ipsā secūre venabulis impetit/ et
 occidit bestia acerrimā in virgulis/ quā in ne
 morib⁹ magnis/ inuadere nullatenus ausus
 fuit. et hāc bestia vocat phisologus apolonē
 cuius dicitis si fides adhibēda ē nūz vñ/ qua

lirretam fera bestia de virgulis et nemoribus
 modicis cornua nō eximit que eisdez cornib⁹
 ingentes arbores deijcit et pstermit. Est prete
 rea quedā spēs bouis siluestris quā aristo. in
 li. viij. circa finē vocat borricum. et dicit q̄ ma
 gnus ē scdm quantitatē tauri/ et est similis tau
 ro/ et hz crines descendentes ad duas partes
 spatulaz/ sicut in equo est videre. et eius pili
 sunt magis molles pilis equi et breuiores. et
 crines eius continui vsq̄ ad oculos. et ē color
 eius vergens ad rubeum colorem vel citrinū.
 et vox eius assimilatur voci tauri. et hz cornua
 aliquātulum incuruata/ et in vnoquoq̄ cor
 num suoz capere pōt medietatem mensure/
 que dī boz. et non habet dentes superiores si
 cut taurus nec cura eoz sunt multozum pilo
 rum. et assimilatur lane et findit vngulas. ha
 bens in pedibus duos somlares. et cauda
 eius ē breuis respectu corpis. et ipse cauat ter
 rā et erigitur in cauando sicut taurus. et hz du
 rā autē multos ictus patietē. et carnē hz valde
 dulcem. et ppter hoc venat et pcutit. et qñ ve
 nator fugit acquiescit. et cum debilitatur pu
 gnans piciat stercus p quatuor passus. et hoc
 facit qñ timet. canes autē venatici odorāt su
 per stercus. et dum circa talē odorē occupātur
 bestia fugiendo elongatur. Itē dicit aristo. d
 vacca agresti libro. x. et qñ appropinquat par
 tus adunabuntur ex eis multi. et prius cōgre
 gabunt stercus circa ipsū/ et ponunt sicut mu
 rum et hoc est animal multi stercoꝝ vt dicit
 aristo. ibidem et etiam auicēn.

Basiliscus grece latine dicitur regu
 lus eo q̄ sit (vt dicit Isidor⁹) rex
 serpentum. ipsum enim videntes
 fugiunt/ et timent etiam serpentes ipi. olfactu
 enim suo ipsos necat flatu/ et etiam aspectu
 interemit omne viuū. ad eius siquidē aspe
 ctum nulla avis illesa transit. et quāuis paul
 fuerit eius ore cōbusta deuoratur. a mustelis
 tamen vincitur/ quas homines ad cauernas
 deferūt/ in quib⁹ reguli delitescunt. nihil enī
 siue remedio ille parens omnium dereliquit
 vnde visa mustela basiliscus fugit/ quem ipsa
 persequitur et occidit. Est autem in longitu
 dine semipedalis albis maculis lineatis/ re
 guli enim sicut scorpiones arenia queq̄ se
 ctantes. et postq̄ ad aquas perueniunt/ idro
 phodos et limphaticos faciunt. intoxicant. n.
 ipsas aquas/ et mortiferas reddunt eas. vo
 catur quoq̄ regulus a multis sibilus. nam si
 bilo occidit anteq̄ mordeat siue pugnat. buc
 usq̄ Isid. lib. xij. c. iij. pli. autem libro viij. c.
 xxij. dicit sic. apd inquit hesperios ethiopes

De animalibus

fons est qui a multis estimat caput nili. iuxta quem est quedam fera que cacoblephas appellatur/ corpore quidem modica omnibusq; membris iners. pregraue caput gerens/ et seper habet deiectum super terram/ alias interfectio esset humani genens. quia omnes qui eius viderent oculos expirarent. Eadem basilisci serpentis vis est/ quez coronas prouincia gignit. corpus habens in longitudine et magnitudine. xij. digitorum candida in capite/ macula velut dyademate insignit sibilu omnes fugat serpentes. nec flexu multiplici reliquorum corp? ipellit. sed celsus et erectus in medio graditur et incedit. desiccatur fructus/ et herbas expunit. non solum tactu/ vix etiaz sibilu et afflatu circa adiacentia omnia destruit et corrumpit. tate. n. e venenositatis et pniciei q; tangentes se cum basta longissima sine mora interficit et consumit. huc mustela domat et conuincit. q; deo nature nihil placuit esse sine pari. mors itaq; basilisci. morsus e mustele. et tade mors mustele dicitur esse fetor basilisci. et hoc quidem vix e nisi mustela/ pastu et fricatioe ruthe/ herbe contra tale mortiferu primitus munitur (vt dicit arif. et etiam auice) primo igit mustela rura herba/ quauis amara comedit et sic virtute succi herbe amare/ nature hoste intrepida aggreditur et deuincit et quauis basiliscus irremediabiliter sit venenosus quadiu viuit. in cinerez tñ robustus veneni malitia perdit. cuius cinis opatioib? alchint vnlis creditur et maxime in transmutationibus metallorum.

Bomax que nubeta dicitur/ genus est rane venenose habitans in terra/ paniter et in buore (vt dicit plin. li. viij. c. xxxij) senectutem autem idest vetustam et senem pellem/ dicunt eas deponere assiduo pastu quarudam barbarum venenorum tamen sibi semper reseruantes/ pugnat contra araneam. et spalangionem. et beneficio plataginis ear venenu superat et punctura. cui venenu creditur esse frigidissimu. et io omne membru qd tangit reddit insensibile/ et stupidu ac si esset congelatu. aial siquidem est vimentu. et io ad ira se animat ad omnem tactu. vñ quanto plus tangitur/ tato turgescit aplius et inflatur. quot maculis sub ventre respargit/ tormentis venenu eius obnoxii fore pbibet. oculos hz quasi igneos et lucentes. et est tato pniciosior/ quanto et eius aspectus ardentior iuenitur. et quauis claros habeat oculos/ odie tñ solis aspectuz/ et quent latebras et fugit ad cauernas qñ sol ouit/ et ipsius radijs tene superficies refouet. et herbas dulces diligit/ et ear

radices comedit. sed comedendo eas inficit et corrumpit. et io in ortis rura que bufonibus et ceteris venenosis est inimica. plaran pluenit cuius virtute arcens. ne accedant ad illas herbas et radices que ibi crescut/ et ibi terre comedantur. loca fetida muscida et fimosa bufo diligit. loca autem odorifera multu odit. vñ dicunt q; vineis incipientib? florere fugiunt. q; odore ipsaz no possunt sustinere. de bufone aut (dicit plin. li. xxx. c. iij.) sicut rane multu venenose/ q; dicitur rubete/ que viuunt in vepribus et rubetis. q; sicut sunt candidiores sic et ceteris sunt pniciosiores. et sunt alteri coloris subnigri/ alteri subruffi vel pallidi et subcinini. Istas autem rubetas dicit habere duplex iecur. vnu est sume venenosu/ et aliud est remediu. et dat antidoto contra toxicu seu venenu. oz aut ipsa sic experiri. pñ aut iecur in nido formicaru partem venenosu formice fugiunt. alia partem appetunt. et illam oz retinere et vsui reseruare. Adira de his certa tradunt auctores (vt dicit plin.) dicit. n. in eius latere dextro esse os occultu qd plectu in aqua feruentem facit ea subito frigerari/ nec vas feruere postea/ nisi os primitus extimat et illo officulo vrunt magi ad amores et odiu cocitadu. dicit etia inde quaranas posse sanari. quaticuq; aut vermis ille sit venenosus/ p incinerationem tñ et combustionem amittit vim veneni/ et recipit maxiaz virtutem medicine. valet. n. miro mo ad carnis et cutis aliquo casu pdite recuperationem et neruorum consolidationem/ et vulney desiccationem et cura si debito mo illo cinere quis vratur/ quere infra de rana in littera. r.

Bomber est vermis qda nascens in frondibus apressi/ fraxini/ mori et terebinthi. vt. d. plin. libro. xi. c. xxxij. Isti autem dicit sic. bomber bobicius est frondens vermis/ ex cuius textura bobicinu conficitur. Appellat autem hoc noie/ eo q; euacuetur du fila egerat/ et in eo remaneat solus aer. vt dicit idem. mira autem recipit bicvermis imutationem. na pumo nascitur sicut vermis similit eruce/ que rodit folia oleru/ et papinos vinearu. hic vermis frigoris imparies bobices telas araneaz mo terit. et pmo pparat sibi corticem siue domu in qua habitet. et contra horrorem hyemis se defendet. Textura autem suaz facit peduz suoz ministerio/ quibus subtiliat filu suuz et pectinat. et sic id in telam ordinat et componit.

Ameli vt dicit Isti. li. xij. a greco noie sut sortiti/ eo q; quando one ratur indinantes et acerbentes

coram onerantibus humiliantur. greci enim come humile et breui dicunt. vel dicuntur a camur quod grece curuum sonat. quia in tempore quando recipiunt super se pondera / super anteriores puppices incuruantur. Cameli itaque aialia sunt onerifera et mansueta / ad portanda onera et pondera deputata / et inueniuntur in multis regionibus / sed potissime in arabia. et differunt cameli arabici a camelis aliarum regionum. nam arabici duos habent in dorso gibbos. sed reliquarum regionum cameli in dorso habent unum tantum (ut dicit Isido. in eodem) Plinius vero libro octauo cap. xix. dicit sic. Camelus inquit inter armenta nascitur oriens quorum duo sunt genera / lactrice. scilicet et arabice. Arabici cameli hinc habent tubera in dorso. babilonici tantum habent unum in dorso / in quo portant et alium in pectore cui incubant. cameli superiori ordine detum ut boues carent et ruminant / sicut bos et ovis. ut dicit Isido. li. xij. ungulam tamen non diuidunt ut postea dicitur. Veloces sunt multum (ut dicit pli.) et ideo valent in preliis committendis et etiam in meribus deferendis. ultra assuetum camelus non procedit. spatium nec plus consueto onere suscipit ad portandum. odium habent naturaliter contra equos et sitim etiam per quadriduum tolerant. et quando bibunt turbant aquam. aliter potum non gaudent. viuunt quadragenis annis / quidam etiam et centenis. et aliquando etiam rabiem incurunt. castrantur cameli qui bello preparantur fortiores enim sunt coitu penitus denegato (hucusque plinius) De camelo vero dicit autem Isid. sic. Camelus inquit mouet primo pedes dextrum sicut et leo. et solus habet super dorsum additamentum. et habet pedes scissos / et in scissura habet pellem ad modum pedis assermi. et ille scissure sunt carnosae sicut scissure pedum vrsi. et ideo faciunt eis homines solares et abluunt eis pedes ne pedum tenentudo subitus ledat. et aliquando in corde eius inuenitur os sicut in corde cerui. et habet quatuor conos in duabus mamillis sicut vacca. et camela se inclinat et vadit super genua / quando appetit cum masculo copulari. et desiderium eius est feruens tempore amoris. et tunc parum comedit et semper appetit coire iuxta locum illum ubi primo coit. et ut dicit aristo. lib. v. appropriatur camelis quod sunt solitarii in montibus amoris tempore et nullus potest appropinquare eis nisi pastor. et virga camelarum est neruosa et valde dura. et ideo fiunt ex ea corde arcuum. Item ibidem in eodem. cameli

habent tempus determinatum ad coitum et amorem. femina trahit in utero per duodecim menses / et non coeunt ante triennium et post partum quiescit per annum. Item dicit idem libro viij. quod sunt quedam genera camelarum que castrantur / ut sint ad fugam comodum aptiores. et dicit quod tales cameli sunt velociores equis / et hoc accidit propter amplitudinem passus / sed de hoc querere infra de dromedario. Item nota contra incestuosos de camelo. quia camelus (ut dicit aristo. li. viij.) non coit cum matre sua. cooperiebatur enim mater cuiusdam cameli pallio in quadam ciuitate et saltauit super eam filius eius / qui sentiens eam matrem suam descendit antequam coitus compleretur et momordit ingentatorem et occidit ipsum. Exemplum est aristo. et ponit simile de equo cuiusdam regis. De camelo insuper dicit plinius li. xi. capitulo. xxxvij. quod cameli caluescunt inter quos drupedia sicut homo et sicut strutio. et quedam alia inter volatilia. dicit etiam idem quod inter animalia non cornigera / camelus in superiorum maxilla non habet dentes superiores. et ideo concordat cum animalibus ruminantibus in dentibus / et in dispositione ventris / sed non in cornibus. Item dicit aristo. li. xiiij. ubi dicit animal cuius cibus est materia spinosa / habet multos ventres ut camelus. et animal habens cornua / non est habens dentes in utraque mandibula. et propter hoc non est camelus habens dentes in utraque mandibula / sed in vna tantum quauis careat cornibus. Necessario igitur fuit ventre et cameli / altis dispositionis. et assimilatur ventribus animalium carentium dentibus in mandibula superiori et fuit creatio dentium eius / sicut animalis habentis cornua. et quia cibus cameli est spinosus / necessario fuit lingua eius carnosae propter duriciem palati. natura igitur vitatur palato / sicut parte terrestri dentium. et propter hoc ruminat camelus sicut habentia cornua / quod ventres eius ventribus habentium cornua assimilatur. Recipit itaque cibum in primo ventre penitus indigestum. in secundo autem incipit digeri. in tertio melius. in quarto digestio penitus completur. et ista ventrum diuersitas fuit necessaria propter grossitatem nutrimenti siue cibi quia parum dentibus molit cibum Item aristo. libro. xiiij. a. camelus non habet fel distinctum super epas / sicut nec elephas. quod epatis naturam habet valde sanam et sanguinem naturaliter dulcem. et in talibus animalibus non inuenitur fel aut si inuenitur / in venis gracilibus valde uentur. et ideo dixerunt

De animalibus

antiqui sicut anaxagoras. q̄ cameli p̄pter p̄-
nationē fellis sunt vite longioris/ quia diuti-
us viuunt aialia paruz habentia fellis/ q̄ il-
la que habent multū. et ideo posuit anaxago-
ras q̄ fel esset causa infirmitatū omnium acu-
tarum/ quando. s. multipliciter ad pulmonez
et ad alias partes corporis se diffūdit. sed di-
cit aristo. hoc eē falsum. quia multa animalia
in quibus non inuenitur fel. acutas et morti-
feras aliquando sustinent passiones. vt pa-
tet in camelis/ quibus accidit aliquando po-
dagra et rabies. vnde constringuntur pedes
sui/ et interficit eos ista infirmitas/ et tamē ca-
rent felle. vt dicit ides (bucufq; aristo) De ca-
melo etiā dicit constan. in dietis vniuersali-
bus. camelus est animal calidissimū ex natu-
ra. et ideo naturaliter est macilentū. calor. n.
totam trahit sanguinis vnicuositatez. et ideo
remāet sine mltā crassitie. et camelinū lac sub-
tilis est lacte aliorum animalium et min⁹ vi-
ciosum. et minus nutritiuum. magis autem
est calefactiuum. diureticum idest appetitiuū.
lac enim nihil aliud est q̄ sanguis secūdo co-
ctus. et ideo lacris sapor cameli falsus est et a-
cutus. vnde humorum grossorum est inscissi-
uum et attenuatum/ cui vacanum lac ē con-
trarium. Est enim grossum vnicuosum et mul-
tum nutritiuum. alias autem proprietates q̄
re infra de dromedario.

Cameleopardus vel cameleopardus
dalis est animal ethiopicum. vt di-
cit Isid. libro. xij. et pli. libro viij. c.
xij. caput habens cameli et collum equi et cru-
ra et pedes bubali et maculas pardi. Est enim
bestia maculis albis rutilis colorem distigū-
tibus superaspera. et ideo a capite cameli et
maculis pardi cameleopardalis ē vocata (vt
d. pli.) Est autem bestia magis aspectu q̄ fe-
ritate conspicua in tantum mansueta/ q̄ etiā
ouis fere nomen accepit. vt dicit idem. boca-
nimal fuit mundum sc̄z mofaicam legē quo
ad esum sed non quo ad sacrificium. nam vi-
gulam findebat vt bubalus/ et ruminabat vt
camelus. et ideo eam comedere erat fas. vt pz
deu. xiiij.

Cameleon buius cameleōtis. ē be-
stiola parua diuersa varietate co-
lorum conspersa. cuius corpuscu-
lum ad varios colores quos videt/ facillima
conuersione variatur. non inuenitur aliquod
aliud animal cuius corpusculum ita recipiat
colorum oppositorum inuentionem. vt ibi/
dem dicit Isido. Sc̄m autem auice. came-
leon ides est q̄ stellio. quia lucet vt stella. et eni-

am inuariat colores/ quia est animal timidus
et pauca sanguinis. et ideo colores mutat. et est
quadrupes habens faciem lacerte et unguis
acutos et recuruos/ et corpus asperum et durā
cutem/ et ad modum cocodrilli. Aristo. autem
dicit sic libro. ij. cameleon inquit est animal si-
corpore simile lacerto/ cuius latera sunt oblo-
ga peruentientia ad inferius sui ventris/ sicut
latera piscis. et medium spondilium dorſi ei⁹
prominet sicut spōdiliuz piscis. et facies eius
sicut animal est ex porco et simia. et habet cau-
dam valde longam. et eius extremū est graci-
le/ et habet pedes reflexos/ sicut lacerculi et q̄/
libet pedum diuiditur in duo. et comparatio
vnius ad alterum est vt pollicis hominis ad
residuum manus. et quelibet istarum partiu⁹
diuiditur i digitos et unguilas similes ungui-
bus auium/ totum corpus eius asperum si-
cut corpus bardani. oculi eius profundantur
et sunt magni et rotundi/ et continentur in co-
rio simili corio totius corporis eius/ et nō co-
operuntur ab ipso. et girat oculos suos fre-
quēter circūquaq; et alteratur color eius/ quā-
do inflatur corium eius. et habet colorem de-
din autem ad nigredinem et sunt in eo macu-
le nigre. et hec variatio est i toto corpore eius
et maxime in oculis et in cauda. et eius motus
est grauis valde. et in morte eius est turpis co-
loris. et id quod est in corpore suo est modice
canis. parum enim habet nisi in capite et ra-
dice caude vbi panem habet sanguinis/ simi-
liter in corde et in venis exeuntibus ab eo et i
circūitu oculorum/ quāuis sit paruz et eius ce-
rebrū est prope oculos. et si quis diuiserit cor-
pus in duo/ permanebit in operatiōibus su-
is per suum spiritum et remanet modicus mo-
tus circa corpus et non habet splenem et ma-
net in cauernis sicut lacerta (bucufq; aristo.)
Pli. vero. li. xvij. c. viij. sic dicit. cameleon
ē animal simile cocodrillo sola curuatura dor-
ſi/ et caude amplitudine distans. nullum ani-
mal eo pauidius estimatur/ et ideo mutat ei⁹
color. vis enim eius maxima est contra acci-
pituz genus. detrahit. n. accipitres ad se vo-
lantes et prebet ceteris animalibus volunta-
rie lacerandos. caput eius et guttur si cū quer-
cuis lignis accendatur/ ymbres facere et to-
nitra democritus asserit. sed hoc decidet pli.
qualecūq; sit animal/ intermūda cōputatur.
vnde super leui. xi. dicit et esicus in tefat. p̄e
infirmitate mansuetū se fingit cū sit crudelis.
Dicitur autē cameleō viuere solo acre/ sicut tal-
pa ex terra et allec ex aq̄ et salamādra ex igne.
Unde versus. Quatuor ex p̄nis vitā ducūt

elementis. Lameleon talpa maris allec et salamandra. Terra cibat talpam flāme pascūt salamandrā. Unda fit alleci cibus aer came leonī.

Caprea est siluestris capra a carpēdo dicta. vnde Jsi. li. xij. capros et capreas a carpēdis virgultis quidā dicunt. Alij vero sic eas dīctas putant q̄ carpunt aspera. nōnulli vero dicunt eas sic vocari a strepitu curiū. vnde vocātur capree siluestres capre quas greci p̄ eo q̄ acutissime videant tortos appellauerūt. morantur enī in excelsis montibus. et tamen & longinquo vident venientes venatores. eedem dicuntur et ybices eo q̄ ad instar auiū ardua loca petant/ ita vt de sublimitate vix obtinētibz humanis pateant (vt dicit Jsi. lib. xij. a.) et subdit. hec itaq̄ animalia in petris abruptis cōmorantur. et si aliquando hominū appropinquationē et p̄secutionē p̄fēserint ferax/ de altissimis saxoz cacaminibus sese p̄cipitantes in suis se cornibus suscipiunt illesas. Dicuntur etiam et dame siue damule vt dicit papi. que re infra in lra. d. de damula. Est itaq̄ caprea velocissima in cursu. leuissima in saltu. acutissima in aspectu. dulcissima quo ad gustuz. tenerrima et sanissima quo ad esum. sagacissima quo ad pastum. nam vsu gustu et olfactu discernit inter herbās et arboruz ramusculos quoz extremitates teneras comedit et depascit. dicit etiā pli. leopardus capree siluestris bibit lac et vni langoris euitat.

Capriolus vt dicit auice. ē animal in india simile binulo siue ceruorū filio/ qui apud nos. et non mutat dentes/ et quando eius dētes sunt magni signāt vite diuturnitatē i eis. et habet pulcos oculos et acutos. Et dicit aristo. lib. viij. Caprioli siluestres habent sapientia. quādo vulnerātur querunt pulegium ceruinum. et comedūt ipsū vt extrahāt sagittas de corpore/ si que in ipsis sunt infixe. et velocitate motus/ et assiduitate discursus/ caro caprioli a supfluo humido exoneratur/ et eius caro tenerior et digestibilior efficitur. et saporis ac odoris ei⁹ grauitas amputatur (vt dicit constan.) past⁹ graue locis altis ad alnoza tendit. inter herbās salubres et noxas odore diiudicat et discernit ruminat abos et vngulā findit. nō vngue/ nō cornu/ nō dente/ sed sola velocitate fuge a canū et venatoz insultibus se defendit. vii quādo in cāpēstribz p̄sequit/ ad montana fugiens alta petat. In montibus indie sunt quidā caprioli qui ab herbis aromaticis et odo-

riferis pascuntur/ in quozum vngulibus sunt quedā cōcauitates in quibus humeros quādam ad apostemata colliguntur. que primo ad maturitatē et motū et confricationē rūpuntur. et a corpore cū pilosis folliculis abstrahūt. et substantia que infra pelliculā cōtinetur. sūme est odorifera/ et inter aromatica maxime preciosa. In medicinis plurimum utilis et virtuosa (vt dicit dyas. et pla.) et illud mustum vulgarieternominamus.

Capra sicut et caprea a carpēdis virgultuz et herbaz sūmitatibus ē nūcupata. qz semp sursum tendit/ vt sūmitates capiat et carpat et comedat foliorū vt dicit Jsi. De capris aut dicit pli. li. viij. c. i. capre inquit parūt fetus plures. sed raro quatuor. ferūt in vtero. v. mētibz sicut oues capre etiā pinguedine sterilesunt. ante terminū minus vtiliter generant. et in senectute vltra quadrāniū p̄cipiunt in nouēbrī/ vt i marcio pariāt vel in apuli argētibus virgulis. non oibus sunt cornua/ sed quibusdā sunt. i his sunt indicia annoz p̄ incrementū nodoz aumbus eas spirare/ et nō naribus (archelaus auctor ait) et raro sunt sine febre. et iō tam capris q̄ ouibus ardētior et calidior ē cōcubitus. vt tradit idē. nec minua dicimus eas videre de nocte q̄ de die. dependet oibus d̄ mēto villus/ quē armētū vocāt. hoc villo si quis vnā ex grege trahat ceterē stupentes spectant id etiā dicit euenire/ cū quādā herbā aliqua ex his momorderit. morsus eaz est arbori oliue maxime ericialis. nā oliuā labendo sterile faciunt et hac de cā minime quidē imolabant capre. dedināte sole ad occasū vt dicit simul nō edūt/ sed potius auerse ab inuicē iacēt. in alijs aut horis auerse se cōuertunt/ et auersis vultibus ad inuicē in gramīnibus depascūt (bucuz pli.) De capris aut dicit aristo. li. iij. in multis regionibus hūt lac sine imp̄gnatione. nec expectat ip̄regnatio/ sed accipit vrica et cū ea māmilla cōfricatur/ et erigit prioz sanguis/ deinde ent simile sanie/ et post erit lac bonū nō peius q̄ ip̄regnataz. Jre li. vi. capre viuunt p. x. vel. xi. annos. et frequētāt corū vsq̄ ad senectutē. et aliqui parunt gemellos/ si bauerint abū cōueniētē/ et maxime si cap bene nutritus erit. et si ip̄regnata fuerit cōtra impetū vent septentrionalis/ partet mares. et si contra meridionalē feminas. et dicuntur verrere facies cōtra partē septentrionalē quā debet coire. Jre ibidē li. vij. capre sicut oues comedūt herbās. sed oues carpūt herbā vsq̄ ad radices/ et manēt stabiles in pasuis. capre vero cito

De animalibus

mouent a locis / et accipiunt in modo herbarum
extremities. et melius impregnatur post po-
tū aque salse. et quā mouent capre post meridi-
em potabunt plus aque et quādo comedunt
sal ante partū habebūt multū fluxū a mān-
lis. In libro. viij. in capris sicut et in ouib⁹
est priuatio intellectus intrātum quod vix sciunt
egredi ad pascua vel regredi / nisi ab aliquo
deducantur. et si quis acceperit quandam ca-
pram et sub bito erexerit / eriguntur et alie et respi-
cient eam solido aspectu. vsus autē caprarum
sicut et ouium hominibus est necessarius. nā
lacte et carnibus pascit famelicos. pelle et pi-
lis vestit nudū. fimo et locio idest vrina ipi-
guat humū. nihil vtiq⁹ est in corpore capre /
quod non sit vtile vel ad vicium / vel ad vesti-
tū / vel ad vsus necessariū medicine. nā vt di-
cit plin. li. xviij. c. x. cornu caprino incinerato.
et pilis accēsis serpentes effugantur. eorum re-
medio / multa venenorum superantur genera. cor-
roduntur carnes superflue et recentes ac viue
generantur. restringuntur humorum immodera-
ta fluxus. et vulnera putida et corrosiua et icā-
trifera vel fistulata eorum beneficio remediānt
pelle caprina recente obducuntur vulnera et sa-
nantur. sanguine caprino cū medula decocto
torica venena eruduntur. et morsus reptiliū
et icus scorpionū curantur. pulmone calido ca-
pre super morsum venenosū posito / venenū
extrahit dolorisq⁹ āgustia mitigatur. eius fel-
le calido oculorum depellitur macula et corrodū-
tur. visus acuitur et oculus clarificatur. Jecur
caprinū assū cōtra elephantiā adiuuat si in ci-
bū sepius assumat. eius etiā fimo cōtra mul-
tas infirmitates opitulatur. nā vt dicit idem
fimo caprino podagrīcā alleuiatur / si etiā se-
pū hirorum cū succo edere misceat. vrina etiā
caprarum calefacta tepida aurib⁹ instillata / do-
lentes aures sanantur. has et multas alias po-
nit medicinales proprietates. vnde dicit plini-
us ibidem milia remedia. Ex hoc autem de-
monstratur quod quidam vt ait. miroz cum fe-
bre non dicat carere. ad hoc dicit aristo. quod est
quoddā aial quod suggit lac caprarum / et quā sug-
git māmillas lac ambilat et corrūpit / quod ē in
eis. et excecatur inde capra. De capra quere in
fra de birco.

Canis a greco nomē sumpsit. vt di-
cit Jsi. grece. n. cenos dicitur qui-
dā enim eū a canore latrans dicitur
sic vocatū. nihil autē vt dicit idē sagacius
est canis. plus enim sensus ceteris animantibus
habet. nā sua noīa canes recognoscunt. dños su-
os diligunt. dñorum tecta defendunt. p dñis su-

is / morti se subiiciunt. volūtarie cū dñis ad pre-
dā currunt. corpus dñi sui etiā mortuū nō de-
linquunt. odore et sanguine prede vestigia de-
prehendunt. humanū consortiū diligunt. sine ho-
minibus etiā esse nō possunt. vt dicit idē Jfido.
vbi subditur / solent aliquoties canes lupis
admisceri / ex quibus nascuntur canes seui / qui
lincisci a quibusdā nominantur. solent. n. indi-
canculas nocte in siluis dimittere alligatas /
que a tigribus insiliunt / ex quibus nascuntur
canes acerrimi tā fortes / vt prestent fortes
bestias / vt leones. hucusq⁹ Jsi. li. xij. c. ij. De
cane dicit plin. li. xij. c. xli. de animantibus que
nobiscū degunt fidelissimi sunt canes boi / atq⁹
equi. pugnasse enim canes p dñis suis / tra-
latrones concepimus / et cōspeximus. pfectos
q⁹ plagis audiimus eos volucres acturas
a dñorum suorum corporibus abegisse. laniatu at-
q⁹ latratu homicidā domini sui scelus confi-
teri coegisse. legimus etiā caramētū regē du-
centos canes ab exilio reduxisse / et contra re-
sistentes mira audacia preliasse. Canis etiā
iasonis cicilie noluit capere cibum domino i-
terfecto. et sic dolore pariter consumptus est.
Legimus etiā colonum senatorem placentie
ab armatis oppressum canem defendisse.
nec prius vulneratum q⁹ cane interepto. Sic
canis titij sabini ipsū in carcere / nec in morte
dereliquit. s. mess⁹ edens vlular⁹ cū mortuo
mansit. cui cū quā cibū abstulisset ad os dñi
cibū tulit et caduere i tybri pieto / vt corp⁹
sustentaret falliens intra fluuiū innatauit. ac
currēte multitudine ad spectaculū fidei aial
itinera quāuis lōga ad memoriā reducant. et
amissis dñis ad ipsorum domicilia soli per lō-
ga terrarum spacia redire consueuerunt. canis mi-
tigatur senitā / boie humili cōsedente. In ve-
nati eis precipua sagacitas inest. nā vento et
odore etiā p aquas feras fugientes persequuntur
et eorum deprehendens vestigia / latratu et ro-
stro ferarum latibula abdita prodit. Ex tigri-
bus et canibus tam fortes generantur canes /
vt leones vincant. et elephantes sicut exper-
tus est alexander magnus / in cane qui sibi a
rege alanie est transmissus. qui primo in eius
presencia leonem confregit. deinde adducto
elephante / canis visa belua horrentibus per-
totum corpus villis ingenti latratu primum
insonuit. deinde artificiali dimicatione ele-
phantem tādiu afflixit q⁹ in terram cadere co-
actus fuit. post annuam etatem canis gignit /
octagenis diebus in vtero gerit. cecos canes
parit. qui quanto longiori nutrantur lac-
te / tanto tardius visū accipiunt. nunq⁹ tamē

accipiunt visum post .xxi. dies. nec ante .vij. q̄dam dicunt q̄ quando vnus solus nascitur .ix. die videt. quando gemini .x. die. ⁊ quādo trini .xi. die. ⁊ ita quanto plures pariuntur/ tāto tardius eorum oculi ad videndum aperiuntur. quorū enim vni caniculo numero adiciuntur/ totidem ad lucem diebus vt videant re- tardantur/ optimus est fetus qui nouissimus cernere incipit. vel quez primo defert mater in cubilib (hucuscq; pli. lib. viij. c. xli. vbi multa alia dicuntur. De canibus etiam dicit arist. libro. ij. canes non eijciunt dentes nisi forsā duos. ⁊ quanto sunt iuniores/ tanto habent dentes albiores ⁊ acutiores. ⁊ per hoc cognoscuntur canes antiqui a iuuenibus. qz senum dentes sunt nigri ⁊ obtusi/ iuuenum vero econuerso. Item ibidem libro. v. canes masculi mouentur ad generationem. ⁊ coituz citius q̄ femine ⁊ citius generant leporarij q̄ alij vt dicit idem libro vi. cuius femina quādo impregnatur per vi. partem anni idest per quadraginta dies sunt eius filij ceci per duodecim dies ⁊ non accedit ad eam masculus nisi vi. mēte post partum. ⁊ quedam impregnantur in lxxij. diebus/ quod est fere quinta pars anni. ⁊ filij istarum remanent ceci .xiiij. diebus. ⁊ quedam per tres menses ⁊ est quarta pars anni. ⁊ filij istarum erunt ceci per xvij. dies. vnde patet q̄ quanto fetus citius in utero perficiunt/ tanto citius gaudent visu/ quādo sunt editi huic mundo. ⁊ masculi mouentur ad coitum citius quia quando incipiunt leuare crus ad mingendum/ quod fit post sex vel post septem menses vigoriscunt. Et accidit canibus leporarijs quoddam proprium/ q̄ plus possunt generare quādo sunt in labore/ q̄ quando sunt in quiete. ⁊ possunt viuere masculi .x. ānis. ⁊ minus viuunt leporarij masculi q̄ femine/ propter laborem masculoz ⁊ sic non est in alijs. quia magis viuunt mares q̄ femie vt dicit ibidem. alij autem canes vt custodes domozum ⁊ ciuium diutius viuunt. quia quatuordecim annis ⁊ aliquando viginti vt dicit homerus. Item libro octauo canes quando infirmantur comedunt radices herbe cuiusdam/ vt vomant ⁊ sic sibi medentur. Item dicit plinius libro. xxvij. vomitiones inquit idest medicinas ⁊ purgationes vomitas primo ostendit canis/ qui repletus cibo norio gramen comedit/ ⁊ per vomitum liberatus fuit.

De Canicula.

Canicula dicitur esse mater canum cuius matris est oblonga/ per longitudinem ventris collocata/ habens per longitudinem vbera plura contra se inuicem ordinata/ que impregnationis tempore intumescunt. que parit plures filios / s; semper cecos. quos tamen tenemine diligit ⁊ morsu a clarrati eos defendit. ⁊ si de latibulo filij exierint/ eos interdentes sine omni lesione referre consuevit. ⁊ primo meliores ⁊ formosiores reportat. quia cum tenerius diligit. ⁊ ideo ei mamillam citius porrigit ⁊ extendit/ ante tempus coitus ⁊ coceptus. vt dicit arist. libro. v. per dies septem quandam menstruosam immunditiam eijcit. ⁊ tunc infirmatur ⁊ apostematatur ei matris/ ⁊ tunc non appetit coitum sed fugit/ sed post purgationem melius concipit/ salubriusq; parit. post partum etiam multum humorem fleumaticum ⁊ grossum eijcit. ⁊ ideo corpus canicule tunc marcescit. vt dicit idem. Item inuenitur lac in caniculis ante partum per plures dies/ ⁊ citius in leporarijs q̄ in alijs. ⁊ primo est lac spissum/ ⁊ post subtiliatur/ ⁊ post partum est conueniens/ ⁊ viuunt minus canicule q̄ canes communiter. sed canes venatici masculi propter laborem nimium ⁊ discursum minus viuunt. ⁊ quando ab vrine grauamine se exonerare desiderat/ crus non erigit/ sicut masculus. sed residens inferius se inclinat. canicula igitur mare est minor corpore/ etiam gracilior viribus debilior circa fetus educationez sollicitior animo mansuetior si quando nutrit fetus. Est autem ad instruendum masculo habilior/ ⁊ etiam corpore propter membrorum flexibilitatem agilitior/ sed propter debilitatem neruozum in cursu minus durat. Canum igitur ⁊ canicularum nobilitas attenditur in facie/ ⁊ rostri protesa longitudine ⁊ amplitudine pectoris ⁊ illozum siue inguinis strictudine naz canis nobilis circa renes/ ⁊ ilia ⁊ etiam ventrem restringitur. sed circa anteriora pectoris dilatatur. aures etiam longiores habet ⁊ flexibiliores. tibias autem h; exiliores ⁊ graciliores/ ⁊ etiam altiores. ⁊ hoc fuit necessarium vt essent ad motum ⁊ ad cursum agiliores caudam etiam habent ceteris canib; plixiore ⁊ recuruiorem. minus et hnt carne q̄ canes rurales. ⁊ habent etiam pilos breuiores ⁊ rariores ⁊ etiam planiores. nam si essent multum pilosi ⁊ villosi in cursu nimis incalescerent/ si nimis carnosum mole canis oppressi minus currerent. ⁊ si caudas haberent longas inter auram dependentes eo

nam cursum non modicum impedirent. per bu-
ius etiam caude dependentiam non animo /
si sed potius timidi apparerent. Sunt adhuc
canes nobiles circa bestias et feras siluestres
insequendas et capiendas feroces et seui. cir-
ca vero homines et bestias sunt valde mansu-
eti. et si aliquando contra homines extraneos
insiliunt. statim a suo impetu se compescunt.
Canes etiam nobiles cum ceruum vel lepo-
rem ceperint. non statim deuorant quod capi-
unt. sed potius predam suam domino suo de-
relinquunt. viliori parte pro sua portione ut
puta ossibus et sanguine contenti sunt. et si ni-
hil portione penitus habuerit. propter hoc
predam aliam insequi et inuadere non dimittunt.

Sunt et alie canum proprietates
minus laudabiles. nam canes bo-
lissimum continuum idest appeti-
tum immoderatum patiuntur. et tamen aliqua-
do per famem cruciantur. quia insani et rabi-
fiunt. nam canibus accidunt infirmitates si-
cut quanticies squinantia et rabies (ut dicit a-
risto. libro vii. f.) et omnia animalia quando
sunt morosa a cane rabioso / in furiam rapiun-
tur. preter hominem qui aliquando euadit
beneficio medicine. Dicit autem constan. in via-
ti. libro ultimo. canis naturaliter est frigidus
et siccus. cui nigra colera dominatur. que ha-
bundans et putrefacta vel corrupta ipsum ra-
bidum facit. et hoc contingit maxime in autu-
no et in vere. quem alij canes fugiunt tanquam pe-
stem. et semper est profugus et soliuagus et va-
dit nutando et cancellando sicut ebrius et cur-
rit ore aperto ac lingua dependente salua ni-
mia et spumosa de eius orificio profluente.
oculos habet reuersos ac rubicundos et au-
res retractas. et caudam reuoluit inter coxas.
et quauis oculos habet apertos tamen offen-
dit ad omne obiectum pedes suos. contra quam-
libet rem pugnat et contra umbram suam la-
trat quem timentes canes fugiunt et latrant con-
tra ipsum. carnem autem inunctam in san-
guine morsure eius. nullus canis attingit. et
qui ab eo mordentur. somniant terribilia et in
somno ex putrefactione sunt timorosi. et irascun-
tur sine causa. stupidi fiunt undique circumspec-
tantes. et inspicia nullo patientes. et si inualu-
erit passio. incipiunt abhorere omnem potum
et timere aquas et latrant ut canes. et ita timet
aquas. quod cadunt pro timore. et hi moriuntur
nisi medicando eis citius occurratur. Curas
autem et remedia quere supra lib. de morbis
c. de ueneris. Dicit autem plin. li. xxx. quod sub lingua
canis iacet aliquod vermicul. quod grece dicitur licra quod

facit canes rabidos quo extracto cessat morbus.
Item dicit idem tanta est vis etiam morsus canis. ut
eius urina calcata nocet homini et maxime si
habet vlcus siue vulnus. Item ibidem. qui
urinam suam eiecit super urinam canis ra-
biosi. dicitur statim sentire dolorem illius et lumborum.
Canis est iracundus et maliciosus. et
ideo ut se vindicet lapidem de quo proijcitur
sepe mordet. et tanto furore morsu lapides ar-
ripit quod dentes proprios ipse frangit et non la-
pidem. sed proprium dentem valde ledit. Item
fraudulentus est et dolosus. unde et sepe tra-
seuntibus blandiendo cum cauda quasi arri-
det. quos retro quando homo minime con-
siderat dure mordet. Item odit baculos et la-
pides ac virgas timet. inter notos audax est
et animosus. et omnes mordere nititur. omnes
tenet. sed transiens inter extraneos nihil au-
det. Item auidus est et gulosus. et ideo sepe ca-
dauera ita auide comedit quod vomitu ea rejicit
sed post cum esurierit quod turpiter euomue-
rat. turpius recomedit ac resumit. Item canis
inuidiosus est. et ideo dicit auice. quod occulte ber-
bas colligit. quibus vomitu se purgat. inui-
dens et dolens si berbe efficaciam quis reco-
gnoscat. et dolet etiam peruersus canis si quis
alius canis ignotus. hospitium subintreat
timens ne propter eius presentiam sibi depe-
reat. et ideo pugnat contra eum. Item cupidus
est et parcus. et ad reponendum superflua stu-
diosus. et ideo ossa carnosam et ossa medullata
que deuorare non potest canibus non com-
municat. sed cum diligentia reponit in abscondi-
to et occultat. qui cum esurit solus vorat. Item
immundus est et libidinosus. unde dicit aris-
to. li. vi. canes tam femine quam mares coitu vti-
tur quam diu viuunt. Ita enim immundicie libidi-
nis se exponunt. quod inter matrem et sororem
quo ad coitum non discernunt. et ideo secundum le-
gem mosaicam equali immundicie subiacet obla-
tio de precio canis vel canicule. et de precio
meretricule prostitute. nam tales misere perso-
ne omnium libidini indifferenter deseruiunt
canino more. Item antiquus canis piger so-
let esse et desidiosus. unde dicit aristo. lib. vii.
quod canibus in senio accidit podagra. et pauca
ex eis euadunt. quin podagrici efficiantur. et
ideo tota die dormitant super fumarium inter
muscas. et inter vermes. maxime autem tunc
a muscis infestantur circa oculos lipientes. et
circa aures in quibus est potissime vlcerosus
et quauis aliquis mordendo perforat eis aures
pro pigricia non resumit vires. ut se exantiendo
eas abijciat et expellat. sed vix aliquoties quod

contra faciem eius volitant/post eas captan-
do cum ore tripidando dentibus eas fugat :
randem canis vlcerosus fune collo eius al-
ligato/violenter de finario trahitur et in flu-
uio submergitur. et sic terminat eius misera vi-
ta ac finitur. nec eius pellis detrahitur/ nec ei
caro comeditur. nec sepulture committitur sed mu-
scis et vermibus finaliter derelinquitur.

Catuli sunt canis filij diminutive
sic dicitur sicut et catelli. nam abusiue
sic vocantur filij aliarum bestiarum (ut
dicitur aristoteli. li. xij.) hi catuli nascuntur generali-
ter ceci et quo ad videndum actum imperfecti. nam catuli
canum nascuntur cum dentibus serratis / quavis val-
de parvis. omne autem animal habet dentes pro modum
ferre diuisos/ est gulosum et bellicosum ut canis/
leo / panthera / et huiusmodi. et omnia talia animalia
generant fetos imperfectos. ut patet supra. e. li. 8
animalibus in generali. et in omnibus facientibus
filios incompletos causa est gulositas. quia si expe-
ctaret natura usque ad complementum fetus matris
suggendo interficeret. et ideo oportet ut festi-
na sit in talibus natura. quare supra li. e. (nam
sicut dicit solinus.) Catuli autem canum quondam
apud veteres erant in summo honore habiti. ut
dicitur plinio. li. xix. c. catulos inquit lactantes adeo
puros estimauerunt ad cibum antiqui / ut eos pla-
catis numinibus offerret loco hostiarum quorum
sanguine nihil contra toxica putabatur vtilius .
et adhuc in presentia iubent auctores / contra mor-
sus venenosos vulneribus salubriter adhibe-
ri. nam catuli aperti et incisibus serpentis appositi
calidi venenum extrahunt. dolorem mitigant ad-
bibitis remedijs membrum sanctum tutum reddunt.
ut dicitur idem. Et hi catuli quanto nascuntur citius
tanto usum videndum recipiunt tardius. (ut supra
dixit aristoteles.) similiter quanto vberiori lacte nu-
truntur / tanto tardius in videndo proficiunt. ma-
trē adhuc ceci diligunt / voce et odore eam reco-
gnoscunt. matrem eius requirunt. et si nisi lac alii
quo casu oppresserint / acutiori dente papillam
comprimunt / et lac vberius effundere dentium acu-
mine matrem cogunt. quam esuriunt querelando et da-
mitando vbera matrem querunt. et dicunt sug-
gere matrem in ordine put iacuerat in mani-
ce. et ille catulus qui fortior est ac melior prius
ad lac admittitur / et a matre diligenter tenetur et
fovetur. A catulis venaticis abus ex industria
dum subtrahitur / ne eos contingat ex partu supfluo
spinguari. ex nimia. n. crassitie et inspinguatioe
ad predam segniores / et ad cursum fierent tardio-
res. Quavis autem animalia sint melancolica ex co-
plexioni qualitate / ex dispositione tamen membrorum
sunt agiles. Sunt. n. leni plurimum ac ludetes

et hoc accidit ex etate. quando vero sunt separa-
biles a lacte / sunt tunc abiles ad instruendum. et
hoc tamen ad venandum quam etiam ad ludendum. et ad
gregem custodiendum a lupis et tuendum. qui
vero ad custodiam domus sunt deputandi / de-
bent de die in loco obscuro iduti. et sic de no-
cte erunt contra fures magis seui / nam talium ca-
num est officium de die quiescere et dormire. de no-
cte vero vigilare et contra fures curiam circumire
vituperabilis. n. est canis qui de die vigilat /
latrat et circuit. de nocte vero dormitat / et lat-
rat et obmutescit. Alius etiam est canis siue sit
senex siue iuuenis / qui de die custodit oves a
lupis dum sunt in pascuis de nocte eas stragu-
lat dum sunt in caulis.

Castor est bestia mirabilis / que cum
quadrupedibus vivit / et gradibus
terris. sub aquis autem natat et co-
moratur cum natantibus / sicut piscis. et est castor
a castrando sic vocatur (ut dicitur Isidoro. li. xij.) Nam
eorum testiculi medicine sunt apti / propter quos
cum presenserint venatore / ipsi se castrant / et mor-
sibus sua virilia amputant / et detrahunt. ut di-
cit idem. (de quibus cicero ait) Redimunt se ea
parte corporis / propter quam maxime expetuntur
(et iunialis) qui se eunuchum facit cupiens eua-
dere damno testiculi. Dicuntur autem castores sibi
qui et potius canes dicuntur. hucusque Isidoro. De
castoribus autem loquitur plinio. li. xi. c. iij. Ponto
inquit vnum dicitur genus animalium esse quod nunc
tenent nunc aquaticam ducit vitam. in extremis
aquarum et fluminum ripis / domos et cavernas
sibi edificat / miro artificio preparans. Nam hec
animalia pariter in grege vivunt / suam spem dili-
gunt. pariter etiam congregati sibi / dentibus li-
gna prescindunt. et prescisa de silva ad lanabula
sua miro modo deferunt / et deducunt. nam vnum
pro vehiculo pedibus eleuatis / supinum in terra
sternunt. iter cuius corporis et crura abscessa ligna
ordinant / et componunt. et eum trahentes ad suas
mansuetas a lignis ipsum exonerant / et mi-
ta subtilitate ex aperto modo habitacula for-
tia sibi parant. Sunt autem earum domicilia bica-
merate vel tricamerate / que quasi per tria tabu-
lata seu solaria sunt distincte / aqua crescente lo-
ca superiora inhabitant. decrecente autem rez in
inferiori parte habitaculi sese locant. et per quod-
dam foramen in solario quolibet ex industria
preparato caudam suam que pisce est nature
submittit aque. sine cuius presentia non po-
test cauda eius sine corruptione aliqua perma-
nere. Animal autem mirabile et monstruosum
cuius cauda tantum piscis / et totum residuum
sui corporis naturam habet quadrupedis animalis

De animalibus

Est autē in magnitudine admodū parui canis habens pedes quasi caninos parte posteriori/cum quibus principaliter ambulat. a parte vero anteriori duos habet quasi anserinos quibus principaliter in aquas natat. pelle habet valde preciosā p qua venat. dentes autē hz acutos et serratos ad modū cāis necē velocis motus. qz habet tibias valde breues habent autē castores duos testiculos in magnitudine pportionem cum paruo corpore non habentes. et hos castorea nominamus. Et dicitur bis dicitur pli. li. xxxij. c. iij. sic. castores inquit sibi amputant testiculos quos castorea dicim? ne capiatur a venatoribus. Negat fertius diligentissimus perscrutator medicine/imo dicitur eos sic esse obstructos/et spine dorſi sic adherentes/ut adimi nō possūt sine vita animalis. Itē idē dicitur pli. et etiā dicitur q non ē tāte discretiōis q sciret se liberare taliter/ et hoc quondam pz in castoribus/ qui in diuersis locis inueniuntur. vnde dicitur Ili. et pli. de eoz castratione nō de vsualibus fibris/ sed de aliis quibus alijs animalibus que castoribus assimulantur/ in testiculis ē forsan intelligēdū. Valer autē castoreū vey et non sophisticū cōtra maximas corpis passiones. (vt dicitur pli. ibidē) maxime si fuerit castoreus/ nec nimis iuuenis/ nec nimis senis. et sic sunt eligēda castorea duplicata/ ex vno neru dependentia/ et vno neruo copulata. quia talia nō possunt de facili adulterari. multi. n. accipiunt vesicam animalis et replent eā sanguine castoris. addito modico vero castoreo ppter odorē. et modicū pipenis ppter saporem acutiorem. et colligunt collum vesicę/ vt videatur esse neruus sed ab vno collo duas vesicas dependere est impossibile. et ideo illud castoreus est melius quod duplicatū tantū depēdet ab vno neruo. Est enim eligēdū qd mediocriter in sapore ē acutum. qz si nimis est acutum et quasi terrenū/ sophisticatū est maxime si non habet neruos intricatos. vt dicitur dyas. Unde laudabile est qd mediocriter est acutum et glutinosum non habens saporem horribilem neqz salsum. qz cum sale aromatico frequenter sophisticatur. vt dicitur pli. ibidē. quanto autē rectius est/ tāto melius est et efficacius in medicina. Et est signum q nō est adulteratum quādo duo testiculi habent quasdam pelliculas vel folliculas sibi essentialiter adherentes. plenos pinguedine vinctos. per septem annos potest in multa efficacia conseruari. et debet poni in mediana sine pellicula exteriori et modo debito ponderari. virtutem enim habet dissoluentis

consumendi attenuēdi. loco nervosa maxime confortandi. vnde valet contra multa mala. nam epilepticis conuenit et subuenit contra capitis frigidi passiones. paralysim lingue soluit et loquelam reddit subito ablatā si tantū sub lingua resoluatur. contra vniuersalē corporis paralysim valet si decoctum in vino curata et salvia/ in potu sepius assumatur. excitat cerebrum/ cōmouet et confortat. stemutationem prouocat. propter quod inde etiam lēthargicus excitatur. somnum prouocat/ et conciliat si cum oleo rosaceo caput castoreo perungatur. contra venena fortissima. vt scorpiōis araneę/ et cereste serpentis/ et pristere opitulatur (vt dicitur pli. li. viij. c. iij.) etus etiam vna valet ad quolibet predicta. vt dicitur idē. et prouocat menstrua adiuuat conceptionem. et multa alia. et eius pinguedo maxime est efficax in vnguentis.

Qeruus et cereston gręce idest cornu dicitur latine. vt dicitur Ili. li. xij. vbi subdit dicens/ cornu inquit serpentum sunt inimici/ qui cum se grauatatos infirmitate presenserint spiritus manus eos extrahunt de cauemis et separata pernicię veneni/ eoz pabulo repantur. Diptanum herbam ipse primitus pdiderūt. Nam eo passu excutunt sagittas/ quando a venatoribus vulnerantur. Adirantur autem fistularū sibilum/ et in armonia delectantur. Erectis auribus acute audiunt submisso nihil. flumina imensa et maria transeunt. et fortiores in nata do tunc procedunt/ quorum clunibus debiliores in nata do capita supponunt. et sibi inuicem succedentes leboris leuius pondus ferunt. (bucuscqz Ili. li. viij. c. xxxij. vbi addit hec verba. ceruus inquit est animal placidissimū/ qui vrgēte vitātanum/ ad hominem ultra fugit. et quādo cerna est paritura minus canet semitas iritas ab hominibus q semitas fens cognitas et secretas. post ortum arcturi sideris concipiunt. et octenis mensibus partus ferunt. iterdū etiā geminos in pariendo edunt. a tempore conceptus femine a manibus se separant et discedunt. sed mares retenta rabie libidinif seuiūt glebas et feroces vngulis fodiunt. et eozū rostra tunc ingrescunt/ donec ab ibibus aliquibus absoluant. femine autem ante partū purgant et vtunt quibusdā herbis quibus fetus in vtero melius retinetur. et in partu facilius liberat. post partū duabus herbis. scz canio et sisolis paste redeūt ad fetū. et illaz herbarum succo imbutę/ filijs lactis exhibēt nutritimētz

partus editos ad cursum exercent. et separate eos ad fugam docent. ad praecepta eos ducunt et saltandi modum eis indicant et ostendunt. et tunc mares solum desiderio libidinis/pabula avidè perunt. sed ubi nimis pingues se senserint/laterbras querunt/que incommodum corpus ponderis premeunt. et quando fugiunt cursum non continuant/sed statim respiciunt. et quando ad eos prope ventum fuerit/cursu praesidia fugae querunt. auribus erectis vocem canum audiunt/ et fugiunt quibus submissis/periculum non presentunt. tamen sunt simplicitatis ut omnem mirantur et stupeant novitatem. vnde equo vel bubalo ad eos accedente/ita in ipsum respiciunt/ quod boies praeter iurta se venientem/ et sagittis impetere volentem non attendunt. quando transnatant maria/gregatim et recto ordine incedunt et ope viceversa se iuvant. non visu sed odore terras petunt. et cum ceruus animal sit cornutum/ hoc inter animalia habet proprium quod annis singulis in vere mutat cornu suum. et tunc quando incipit de die sibi querit latibula. et latet quousque crescentibus cornibus iterato nova sibi adueniat armatura. quando autem deiciat cornu dextrum ob iudicium abscondit illud/ dolens ne quis inde accipiat medicinam. Deprehenditur ceruorum etas/ per cornuum ramos. quod annis singulis sibi additis ad vivendum semper additur unum usque ad septem annos. et ab eodem tempore annis singulis similia alijs renascuntur/ nec etas potest discerni in eis/ sed solummodo senectus dentibus declaratur. aut enim paucos aut nullos habet in cornibus imis ramos. imo ante frontem prominent minoribus. Si fuerint castrati antequam habeant cornua non nascuntur ulterius. et si postquam amittuntur quod diu carent cornibus nocte praecedunt ad pabula/ non de die. caloris solis ea exponunt/ ut indurentur. ad arborem ea postea leuiter fricant. eorum fortitudinem experientes ac prurritum quem ibi sustinent/ cornicis duricie amouentes. et cum ea senserint/ raborata praecedunt ad pabula in aperto. quandoque ex arboribus ab hedera arbori inherente/ innodantur eorum cornua/ et sic facilius capiuntur. serpentes contrariantur instantibus quod odore cornuum exusti eos fugiunt. cuius coagulum omnium auguium sanat morsus. diuissime vivit plus quam centum annis. quod copertum est per ceruos captos per centum annos post mortem alexandri/ ab eorum torquibus aureis operos et signatos. febrium morbos non sentit hoc animal/ quoniam sibi medetur contra morbum (bucisque plin. l. viij. c. xxiiij.) Secundum autem aristoteli et avicenna. Ceruus est animal non habens fel nisi in intestinis et ideo habet

intestina amara et fetida. et ideo non comedunt ea canes/ nisi sint famelici supra modum. Item aliqui putant ceruos habere fel in auribus (ut dicit aristoteles.) sed hoc est falsum ut dicit avicenna. sed habent quandam humiditatem similem humiditati splenis. Item idem sanguis cerui sicut et leporis nunquam coagulatur sed semper manet liquidus contra naturam aliarum bestiarum et nullum animal mutat cornua nisi ceruus cuius cornua sunt solida/ et ideo ponderosa. vnde ipsa abijcit propter pondus. et habet conos quatuor. magnos dentes in vna parte conii et quatuor in alia quibus molit cibos et duos dentes alios magnos quasi culmos et mas habet maiores quam femina. et deditur ad ferius (ut dicit avicenna. Item aristoteles. l. viij. opinatur inquit de ceruo/ quod inter omnia quadrupedia siluestria sit discretissimum/ quod patet iuxta viam/ ubi animalia propter homines non accedunt/ et fugit lumen solis cum filiis. et querit loca densa/ sicut caueas lapidum que non habent nisi unum introitum. quoniam ibi potest pugnare cum alijs animalibus. nam ut dicitur ibidem. cerui etiam pugnant ad invicem pugna forti/ et victus obedit obedientia forti. et timet maxime vocem vulpis et canis. et ceruus quando impingatur latet/ ne inueniatur a venatoribus. et propter pinguedinem interficitur. et subdit ibidem. Venatio autem ceruorum sic fit. vnus venatorum sibilat et canit. et ceruus delectatur in cantu/ et sequitur ipsum cantum/ et interim alius cum venabulo occidit. et quando agitur ceruus fugit ad fluvium vel stagnum si potest transnatare aquam resumptis viribus ex aque frigide euadit venatores. quando autem capitur mugit et latrat. Item quando canes ipsum insiquantur et inueniet bivium non directis cunctis vestigijs. sed nunc istac/ nunc illac/ tranversaliter mutat saltus. et tunc conatur transilire per multos passus. ut sic per contrarios et ambiguos saltus/ eius vestigia a canibus odore ipsum insequentibus/ difficilius sentiantur. Item ut dicit. cerue difficulter pariunt fetus suos/ quod cognoscatur per incurvationem corporis et rugitum. et ideo comedit tragaceam/ ut facilius a partu liberetur. et cum parunt subito comedunt secundam antequam in terra cadat. et opinatur de ista secunda quod sit venenum (ut dicitur ibidem.) Alias cerui proprietates prosequitur aristoteles. libro viij. quas supra plinius. recavit. Dicit autem plinius. l. xxvij. cerue cum scelerit gravitate lapide devorant/ cuius beneficio adiuvantur. et ideo lapis in ipsa mortua/ quibus in eius

De animalibus

excreamentis repetitur. et hic lapis miro modo mulieres dicitur iuuare/ quando sunt pregnantes idem faciunt ossicula que in eius corde inueniuntur. et est illud os quod inuenitur in corde ceruorum supra modum utile contra multas corporis passiones. et in omnibus nobilibus confectionibus admiscetur ut ait dyas. pli. et etiam constan.

Cerastes est serpens cornutus ut dicit Isid. li. vii. habet enim quodam cornua ex utraque parte capitis ad modum cornuum anicis circumflexa. totum autem corpus suum occultat sub arena/ solis cornibus sine cooperulo derelictum/ que videntes auicule credunt de cornibus quod sint vermes. et dum aues ea capere et inde refici nituntur/ a doloso serpente ex improviso subito rapiuntur obsidet enim vias et semitas occultas. et tam homines quam equos quos incaute per semitas ambulare conspiciunt/ occulto morsu interficit et occidit. Glo. autem super pent. c. gen. videtur dicere quod cerastes species sit reguli qui tante est perniciosis/ quod si eius venenorum solummodo unguis equi tangeret. et equum et equitum subito perimeret et necaret. et ideo ubi nos habemus fiat dant sicut coluber in via/ cerastes in semita dicit alia littera. fiat sicut coluber in via et sicut regulus in locato etc. alij autem dicunt quod genus est aspidis/ summe virulenti et malignitatis. quere supra in littera. a. de aspide quia ibi fit mentio de careste.

Cornu ut dicit aristoteli libro. iij. est de natura ossis. osse mollius/ cartilage durius/ sicut et unguis animalium. et omnia talia possunt mollescere ad ignem. et dicit ibidem quod colores cornuum sicut et solearum erunt secundum colorem pilorum corporis animalis. unde si cornu est nigrum/ cum pilis cornua erunt nigra. et sic de alijs. Dantur autem animalibus cornua ad sui defensionem loco armorum. et ideo ponuntur in extremitate capitis/ ut semper sint parata ad resistendum iniurie impugnatris. et omnia cornua sunt vacua et concava et rotunda/ preterquam cornua ceruorum/ que dura sunt et solida. et multe sunt ramiificationis. et nullius animalis cornua mutantur/ nisi solius cerui/ qui omni anno semel percutit sua et unum abscondit quod vix potest inueniri. Unde dicitur in puer. vade ubi ceruus percutit cornu suum. ut dicitur libro viij. Item dicitur libro. iij. fortior est continuatio cornuum cum carne quam cum osse. et ideo dicit aristoteli quod quedam ani-

malia mouent cornua sicut auriculas. in regione que dicitur anfrage. ut dicit auicenna. et hoc dicitur anfr. de sua terra que dicebatur sic. eadem autem est materia cornuum/ et unguis/ et solearum. quod fumus vaporosus a cordis calore resolutus. ut dicit constan. et ideo animalia magni fumus/ a natura fortis/ a calore cordis resoluti/ ut calor ad extrema corporis transfusi/ magna habent cornua et fortia. et maxime si ista fumosa materia vel propter nimiam subtilitatem transeat in pilos. vel si nimium fuerit terrestris/ et grossa/ in dentes transeat et in culmos. Et ideo optime dicit aristoteli li. iij. c. de dentibus. quod animalia habentia in utraque mandibula dentes et culmos non habent cornua. ut patet in elephantibus et in apris. omnia etiam quadrupedia dentes habentia in inferiori mandibula tantum/ et ungulas scissas habent cornua et ruminant. et habent duos ventres/ imo plures. ut supra dictum est. unde pluralitas cornuum se habet consequenter ad scissuram solearum. et ideo asinus indicus habet cornu unum tantum/ et solem integram sicut equus. sed non ruminat ut dicit aristoteli. et auicenna. tanta est autem affinitas inter ungulas et cornua quod iubet aristoteli. vacca patientem dolorem in unguis pedum/ ut cum oleo et alijs medicinis inter cornua unguatur. De utilitate cornuum et unguis dictum est supra littera. b. de boue.

Cocodrillus a croceo colore dicitur. ut dicit Isidoro. animal quadrupes ut dicit Isidoro. libro. xij. in capitulo de piscibus. in terra et in aquis valens. longitudine fere. xx. cubitorum dentium et unguium immanitate armatum. tanta est eius duricia cutis/ ut quauis fortius lapidum ictus in tergo recipiat/ nihil omnino curat. nocte in aquis/ die in terra fouet que ouis anseris sunt maiora. masculus et femina vices seruat. Sunt quidam pisces serratam cristam habentes/ quod tenera ventris eius desiccantes interimunt et dicitur quod solus inter animalia superiorem mandibulam mouet. hec omnia dicit Isidorus. Dicit autem plinius libro. viij. c. xvi. sic cocodrillus est animal nulum inhabitans lingue vsu inter animalia terrestria caret sola superioris mandibula existente. mobili/ morsum imprimit venenosum. dentes habet bouibiles ad modum pectinis siue ferre. et culmos ad modum apris. nullum autem animal ex tanta parua origine crescit in tanta magnitudine animal sicut cocodrillus. animal est valde gulosum et multum comedit vix quod est fatum iacet iuxta litus iactans pro repletionem